UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita, doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

Origenis Commentariorvm In Evangelivm Secvndvm Matthaevm Tomvs Decimvs Sextvs. Ωριγενους Των Εις Το Κατα Ματθαιον Εξηγητικων Τομος ις'.

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

Visual Library

ORIGENIS COMMENTARIORVM IN EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM

TOMVS DECIMVS SEXTVS.

ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΞΗΓΗΤΙΚΩΝ

ΤΟΜΟΣ ιϛ'.

Matth. 20. 17. *CVm autem ascensurus esset Iesus Ierosolymam, assumpsit duodecim Discipulos secreto in via, & ait illis:* & reliqua, vsque ad id: *Et tertia die resurget.* Paria his quoque Marcus conscripsit hoc modo: *Erant autem in via ascendentes Ierosolymam, & præcedebat illos Iesus;* & reliqua, vsque ad id: *Et tertia die resurget.* Necnon ijs consentire videtur Lucas qui scripsit: *Assumpsit autem Iesus duodecim, & ait illis,* & cætera, ad id vsque: *Et non intelligebant, quæ dicebantur.* Qui nos ad sui imitationem adhortatur Paulus, quemadmodum & ipse Christum imitatus est, quique ait: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi,* cum Christum nosset in aperta pericula se misisse, & Ierosolymam ascendisse, postquam se Sacerdotum Principibus, & Scribis traditum, & morte damnatum iri, cæteraque præscivit, simile aliquid fecit: Agabus enim sumpta ejus *zona & alligans sibi pedes & manus dixit: Hæc dicit Spiritus Sanctus, Virum cujus est zona hæc, sic alligabunt, postquam ierit Ierosolymam.* Hæc postquam accepit Paulus, tanquam ad magistri sui exemplum se componens, Ierosolymam alacriter se contulit. Cum autem præ nimio adversus ipsum amore flentibus nonnullis, & quominus Ierosolymam peteret, obstantibus humanitus fuisset adfectus, dixit: *Quid facitis flentes, & affligentes, cor meum? ego enim non solum alligari, sed & mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini mei Iesu.* His animo perceptis, impendentibus nonnunquam ærumnosis tentationibus, prout rationi consentaneum erit, fortiter obsistamus; exemplar nobis rerum ejusmodi Sospitatorem primo & præcipue, ipsius vero deinde Apostolum proponentes. At nec ea, nec quæ super ijs protulimus, contraria illis esse existimes: *Si persequentur vos ex civitate ista, fugite in aliam,* & reliquis; neque secessui Iesu, postquam Iohannem in carcerem compactum accepit: sic enim statuimus, neque semper devitanda esse pericula, ne-

Matth. 20. 19. Marc. 10. 32, 33. & seq. Luc. 18. 31, 32. & seq. 1. Cor. 11. 1. Act. 21. 11. Act. 21. 13. Matth. 10. 23.

Μέλλων ᾗ ὁ ἰησοῦς ἀναβαίνειν εἰς ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς ιβ' κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· καὶ ἑξῆς, ἕως τοῦ· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται· τὰ δ' ἰσοδυναμοῦντα τούτοις καὶ παρὰ τῷ μάρκῳ συγγέγραπται τοῦτον τὸν τρόπον. ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς. καὶ τὰ ἑξῆς, ἕως τοῦ· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται· καὶ ὁ λουκᾶς δ' δοκεῖ τούτοις συνᾴδειν γράψας· παραλαβὼν δὲ τοὺς δεκαδύο εἶπε πρὸς αὐτούς. καὶ τὰ ἑξῆς, ἕως τοῦ· καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα· ὁ προτρεπόμενος ἡμᾶς παῦλος μιμεῖσθαι αὐτόν, ὡς καὶ αὐτὸς χριστὸν ἐμιμήσατο, καὶ εἰπών· μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ χριστοῦ, ἰδὼν χριστὸν ὁμόσε τοῖς προφανεῖσι κινδύνοις χωροῦντα, καὶ ἀναβαίνοντα εἰς ἱεροσόλυμα, μὴ τὰ προεγνωκέναι ὅτι παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακριθήσεται θανάτῳ, καὶ τὰ ἑξῆς, ὅ παραπλήσιον τι ποιήκειν· ὁ μὲν γὰρ ἄγαβος λαβὼν αὐτοῦ τὴν ζώνην, δήσας ἑαυτὸν χεῖρας, καὶ πόδας ἔλεγε· τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τίνος ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη, ὅτι δήσουσιν ἀπελθόντα εἰς ἱεροσόλυμα· μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ παῦλος, ὡς τὸν διδάσκαλον μιμούμενος, ἀνέβαινε προθύμως εἰς τὰ ἱεροσόλυμα· πολλὰν δέ τινα ἀνθρώπινον πάθος τῶν περὶ αὐτὸν ἀγάπην κλαιόντων, καὶ κωλυόντων αὐτὸν ἀναβαίνειν εἰς ἱεροσόλυμα, εἶπε· τί ποιεῖτε κλαίοντες, καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεῖσθαι εἰς ἱεροσόλυμα ἕτοιμος ἔχω, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου μου ἰησοῦ· ταῦτ' οὖν κατάμονοῦντος, ἔστιν ὅτε καὶ γινώσκοντες ἐπικειμένας ἐπιπόνους πειρασμοὺς, ὁμόσε αὐτοῖς χρὴ τὸ βέλτιον χωρήσαντας, λαβόντες παράδειγμα τῷ τοιούτῳ, παρεγγυμένας μὲν τὴν σωτῆρα, μὴ δὲ τοῦτον καὶ τὴν ἀπόστολον αὐτοῦ· μὴ νομίσῃς δὲ ἐνδεῖν ταῦτα, καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένα παραδιδάσκουσι ἡμᾶς οὐ τῆς πόλεως τοῦτες, φεύγετε εἰς τὴν * ἄλλην, καὶ τοῖς ἑξῆς, καὶ περὶ τὴν ἰησοῦ· ἐπεὶ τὸν ἰωάννην παρεδόθη εἰς φυλακὴν, ἀναχεχωρηκέναι· φαμὲν γὰρ ὅτι οὐ πάντοτε κα-

* c. 8. 14.

θήκει

δῆκαι ἐκκλίνειν τοὺς κινδύνους, ὅτι ἀεὶ ὁμοίως χωρεῖν πρὸς αὐτούς. σοφοῦ δέ τινος ἐν χρείᾳ χρεία εἰς τὸ δοκιμάζειν ποῖος μὲ ἁπαντῇ καιρὸς ἀναχώρησιν, ποῖος δὲ τὴν εἰς τὰ ἀγῶνα προθυμίαν χωρεῖς δυναχωρήσεως, καὶ πολλῷ πλέον χωρεῖς φυγῆς· καὶ ταῦτα μὲν τὸ βούλημα τῆς ἐκκειμένης γραφῆς λελέχθω, εἰς πρόσεσιν τὴν περὶ τοῦ θανάτου καὶ κινδύνων καταφρονεῖν· ἑξῆς δὲ παρατηρητέον ὅτι μόνον ὁ Ἰησοῦς ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ παρέλαβε τοὺς ιβ' καθ' ἰδίαν, εἷς τῶν ιβ' ἦν ὁ Ἰούδας ὢν, καὶ τὸν Ἰούδαν παρέλαβε καθ' ἰδίαν. ἔπειτα δὲ εἰκὸς ἄξιος ἦν τοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν ἕνδεκα παραλαμβάνεσθαι καθ' ἰδίαν. καὶ ὅτε ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν αὐτοῖς τό· ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὰ ἑξῆς, δηλονότι καὶ πόνον ἔκεινεν ἵνα εἰ μὴ τῶν ἀκουόντων ἃ ποιοῦμεν ὁ διδάσκαλος, οὐκ ἀπογινώσκων, ὅτι ἐπ' ἰούδας ἠρνεῖ ἃ ποιοῦσι, ὡς ἕκαστος ἡμῶν. καὶ γὰρ πᾶσιν ἡμῖν λέλεκται· μὴ καυχᾶσθαι εἰς αὔριον, οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα. ὥσπερ οὖν βεβλήκει ὁ διάβολος εἰς τὴν καρδίαν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτου, ἵνα παραδῷ τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπεὶ τὸ κατὰ ματθαῖον παρέκειτο νῦν ἐξετάζειν, ὅπερ μόγις ἐστὶν ὁ δυνάμενος ἀρξάμενος τοῦ εὐαγγελίου ἐπιτήσας τοῖς μέχρι τοῦ παρεκειμένου, ζητησάτω μήποτε οὐδέπω ἰούδας κατηγόρηται ὑπὸ τοῦ ματθαίου, ἀλλὰ μόνον ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν δώδεκα εἶπε τό· ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτου, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν· πλείστα δὲ εἰς κατασκευὴν τοῦ ἰούδου ὅμοιον τοῖς λοιπῶν ἀποστόλοις πρότερον γεγονέναι λέλεκται ἡμῖν, νῦν δὲ ἐξετάζομεν τό· τούτους τοὺς ιβ' ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων τὰ ἀναγεγραμμένα· συγκειμένον δὲ τὰ ἐνταῦθα λελεγμένα τοῖς ἀνωτέρω παραπλησίως ἀναγεγραμμένοις. ἐπειδὰν ἐκεῖ μὲ ὅτι τοῖς τοιούτοις λόγοις προσφθεγγομένοις ὑπὸ τοῦ σωτῆρος· προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιπλήττειν αὐτῷ λέγων· ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν ἀναγεγράφηται οἱ μαθηταὶ εἰρηκότες ἢ πεποιηκότες, ὅπερ τοῖς ἀεὶ τοῦ ἀποστόλου μνήσθεν ἀνωτέρων ἀπηλλαγμένοις. καὶ οἶμαι ὅτι διὰ τοῦτο ἐπαπήσαν νεῦν οἱ μαθηταὶ, ἐπειδὰν ἐν τοῖς ἀνωτέρω, ὅτε προσλαβόμενος τὸν ἰησοῦν ὁ πέτρος ἤρξατο αὐτῷ ἐπιπλήττειν λέγων· ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο, στραφεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε τῷ πέτρῳ, ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων· εἰκὸς οὖν αὐτοὺς μεμνημένους τῶν πρὸς τὸν πέτρον λελεγμένων πεφυλάχθαι ταῦτα, καὶ κεφάλαια ἀκοῦσαι ἀπὸ τοῦ διδασκάλου· οὐδὲν δὲ λυπεῖ ἐκεῖθεν τὴν πρόφασιν καὶ

A que semper ijs esse occurrendum; at prudente in Christo viro opus est, vt quonam tempore retrocedendum sit, exploretur; tum & quo tempore promto animo subeundum sit certamen, absque vllo recessu, longe vero magis absque fuga. Atque hæc quidem præsentis loci significationi consona dicta sint, ad mortis periculorumque excitandum contemtum. Deinceps observandum venit quod cum Ierosolymam ascensurus esset Iesus, vbi Duodecim seorsum assumsit, vnus è

B Duodecim etiamnum erat Iudas, ac seorsum Iudam assumpsit: dignum enim adhuc eum fuisse credibile est qui seorsum cum reliquis Vndecim assumeretur; & quum in via dixit eis: *Ecce ascendimus Ierosolymam*, & quæ subnexa sunt, hunc proculdubio vnum ex ijs esse statuit, qui toleranda à Magistro suo mala audiret: non eum à se repellens ac rejiciens, quod nempe res à se agendas, quemadmodum vnusquisque nostrum, ignoraret Iudas: nobis quippe omnibus dictum est: *Ne gloriveris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies*; nondum autem, opinor, in

C cor Iudæ Simonis Iscariotæ prodendi Iesu voluntatem immiserat Diabolus. Et quoniam nobis explicandum incumbit in præsentia Evangelium secundum Matthæum, ab initio ad hunc vsque locum Evangeliũ accurate evoluens disquirat qui poterit, an à Matthæo nondum incusatus fuerit Iudas; sed duodecim Discipulos enumerans dixerit tantum, *Iudas Iscariotes qui & tradidit illum*. Verum vt reliquis Apostolis si-

D milem prius fuisse Iudam demonstraremus plura à nobis tum producta sunt, cum hũc locũ excuteremus: *Hos Duodecim misit Iesus, præcipiens eis, dicens* quæ scripta extant. Quæ autem dicta sunt hoc loco cum ijs contendenda sunt quæ supra in eandem prope sententiam conscripta sunt; quoniam istic propter ejusmodi vaticinia à Servatore edita: *Assumens eum Petrus, cœpit increpare illum dicens, Absit à te Domine, non erit tibi hoc*: nihil autem hic à Discipulis dictum factumve fuisse scriptis traditum est, quum sustinenda esse graviora prænuntiaretur: & nunc propterea siluisse Discipulos existimo, quod superius quũ

E *Assumens eum Petrus cœpisset increpare illum dicens, Absit à te Domine, non erit tibi hoc; Conversus Iesus dixit Petro, Vade post me Satana, scandalum es mihi, quoniam non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.* Verisimile ergo est responsi Petro dati memores eos, ne eadem, vel etiam pejora à Sospitatore audirent, cavisse. At priorem sa-

Matth. 16. 18.

Prov. 27. 1.

Matth. 26. 4.

Matth. 10. 5.

ne, & huicce consimilem locum expone-
re non pigebit; sic ille habet: *Tunc præcepit Discipulis suis, vt nemini dicerent, quia ipse esset Christus*, & cætera, vsque ad id: *Et tertia die resurgere*; post illa enim id adjectum est: *Assumens eum Petrus*, & reliqua. Quin & superius Sospitatorem morti datum iri dictum est; hic autem mortis genus declaratur, crucі videlicet affigi. Certe quandiu principibus Sacerdotum, & Scribis Iesus Hierosolymis traditus non est, neque morte damnatus, neque illusus, neque flagris cæsus, neque cruci suffixus; stabat Ierusalem, neque dejiciebatur id quod appellatur Sanctuarium; at postquam hæc adversus ipsum designare ausi sunt, tunc ij deserti sunt à quibus proditus est, necnon & Principes Sacerdotum Principes esse Sacerdotum ita desierunt, vt post illos nulli fuerint Sacerdotum Principes; tunc & qui Christum morti addixerunt Scribæ, mente indurati, & excæcati ratione, in sanctarum Scripturarum sensus minime penetrabant; & ij omnes cum morte damnassent Iesum, morti quæ Christi hostis est traditi sunt: & cũ Iesum ludificati essent, facti sunt ipsi jocus atque ludibrium, cum exercitibus circumdata fuit Ierusalem; quo scilicet tempore *appropinquavit desolatio ejus*: quinetiam cum Iesum flagris cecidissent, ipsi flagellati sunt, & flagellantur porro, *Donec plenitudo gentium intrarit*, Nam *qui in altum mittit lapidem, in caput suum mittit*, atque hæc omnia facta sunt, vt ab illis quidem recedat visitatio, ad eos vero è Gentibus transeat qui salutem consequuntur, vna cum *reliquijs secundum electionem*; *Nisi* enim *Dominus exercituum reliquisset eis semen, quasi Sodoma fuissent, & quasi Gomorra similes essent*. Ego vero sic existimo, quemadmodum sacri ritus exemplari & vmbræ cœlestium olim peracti, propter cœlestia abrogati sunt; & adventante vero sacerdote cessavit sacerdos symbolicus; & veris pro peccatis factis sacrificijs, symbolica abolita sunt; ita quum subjugi, corpore videlicet suo, vectum Iesum excepit vera Ierusalem, quamobrem *Exultavit satis filia Sion, & prædicavit filia* supernæ *Ierusalem*, tunc dissipatam fuisse Ierusalem, quæ vmbra est, & collapsum fuisse Templum è mortuis conflatum lapidibus, propter templum viventibus saxis ædificatum; quin & subrutum fuisse altare inferius, quoniã cœleste edebat oracula, per veros sacrorum ritus encænia celebrante ipso Iesu. Sin autem juxta aliquam significationem, homines sunt civitas; etiamnum Hierosolymis non pigebit; sic ille habet: *Tunc præcepit Discipulis suis, vt nemini dicerent, quia ipse esset Christus*, & cætera, vsque ad id: *Et tertia die resurgere*; post illa enim id adjectum est: *Assumens eum Petrus*, & reliqua. Quin & superius Sospitatorem morti datum iri dictum est; hic autem mortis genus declaratur, crucі videlicet affigi. Certe quandiu principibus Sacerdotum, & Scribis Iesus Hierosolymis traditus non est, neque morte damnatus, neque illusus, neque flagris cæsus, neque cruci suffixus; stabat Ierusalem, neque dejiciebatur id quod appellatur Sanctuarium; at postquam hæc adversus ipsum designare ausi sunt, tunc ij deserti sunt à quibus proditus est, necnon & Principes Sacerdotum Principes esse Sacerdotum ita desierunt, vt post illos nulli fuerint Sacerdotum Principes; tunc & qui Christum morti addixerunt Scribæ, mente indurati, & excæcati ratione, in sanctarum Scripturarum sensus minime penetrabant; & ij omnes cum morte damnassent Iesum, morti quæ Christi hostis est traditi sunt: & cũ Iesum ludificati essent, facti sunt ipsi jocus atque ludibrium, cum exercitibus circumdata fuit Ierusalem; quo scilicet tempore *appropinquavit desolatio ejus*: quinetiam cum Iesum flagris cecidissent, ipsi flagellati sunt, & flagellantur porro, *Donec plenitudo gentium intrarit*, Nam *qui in altum mittit lapidem, in caput suum mittit*, atque hæc omnia facta sunt, vt ab illis quidem recedat visitatio, ad eos vero è Gentibus transeat qui salutem consequuntur, vna cum *reliquijs secundum electionem*; *Nisi* enim *Dominus exercituum reliquisset eis semen, quasi Sodoma fuissent, & quasi Gomorra similes essent*. Ego vero sic existimo, quemadmodum sacri ritus exemplari & vmbræ cœlestium olim peracti, propter cœlestia abrogati sunt; & adventante vero sacerdote cessavit sacerdos symbolicus; & veris pro peccatis factis sacrificijs, symbolica abolita sunt; ita quum subjugi, corpore videlicet suo, vectum Iesum excepit vera Ierusalem, quamobrem *Exultavit satis filia Sion, & prædicavit filia* supernæ *Ierusalem*, tunc dissipatam fuisse Ierusalem, quæ vmbra est, & collapsum fuisse Templum è mortuis conflatum lapidibus, propter templum viventibus saxis ædificatum; quin & subrutum fuisse altare inferius, quoniã cœleste edebat oracula, per veros sacrorum ritus encænia celebrante ipso Iesu. Sin autem juxta aliquam significationem, homines sunt civitas; etiamnum Hierosolymis non pigebit; sic ille habet: *Tunc præcepit Discipulis suis, vt nemini dicerent, quia ipse esset Christus*, & cætera, vsque ad id: *Et tertia die resurgere*; post illa enim id adjectum est: *Assumens eum Petrus*, & reliqua. Quin & superius Sospitatorem morti datum iri dictum est; hic autem mortis genus declaratur, crucі videlicet affigi. Certe quandiu principibus Sacerdotum, & Scribis Iesus Hierosolymis traditus non est, neque morte damnatus, neque illusus, neque flagris cæsus, neque cruci suffixus; stabat Ierusalem, neque dejiciebatur id quod appellatur Sanctuarium; at postquam hæc adversus ipsum designare ausi sunt, tunc ij deserti sunt à quibus proditus est, necnon & Principes Sacerdotum Principes esse Sacerdotum ita desierunt, vt post illos nulli fuerint Sacerdotum Principes; tunc & qui Christum morti addixerunt Scribæ, mente indurati, & excæcati ratione, in sanctarum Scripturarum sensus minime penetrabant; & ij omnes cum morte damnassent Iesum, morti quæ Christi hostis est traditi sunt: & cũ Iesum ludificati essent, facti sunt ipsi jocus atque ludibrium, cum exercitibus circumdata fuit Ierusalem; quo scilicet tempore *appropinquavit desolatio ejus*: quinetiam cum Iesum flagris cecidissent, ipsi flagellati sunt, & flagellantur porro, *Donec plenitudo gentium intrarit*, Nam *qui in altum mittit lapidem, in caput suum mittit*, atque hæc omnia facta sunt, vt ab illis quidem recedat visitatio, ad eos vero è Gentibus transeat qui salutem consequuntur, vna cum *reliquijs secundum electionem*; *Nisi* enim *Dominus exercituum reliquisset eis semen, quasi Sodoma fuissent, & quasi Gomorra similes essent*. Ego vero sic existimo, quemadmodum sacri ritus exemplari & vmbræ cœlestium olim peracti, propter cœlestia abrogati sunt; & adventante vero sacerdote cessavit sacerdos symbolicus; & veris pro peccatis factis sacrificijs, symbolica abolita sunt; ita quum subjugi, corpore videlicet suo, vectum Iesum excepit vera Ierusalem, quamobrem *Exultavit satis filia Sion, & prædicavit filia* supernæ *Ierusalem*, tunc dissipatam fuisse Ierusalem, quæ vmbra est, & collapsum fuisse Templum è mortuis conflatum lapidibus, propter templum viventibus saxis ædificatum; quin & subrutum fuisse altare inferius, quoniã cœleste edebat oracula, per veros sacrorum ritus encænia celebrante ipso Iesu. Sin autem juxta aliquam significationem, homines sunt civitas; etiamnum Hierosolymis

Matth. 16. 20, 21.
Luc. 21. 20.
Rom. 11. 25.
Ecclesiastic. 27. 28.
Rom. 11. 5.
Isaiæ 1. 9.
Zach. 9. 9.

πολλὰ πλησίον τοῖς ἐκκειμένοις λέξιν ὅπως ἔχουσιν· τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ χριστός, καὶ τὰ ἑξῆς, ἕως τοῦ· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. ὅπερ τούτοις γὰρ εἴρηται τὸ· καὶ παραλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, καὶ τὰ ἑξῆς· ἔτι δὲ αἰωτέρω μὲν εἴρηται ἀποκτανθῆναι μὴν ὑπὸ τῶν φονέων. ἐνταῦθα δὲ ὁ εἶδος τῆς αἱρέσεως γέγραπται, ὃ σταυρωθῆναι· ἕως μὲν οὖν ἰησοῦς ὑπεδείδετο ἐν ἱεροσολύμοις τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ γραμματεῦσιν, οὐδὲ κατεκρίνετο θανάτῳ, οὐδὲ ἐπαίζετο, καὶ ἐμαστίγουν, καὶ ἐσταυροῦτο, ἱεροσόλυμα σωιζηκει, καὶ ὁ καλούμενον ἁγίασμα οὐ κατεβάλλετο. ὅτε δὲ τοῦτο τοῦ ἰησοῦ ποιῆσαι ἐτόλμησαν τότε οἱ παραδόντες αὐτὸν ἐγκαταλείφθησαν, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ εἶναι ἀρχιερεῖς ἐπαύσαντο, ὡς μηδὲ μετ' αὐτοὺς εἶναι ἀρχιερεῖς, τότε δὲ καὶ οἱ κατακρίναντες τὸν ἰησοῦν θανάτῳ γραμματεῖς παρωθέντες τὴν διάνοιαν, καὶ τυφλωθέντες τὸν λογισμὸν, οὐκ ἔβλεπον τὸ βήλημα τῶν ἁγίων γραμμάτων. καὶ πάντες οἱ κρίνοντες καὶ κατακρίναντες τὸν ἰησοῦν θανάτῳ, παρεδόθησαν τοῦ ἐχθροῦ χριστοῦ θανάτῳ. καὶ ἐμπαίζαντες τοῦ ἰησοῦ εἰς ἐμπαιγμὸν γεγόνασι, κυκλωθείσης ὑπὸ στρατοπέδων ἱερουσαλὴμ, ὅτε καὶ ἤγγισεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς· ἀλλὰ καὶ τὸν ἰησοῦν μαστιγώσαντες, αὐτοὶ ἐμαστιγώθησαν, καὶ μαστιγοῦνται ἕως τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ. ὁ γὰρ βάλλων λίθον εἰς ὕψος, ὅπερ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ βάλλει, καὶ πάντα ταῦτα γεγένηται, ἵν' ἐκείνων μὲν ἀπόστῃ ἡ ἐπισκοπὴ, ὅπερ δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν μεταστῇ σωζομένοις ἅμα τοῦ κατ' ἐκλογὴν λείμματι. εἰ γὰρ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν αὐτοῖς σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγένοντο, καὶ ὡς γόμορρα ἂν ὡμοίωντο· ἐγὼ οἶμαι ὅτι ὡς σκιᾶς ὑποδείγματι, καὶ σκιᾶς λατρεία πάλαι ὑπεστελλομένη τῶν ἐπουρανίων κατέλυτο διὰ τὸ ἐπιφανεία, καὶ ἐλθόντος ἀληθινοῦ ἀρχιερέως ὁ συμβολικὸς ἀρχιερεὺς ἐπαύετο, καὶ τῶν ἀληθινῶν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν θυσιῶν ὑπεστελλομένων αἱ συμβολικαὶ καθηρέντο, ὥστε ὅτε ἡ ἀληθινὴ ἱερουσαλὴμ τὸν ἰησοῦν ἐδέξατο ἀναβάλλεται ὅπερ ὁ ὑποζύγιον ἑαυτῷ σῶμα, ἐφ' ᾧ καὶ ἔχαιρε σταθεὶς θυγάτηρ σιὼν, καὶ σκιρτᾶσαν ἡ θυγάτηρ τῆς ἄνω ἱερουσαλὴμ, τότε καθηρέθη ἱερουσαλὴμ ἡ σκιὰ, καὶ κατεστρέφετο ὁ ναὸς ὁ ἐκ νεκρῶν λίθων, διὰ τὸ ἐκ ζώντων λίθων ναὸν κατεσκάφη· καὶ ὁ κάτω θυσιαστήριον, ἐπειδὴ ἐχρημάτισε θεωρεῖον, τὰ ἐγκάνια αὐτοῦ ἰησοῦ ἐν τῇ ἀληθινῇ λατρείᾳ ποιήσαντος· εἰ δὲ κατά τινα τῶν σημαινομένων οἱ ἄνθρωποι ἡ πόλις εἰσὶ, καὶ νῦν ἐν ἱερο-

σολύμοις, ὅπου καλοῦ τοὺς ἔχοντας τὰς ἐλπίδας ὑπὸ τὸ ὑπὸ γῆς πόπον, παραδίδοται ὁ Ἰησοῦς, οἱ ἐπαγγελλόμενοι τὴν τοῦ θεοῦ θεραπείαν Ἰουδαῖοι, καὶ ἀσαφεῖ ἀρχιερεῖς τυγχάνοντες, οἱ τὰ θεῖα γράμματα ἀγωνιῶντες διηγεῖσθαι γραμματεῖς, κατακείνουσι θανάτῳ τὸν Ἰησοῦν, δι' ὧν κακῶς λέγουσιν αὐτόν. καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε οὐ παραδιδόασι τοῖς ἔθνεσι Ἰησοῦν, ἐμπαίζοντες αὐτῷ, καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ πρὸς αὐτοῖς. καὶ ἀεὶ τὰ γλώσσας ἀπὸ τῶν μαστιγοῦσι τὸν Δαβὶδ υἱὸν τοῦ χριστοῦ θεοσέβειαν, καὶ αὐτοὶ μὲ αὐτὸν σταυροῦσι, δι' ὧν ἀναθεματίζουσι, καὶ ἀναιρεῖν θέλουσι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. ὁ δὲ κρείττων αὐτῶν τυγχάνων, ὀλίγον Δαλιλαίων ἐγείρεται, καὶ ζῶν τοῖς εἰληφόσι τὸ βλέπειν φαίνεται. νῦν γὰρ

c.8.ἰαῦ τίς τυφλὸς, ὡς Ἠσαΐας οὐκ προσώπῳ τῷ θεοῦ φησιν, ἢ οἱ παῖδές μου; καὶ τίνες κωφοὶ, ἀλλ' ἢ οἱ κυριεύοντες αὐτῶν; φησὶ γὰρ μὲν μεγάλῳ καὶ προφητικοῦ ἤθους καὶ πνεύματος· οἱ κωφοὶ ἀκούσατε, καὶ οἱ τυφλοὶ ἀναβλέψατε ἰδεῖν. καὶ τίς τυφλὸς, ἀλλ' ἢ οἱ παῖδές μου; καὶ τίνες κωφοὶ, ἀλλ' ἢ οἱ κυριεύοντες αὐτῶν; καὶ ἐτυφλώθησαν οἱ δοῦλοι τοῦ θεοῦ. ἦλθε γὰρ Ἰησοῦς εἰς κρίμα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες, εἰσὶ δ' οὗτοι τὰ ἔθνη, βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες, ὁ Ἰσραὴλ, γένωνται τυφλοὶ θρώσκοντες· τηλικοῦτον γὰρ φωτὸς ἀληθινοῦ ἀναστείλαντος, καὶ δικαιοῦντος τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ φάσκοντος· ἰδοὺ ἀνὴρ ἀνατολὴ ὄνομα αὐτῷ, οὐκ εἶδον τὸν φῶς, ἐπεὶ ἐτύφλωσαν αὐτοὺς ἡ κακία αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια θεοῦ, καὶ παρέδοξον γελῶντα τῷ λαῷ οὐκ εἶναι, καὶ τοῖς ἔθνεσι. λύχνον μὲν ἔκαστον τῶν προφητῶν τυγχάνοντα ἑώρα ὁ λαὸς, ἀνατείλαντα τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον οὐκ ἔγνωσαν. διὸ καὶ εἴ τινα ἐδόκουν ἔχειν λύχνον, ἀφηρέθη ἀπ' αὐτῶν. λαὸς ὁ τῶν ἐθνῶν ὁ καθήμενος ἐν σκότει, εἶδε φῶς, οὐχ ὁποῖον ὁ Ἰσραὴλ μικρόν. μικρὸν γὰρ φῶς ἔκαστος ἦν τῶν προφητῶν, ἀλλὰ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, τὸν κύριον καὶ σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν χριστόν. οὗ τὸ μέγεθος φαίνεται διατείνοντος ἀπὸ πέρατος γῆς, εἰς τὸ πέρας αὐτῆς θεράπων, καὶ διοικοῦντος τὰς ἐκκλησίας χρηστῶς· ὅτι τὸ πνεῦμα αὐτοῦ πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην, πληρωθείσης τῆς λεγούσης προφητείας ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὴς ἔσεσθαι τὸ ὄρος τοῦ θεοῦ. καὶ νῦν πορευόμενοι ἐπ' αὐτὸ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἔστι τοῦτο χριστὸς Ἰησοῦς.

A lymis (sic autem quicunque terreno huic loco confidunt, appello) Iesus proditur; quique Dei cultores se profitentur, & quasi sacerdotum Principes sunt Iudæi, quique sacras Scripturas explanare se gloriantur Scribæ, Iesum capitis damnant, cum maledictis eum ac convitijs proscindunt; & quotiescunque Iesum, ipsiusque doctrinam inter Gentes derident, nunquam non illis eum tradunt; & quum ipsius præcepta execrantur, & abolere cupiunt, linguis suis cultum Deo per Iesum
B Christum exhibitum semper flagellant, ipsumque Christum cruci suffigunt: at his ille melior haud multo post resurgit, visumque assecutis vivens conspicitur, Nunc enim *Quis cæcus*, vt ex Dei persona ait Isaias, *nisi servi mei; & qui surdi, nisi qui eorum dominantur?* Cum magno siquidem & Prophetico ingenio ac spiritu ait: *Surdi audite, & cæci intuemini ad videndum; Et quis cæcus nisi servi mei; & qui surdi, nisi qui eorum dominantur? & excæcati sunt servi Dei:* Iesus enim *in judicium in hunc mundum venit, vt qui non vident,* (ij autem sunt
C Gentes) *videant; & qui vident* (nimirum Israël) *cæci fiant.* Tanto igitur exorto vero lumine, ac illud ostendente Dei verbo, ac dicente: *Ecce vir oriens nomen ejus*; lumen tamen neutiquam viderunt, quoniam *Excæcavit illos malitia eorum, & nescierunt sacramenta Dei*, & novum ac incredibile populo huic, & Gentibus accidit: videbat quidem populus vnumquemque Prophetarum lucernam esse; exortum vero Solem ipsum justitiæ non agnoverunt; idcirco & si quam habere lucernam visi
D sunt, ijs ablata est: at Gentium populus in tenebris sedens lumen vidit, non quale viderat Israël, exiguum scilicet; exiguum quippe lumen vnusquisque Prophetarum erat, sed populus in tenebris sedens, lumen magnum, Dominum nempe, & Servatorem nostrum Iesum Christum vidit; cujus tum apparet magnitudo, quum *Attingit à fine* terræ, *vsque ad finem fortiter, & disponit* Ecclesias *suaviter*, quando Spiritus ipsius replevit terram, completo tum vaticinio quod *In novissimis diebus manifestum futurum montem Dei* prænuntiat: &
E nunc eunt *ad eum omnes Gentes*; & is quidem est Iesus Christus.

Isaia 42.19

Isaia 42.18, 19.

Ioh. 9. 39.

Zach. 6.12.

Sap. 2. 21, 22.

Malach. 4. 2.

Sap. 8. 1.

Isaia 2. 2.

Περὶ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζε-

De filijs Zebedæi.

Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebe- Matth. 20. 20.

dæi cum filijs suis, & reliqua, vsque ad id: *Audientes autem decem indignati sunt de duobus fratribus.* Idem à Marco his verbis pro-
Marc.10.35 ditum est: *Et accedunt ad eum Iacobus & Iohannes filij Zebedæi, & dicunt ei*, & cætera, ad hæc vsque: *Cœperunt indignari de Iacobo & Iohanne.* Hic aliquid minime aspernandum, & Evangelio Iesu Christi accommodum investigare operæ pretium est; quoniam rudioribus, & vsquequaque simplicibus, & qui Dei, ipsiusque Scripturarum profunda perscrutari nesciunt, postulationis, & Iesu ad eam responsionis simplicitatem contextus ostendit; at qui quæstiones aliquantulum discutere sciunt, ijs levis esse videtur, & parvi pretij, quæ hinc exurgit sententia, & quam præsertim quum responso det Iesus, nihil ipsius ingenti animo congruum continet. Quemadmodum enim in mundi hujusce regno summum honoris locum videntur adepti qui Regi in regio habitu sedenti, vel negotia aliqua ad regium munus pertinentia administranti adsident; ita filiorum Zebedæi mater, prout juxta literam intelligitur, vel, quemadmodum scripsit Marcus, Iacobus & Iohannes, à Servatore postulasse videntur, vt in ipsius regno constitutus vnus à dextris ipsius, alter vero à sinistris sederet: & nihil certe mirum erat præ simplicitate & imperitia decrevisse mulierem hæc esse postulanda. Demus præterea duos Apostolos, vt pote homines adhuc imperfectos, neque quicquam sublimius de regno Christi cogitantes, talia de ijs qui Iesu assident, sibi finxisse; at quoniam Iesus ipse magnum quid esse concedens, à dextris, sinistrisve suis sedere, petitionis magnitudinem extollit,
Matth. 20. 23. & dicit: *Nescitis quid petatis*, &: *Non est meũ dare, sed quibus paratũ est à Patre meo*, acutus Scripturæ auditor esse sibi videns aliquis, quidnam sibi velit, à dextris Iesu, vel à sinistris in ipsius regno sedere postulabit. Ac in eorum quidem gratiam qui hæc anxie nimis ac curiose à nobis disquiri putant, colligenda sunt quæ de Dei vel Christi sessione scripta extant; vt ex eorum ad id collectorum examine, & invicem comparatione, è prolato simpliciori exemplo sententiæ magnitudo elucescat. Quale illud est quod tertio Regum scri-
3 Reg.22.19 ptum extat, dixisse Michæam: *Vidi Deum Israël sedentem super solium suum, & omnis exercitus cœli assistens ei à dextris & à sinistris*, & cætera: & in secundo Paralipomenon his fere consimilia dicit idem Mi-

A ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, καὶ προσκυνοῦσα, ἔως τοῦ ἀκούσαντες δὲ οἱ δέκα, ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν· ὅμοιον αὐτῷ καὶ ὁ Μάρκος ἀνέγραψε τοῦτον τὸν τρόπον· καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, καὶ τὰ ἑξῆς, ἕως τοῦ· ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου, καὶ Ἰωάννου· ἄξιον ἐν τοῖς προκειμένοις ζητῆσαι *νυνὶ οὐκ εὐκαταφρόνητον· καὶ ἀληθῶς διαγλίφαι πρέπον τοῦ Ἰησοῦ, ἐπεὶ ὀρθὸν τοῖς μὲ ἁπλουστέροις, καὶ πρὸς τὴν ἀκε-
B ραίοις, καὶ βάθη θεοῦ καὶ τῆς γραφῆς αὐτὰ μὴ διερευνᾶν ζητεῖν, ἐμφαίνει ἀπλότητα ἀξιώσεως, καὶ τῆς πρὸς αὐτὴν τοῦ Ἰησοῦ ἀποκρίσεως. τοῖς δὲ κἂν ὁτιοῦν ποσὸν διωαμένοις βασανίζειν προβλήματα ὁ αὐθέν ἐμφαινόμενος νοῦς βραχύς ἐστι, καὶ εὐτελὴς, καὶ οὐδὲν ἔχων, μάλιστα ὅτι Ἰησοῦς ἀποκρίνεται, ἁρμόζον αὐτῷ τῇ μεγαλοψυχίᾳ· ὥσπερ γὰρ ὅτι κοσμικῆς βασιλείας ἐν παραγωγῇ δοκοῦσιν εἶναι οἱ συγκαθεζόμενοι τοῦ βασιλέως ἐν τῇ βασιλικῇ ἐσθῆτι καθεζομένῳ, καὶ
C ὁ ἱππότης τῶν τῆς βασιλικῆς πραγμάτων διέπων, ὅταν δόξῃ τὴν λέξιν φαιταζομένην ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου, ἡ, ὡς ὁ Μάρκος ἀνέγραψεν, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, ἀξιοῦν ἀπὸ τοῦ Σωτῆρος ὁ καθεσθῆναι, τὸ μὲ ἕτερον ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τυγχάνοντος, τὸ δὲ λοιπὸν ἐξ ἀριστερῶν· καὶ οὐδὲν μὲν ἦν ἀδόξον γυναῖκα ἀπὸ ἁπλότητος καὶ ἰδιωτείας τοιαῦτα νομίζειν ἀξιοῦν· δεδόσθαι δὲ ὅτι καὶ οἱ δύο ἀπόστολοι, ὡς ἀθέμιστοι ἔτι ἀτελεῖς, καὶ μηδὲν νοοῦντες βαθύ-
D τερον περὶ τῆς βασιλείας Ἰησοῦ, τοιαῦτα ἐπεφαντάσθησαν περὶ τῆς συγκαταθεζομένων τοῦ Ἰησοῦ. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς ὡς συγκαταθεζόμενος τοῦ μέγα εἶναι τὸ καθεσθῆναί τινα ἐκ δεξιῶν ἢ ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ, ἐπαίρει τὴν ἀξίωσιν, καὶ λέγει· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε, καὶ· οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, ζητήσαι τις ἀξιωματικὸς δοκῶν εἶναι ἀκριβὴς τῆς γραφῆς, τί βούλεται τὸ καθέζεσθαι ἐκ δεξιῶν ἢ ἐξ εὐωνύμων Ἰησοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ· καὶ πρὸς τὰς ὑποπτεύοντάς γε περιεργότερον ἡμᾶς ταῦτα ζητεῖν, σιωπητέον τὰ περὶ καθίσεως ἀναγεγραμμένα θεοῦ, ἢ τοῦ Ἰησοῦ, ἵνα τῇ βασάνῳ τῶν εἰς τοῦτο σιωπωμένων, καὶ τῷ θεῷ ἀντὶ τοῦ πρὸς ἄλληλα, δυνατεῖται διωθῆναι μεγέθος τοῦ δόγματος ἀπὸ ἀπλουστέρου παραδείγματος λεφθέντος· ὅτι ἐν μὲ τῇ τρίτῃ τῶν βασιλειῶν γέγραπται, ὅτι εἶπε μιχαίας· εἶδον θεὸν ἰσραὴλ καθη-
μένον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ εἱστήκει περὶ αὐτὸν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τῶν παραλειπομένων, ὁ αὐτὸς μιχαίας φησὶ πα-

ρεπλήσια τούτοις ἐν τῷ· ἀκούσατε λόγον κυρίου, εἶδον κύριον καθήμενον ὅτι θρόνος δόξης αὐτοῦ, καὶ πᾶσα δυνάμις τοῦ οὐρανοῦ εἱστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς· ἃ ἐν νισαΐᾳ δὲ γέγραπται· καὶ ἐγένετο τοῦ ἐνιαυτοῦ οὗ ἀπέθανεν ὀζίας ὁ βασιλεύς, εἶδον τὸν κύριον καθήμενον ὅτι θρόνος ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ τὰ ἑξῆς· ἐν ᾗ καὶ ἐν τοῖς δανιὴλ τοιαῦτα γέγραπται· ἐθεώρουν ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο, καὶ τὰ ἑξῆς· τοιαῦτα πλήσια τούτοις ἐστὶν εὑρεῖν ἃ ἐν τῷ ἰεζεκιὴλ περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς προφητείας αὐτοῦ, ὅτι φησίν· ὑπεράνω τοῦ στερεώματος τοῦ ὑπὲρ κεφαλὰς αὐτῶν, ὅμοιον λίθου σαπφείρου, ὁμοίωμα θρόνου ἐπὶ αὐτῷ, καὶ ὅτι τοῦ ὁμοιώματος τοῦ θρόνου ὁμοίωμα ὡς εἶδος ἀνθρώπου ἄνωθεν· ἐν δὲ τῷ ρθ' ψαλμῷ τό· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἐμφαίνει καθίσιν τοῦ υἱοῦ, καὶ ἄλλην τοῦ σωτῆρος καθεζομένου ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἐν ἄλλῳ ψαλμῷ οὐχὶ οὗτος ὁ προφήτης φησίν· ὁ καθήμενος ὅτι τῶν χερουβίν, ἐμφανήθι. καὶ πάλιν· ὁ θεὸς καθέζεται ὅτι θρόνου ἁγίου αὐτοῦ· εἰ δὲ καὶ ἀπὸ τῆς διαγλύφων τοῦ δείγματος τοῦ λεγομένου, ἄκρας ματθαῖος ἀναγράφοντος τίνα τόπον ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὅτι θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ· ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως· καὶ ὁ ματθαῖος ταῦτά φησιν· ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ὅτι θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ· ἀπ' τοῦ νῦν ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως· ὃ καὶ ἰσοδυναμοῦν αὐτῷ καὶ ὁ μάρκος ἀνέγραψεν ἐν τῷ, καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ὁ λουκᾶς δὲ ὁμοίως φησὶν ἐν τῷ· ἀπὸ νῦν δὲ τοῦ υἱοῦ ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ· καὶ τί με δεῖ ὅτι πλείω τὰ τοιαῦτα συνάγειν, βαρύνοντα τὴν ὕπαλλῆ καὶ ἀπλουστέραν καὶ παπεινωτέραν ἐκδοχὴν περὶ τῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ καθίσεως τοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκ δεξιῶν ἢ ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ καθεζομένων προσεγγίσαι μυστικωτέρου; ἵν' ἀλόγως δυνηθῇ ὑπὸ τῶν ὅσοι τὰ θεῖα νόματα ἀναζήτειν οἵων τε ὄντων ἐξετάζειν, καὶ ἀφεῖναί τι ἄξιον τοῦ ἀνακείνατος πρόπα πνευματικοῦ, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακεκινημένου, ἀνάλογον τοῖς τοῦ παύλου περὶ πνευματικῶν φωνῶν τῶν διαγλυφῶν ἑρμῶντος. ὡς γὰρ παῦλος τὸ πνευματικὸν ἐκλαβὼν νόμον τὰ περὶ τοῦ μόνα, καὶ τῆς πέτρας, καὶ τὰ ἀπ'

A chaas his verbis : *Audite verbum Domini, Vidi Dominum sedentem in solio majestatis suæ, & omnis exercitus cœli astistebat ei à dextris & à sinistris*, & cætera. In Isaia autem scriptum est : *Et factum est, in anno quo mortuus est rex Oziæ, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum*, & reliqua. Talia præterea in Daniele scripta sunt : *Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit*, & quæ sequuntur. His quoque affinia apud Ezechielem, sub initium Prophetiæ ipsius reperire est, cum ait : *Super firmamentum*, B *quod erat imminens capiti eorum*, (Cherubim videlicet) *quasi aspectus lapidis Sapphiri, similitudo throni super ipsum, & super similitudinem throni similitudo quasi aspectus hominis desuper.* In Psalmo autem centesimo nono, hæc verba : *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis*, sessionem Patris, & alteram Servatoris à dextris ipsius sedentis declarant : & rursum in alio Psalmo orans Propheta ait : *Qui sedes super Cherubim, manifestare* : & iterum : *Deus sedet super sedem sanctam suam.* Quod si ab C Evangelijs quoque exemplum peti vis, audi descripentem Matthæum quomodo Discipulis suis dixerit Iesus : *Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ*, & cætera : & : *A modo videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis.* Hæc quoque habet Matthæus : *Quum venerit Filius hominis in majestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ*, & reliqua ; atque item ; *A modo videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis.* Par illud quoque est, quod D his verbis Marcus conscripsit : *Videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis, & venientem cum nubibus cœli.* Neenon Lucas simile quid profert hoc loco : *Ex hoc autem erit Filius hominis sedens à dextris virtutis Dei.* Sed quid attinet me plura ejusmodi colligere, dum rudem, & simpliciorem, ac humiliorem sessionis Christi in regno, eorumque qui à dextris ipsius vel à sinistris sedebunt, interpretationem, mysterijs refertam exhibere volo ? vt qui ad divinas cogitationes mentem possunt attollere, E aliquid cum ratione investigare, ac reperire queant, eo dignum *spirituali, qui judicat omnia, & ipse à nemine judicatur*, haud secus ac spiritualia Evangeliorum vocabula Paulus examinat ac discutit : quemadmodum enim quæ de Manna, & Petra, ex eaque profluente aqua scripta sunt, juxta spiritualem Legis sensum interpretatis

2. Paral. 18. 18.
Isaiæ 6. 1.
Dan. 7. 9.
Ezech. 1. 26
Psal. 109. 1.
Psal. 79. 2.
Psal. 46. 9.
Matth. 19. 28.
Matth. 26. 64.
Marc. 14. 62.
Luc. 22. 69.
1. Cor. 3.

* C.R. ἐκεῖνον γοῦν ἀνάλογον τοῖς
Vide Not.

Paulus ait: *Et omnes eandem escam spiritualem manducaverunt: Et omnes eundem potum spiritualem biberunt (bibebant autem de spiritali, consequente eos Petra, Petra autem erat Christus;* ita super Petram hanc stans spiritualis, ob idque gratias Deo agens, & de se ipse dicens: *Statuit super petram pedes meos, & direxit gressus meos*; is inquam hanc Dei super spiritualem thronum sessionem, spiritualem esse dixerit; & sessionem Christi pariter, & Christum à dextris virtutis sedere spirituale esse dixerit; nihil enim de corporali sessione per illa significatur, quam id esse definierunt, clunibus sedi alicui incumbentibus inniti; nam quod hæc corporaliter nuncupata sint, ridiculum foret thronos esse quosdam (ex quanam materia, mihi non liquet) fabricatos existimare, sessionis Dei vel Christi capaces, eorumve qui à dextris, vel sinistris Christi sedent, quibus nimirum id Pater præparavit. Certe an cœli militiam arbitrari fas sit à dextris vel sinistris Dei corporaliter stare; vel sibi rursum fingere salutem adeptos, & laudem meritos à corporis regis nostri Iesu Christi dextris esse; at vituperio & reprehensione dignos, ac perituros, à corporeis similiter sinistris stare, haud satis scio. At vide annon Christum recuperato suo imperio in regnum restitui, destructo quod in mortalibus hominum corporibus regnabat peccato, & omni in improbos imperium tenente principatu, & potestate, ac ditione, idem sit quod in majestatis suæ solio ipsum considere: omnia autem Deo dextra efficere, ita vt nihil ipsius ratione sinistrum sit, idem sit atque à dextris & à sinistris ipsius in regno Christi, qui Verbum est, sedere; quæ à dextris sessio ijs continget qui à dextris virtutis erunt, vt ijs exẽplo sint, qui quod ad virtutis dextram erit intuebuntur: quos in pristinum statum Deus restituit, postquam opem ijs contulit, & vt ad Christi sublimitatem propius accederent, disposuit; vt qui ijs qui Christo appropinquant præcellet, sit à dextris, & velut ipsum contingat, & dextræ Verbi adhæresat: qui vero dignitate inferior erit ac meritis, prope sinistram ipsius sit. Ac vide num à Christi dextris ea esse, animo fingere possis, quæ opificia Dei sub sensum cernendi non cadentia appellantur; à sinistris autem, quæ aspectabilia, & corporea sunt; in vniversa autem regnum tenet Christus. Iam nunc autem eorum qui ad ipsum propius accedunt, dextra aliqui, & quæ intellectu comprehenduntur, sortiti sunt; sinistra autem alij, & quæ sensilia sunt. Videndum autem annon vera filiorum Zebedæi mater, quos Boanerges, hoc est tonitrus filios; vel tonitrum

1. Cor. 10. 3. 4.

Psal. 39. 3.

A αὐτῆς ὕδατος, φησί· καὶ πάντες ὁ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες ὁ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ χριστός. ὅπως εἴποι ἂν ὁ ὑπὲρ τὴν πέτραν ταύτην ἑστὼς πνευματικὸς, καὶ ὑπὲρ τούτῳ διηγεῖται τῷ θεῷ, καὶ λέγων καὶ περὶ ἑαυτοῦ· ἔστησεν ὑπὲρ πέτραν τοὺς πόδας μου, καὶ κατεύθυνε τὰ βήματά μου, ὅτι πνευματικὴ ἐστὶν ἡ κάθισις θεοῦ ὑπὲρ πνευματικοῦ θρόνου. καὶ ἡ χριστοῦ ὁμοίως, καὶ ὁ ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καθέζεσθαι τὸν χριστόν, πνευματικόν ἐστιν. οὐδὲν γὰρ κατὰ τοῦτο δηλοῦται περὶ σωματικῆς καθίσεως, ἣν ἀείσθητο ἐδεσμῶν τῶν ἐπὶ τῆς ἰσχίου ἐδεραζομένων ὑπέρ τινος ἕδρας. καὶ γὰρ γελοῖον ἄρα ὁ σωματικῶς τοῦτο αἰνιττόμενος, νομίζειν θρόνους τινὰς εἶναι δεδημιουργημένους, οὐκ οἶδα ἐκ ποίας ὕλης, δικτικὸς τῆς καθίσεως τοῦ θεοῦ, ἢ τοῦ χριστοῦ, ἢ τῶν καθεζομένων ἐκ δεξιῶν, ἢ εἰς εὐωνύμων χριστοῦ, οἷς ἡτοίμασε ὁ τοιοῦτον ὁ πατήρ. οὐκ οἶδα εἰ ἀλογίας ἐστὶ σωματικὸν νομίζειν εἶναι ὁ ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς εὐωνύμων τοῦ θεοῦ ἑστηκέναι τὸν γραπτὸν τοῦ οὐρανοῦ σωματικῶς, ἢ πάλιν οἴεσθαι τοὺς μὲν σωζομένους καὶ ἀπολομένους ἐν τοῖς σωματικοῖς εἶναι δεξιοῖς τοῦ βασιλέως ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. τοὺς δὲ φαύλους καὶ ἀπολομένους ἐν τοῖς ἀναλόγοις τούτοις σωματικοῖς εὐωνύμοις· ἀλλὰ μήποτε ὁ μὲν ἀποκαταστήσας ὑπὲρ τὴν βασιλείαν ἀπολεσθέντα τὴν ἑαυτοῦ ἀρχὴν χριστὸς, καταργηθείσης τῆς βασιλευούσης ἐν τοῖς θνητοῖς σώμασι τῆς ἀνθρωπίνων ἁμαρτίας, καὶ πάσης τῆς ἀρχούσης τῆς πονηρῶν ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, τοῦτ' ἔστι τὸ καθεσθῆναι αὐτὸν ὑπὲρ θρόνον δόξης αὐτοῦ. ὁ δὲ τὰ δεξιὰ ποιῶν πάντα τῷ θεῷ, ἵνα μηκέτι ᾖ σκαιόν τι πρὸς αὐτὸν, τοῦτ' ἔστι τὸ εὐωνυμον ἐν τοῖς ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως ἐστιν, πρὸς τὴν ἀδιάστημα μὴ ὄντα βλέπειν τὸ ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καθέζεσθαι ἐκ δεξιῶν τὰ εὐωνύμων αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ χριστοῦ τοῦ λόγου. ὃς ἀποκαθίστησιν ὁ θεὸς συνεργήσας αὐτοῖς, τὰ ἐπιμήκεσι τὸ ἐγγίζειν τῷ χριστοῦ ὑπεροχῇ, ἵν' ὁ μὲν προηγούμενος τῶν ἐγγιζόντων ἢ ἐκ δεξιῶν, καὶ τῶν ἀπόρρητα αὐτοῦ, καὶ κεκαλυμμένος τοῖς τοῦ λόγου δεξιοῖς. ὁ δὲ ὑποδεέστερος, ἐγγὺς τῶν ἀριστερῶν αὐτοῦ· δεξιὰ γὰρ ἄρα εἰ δυνάμεσι νοῆσαι χριστοῦ, τὰ ἀόρατα ὀνομαζόμενα κτίσματα. ἀριστερὰ δὲ, τὰ ὁρατὰ καὶ σωματικά. ἀλλὰ χριστὸς μὲν πάντων βασιλεύει· ἤδη δὲ τῶν ἐγγιζόντων αὐτῷ, οἱ μὲν κεκληρωνται τὰ δεξιὰ τὰ νοητὰ, οἱ δὲ τὰ ἀριστερὰ τὰ αἰσθητά· καὶ μήποτε ἡ ἀληθινὴ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου, ὃς ἐκάλεσε βοανεργὲς ὁ σώτηρ, ὅ ἐστιν,

B

C

D

E

υἱοὶ βροντῆς, ἢ βροντὴ, μεγάλα κείνασα περὶ τῆς ἑαυτῶν σὺν τῷ ἰακώβῳ, καὶ ἰωάννῃ, καὶ δόξαν μεγάλαι, καὶ ὑποτιθεῖσα αὐτοῖς τὰ πρεσβεῖα δυνάσθαι ἔχειν παρὰ πᾶσαν ἡμῶν τὴν φύσιν, ὡς χαρισάμενος τὴν μεγαλοφωνίαν αὐτῶν, προσεγγίσασα ἠξίου τὸν κύριον, ἵνα ἱδρύσῃ τὸν μὲν ἕτερον αὐτῶν ἐκ δεξιῶν, τὸν δὲ ἄλλον ἐξ εὐωνύμων· ὁ δὲ σωτὴρ διελέγχων καὶ τὴν τηλικαύτην μεγαλόφωνον μήτηρ τῶν ἰακώβου καὶ ἰωάννου, ὡς ἀγνοοῦσάν τινες οἱ ὑπερέχοντες, καὶ ὅτι ἡ τηλικαύτη δωρεὰ χάρις ἐστὶ τοῦ θεοῦ πᾶσι θεοῦ συμπνέοντος, καὶ συνεργοῦντος, καὶ ἱδρύοντος ἐν τῇ τοιαύτῃ ὑπεροχῇ, ἃς οἶδεν ἐπιτηδείους, εἶπε τό· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε, καὶ· ὃ καθίσαι ἐν δεξιᾷ μου ἢ ἐξ εὐωνύμων, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου· ὅπερ ἴσως δὲ ὁ δυνάμενος τίνα μὲν ὑπὸ τοῦ σωτῆρος δίδοται, τίνα ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὁρῶν ὅτι ὅστις τινὰ ἂν δῷ αὐτὸς υἱὸς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ πατὴρ· εἰ δὲ τοιοῦτόν τι προτίθεται ἡ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτι καὶ εἰσάγοντα τὸν σωτῆρα εὐχόμενον περὶ τινων δυνάμεων, ἵνα αὐτῷ ὑπαρχθῇ τὰ αἰτήματα ἀπὸ τοῦ πατρός. ὅταν γὰρ εἰς εὐχὰς ποιοῦντα, ὡς ἤδη ἔχοντα ἐκεῖνα περὶ ὧν ἠξίωτο, τολμηρὸν μὴ ζητῆσαι, ὅμως γὰρ ὁ δυνάμενος μετὰ εὐλαβείας καὶ τοῦτο ἀξιοπαθεῖ· πρὸς τῆσαι δὲ οἴμαι βουλόμενος τῇ μητρὶ τῶν υἱῶν ἐξειδάσαι, καὶ αὐτοῖς, ὅτι καὶ ἔλειπεν αὐτοῖς πρὸς τὸ τελειῶσαι τὰ ἐν αἰθεσπίοις ἐφικτὰ, καὶ τὰ τυχόντα, ἀπεκρίνατο εἶπε μετὰ τό· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε, τό· δυνάσθε πιεῖν ὃ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; καὶ ὡς ὁ μάρκος ἀνέγραψε· δυνάσθε ὃ ποτήριον πιεῖν, ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ ὃ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; καὶ ἐν τούτοις τε ζητήσῃ τις τί ὃ ποτήριον, καὶ τί ὃ βάπτισμα, ὡς ἕτερα ἄλληλων, καὶ διάφορα καὶ τὴν τυχούσης δυνάμεως, ἢ τὸ πιόμενον, ἢ τὸ βαπτισθησόμενον, καὶ πιόμενον οὐκ ἄλλο ποτήριον ἢ ὃ ἔμελλε πίνειν ὁ ἰησοῦς, βαπτισθησόμενόν τε παρεμπλήσιον βάπτισμα, ὃ αὐτὸς ἔμελλε βαπτίζεσθαι ὁ κύριος· οἱ πολλοὶ μὲν δὴ καὶ τὰ ἀμφότερα ἄγουσιν εἰς τὸν τῆς μαρτυρίου εἰκονομίαν, καὶ παρεισάγοντες ὅτε εἰ δύο ὑπονοίας ἐκ διαλαμβάνας δι' τῶν δύο ὀνομάτων ἐν τῇ ὑποτάσει τυγχάνοντας, ὅτ' εἰ δυνατὰ καὶ δύο δηλοῦσθαι ἐν τούτοις πρόσταγμα· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀποδεκτικὰ ζοῦμεν μὲν καὶ τοῦτον τὸν ἐκδοχὴν, ἐφίεμεν δὲ εἰ δυνάσθαι καὶ ἄλλο τι δηλοῦν πρὸς τοῦτο τὰ δύο ὀνόματα· καὶ ἐπὶ πολὺ ὄντ' ὀνοῦ ἀκριβῶς ἀφαλβεῖν περὶ αὐτῶν, ὀλίγα εἰς ὃ φῆναι τὰ ἐμφαινόμενα ἡμῖν πρὸς τὸ ἐκτίθεσθαι εἰς τὸ πρόσω. καὶ εἰς μὲν ὃ δηλοῦσθαι

A Servator appellavit, magnam de filijs suis Iacobo & Iohanne existimationem animo præcipiens (& magni quippe revera erāt) & præ vniversa natura creata primas ferre posse autumans, vt pote qui ipsius grandiloquentiam fuissent assecuti, ad Dominum accedens, vt à dextris alterum, alterum à sinistris constitueret, postulabat: Servator autem vsque adeo grandiloquam Iacobi & Iohannis matrem redarguens, vt quæ præstantiores minime dignosceret, atque ejusmodi donum nesciret esse gratiam Dei qui supra omnia est, quique favorem suum & auxilium confert, & in tali sublimitatis gradu eos collocat, quos ad id idoneos esse novit, id dixit: *Nescitis quid petatis, & : Sedere ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare, sed quibus paratum est à Patre meo.* Observabit vero qui poterit, quænam à Sospitatore, quæ item à Patre dentur, cum quædam non à Filio, verum ab ipso Patre dari videat. An autem ejusmodi quidpiam & ipsa doceant Evangelia, quum pro aliquibus consequendis virtutibus rogantem Servatorem quandoque repræsentant, vt postulata sua à Patre exoret; tum vero absque precibus agentem, quasi jam in potestate sua habentem, quæ ab ipso petita sunt; audax quidem est perscrutari, attamen hæc quoque cum reverentia disquirat, cui facultas erit. Matri autem, opinor, filiorum Zebedæi, ipsisque adeo declarare volens nonnulla ipsis adhuc deesse, vt non ad mediocrem perfectionis gradum, sed ad summum, quem quidem homines assequi possint, pervenirent, post hæc verba: *Nescitis quid petatis*, id responsi adjecit: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* vel ita vt scripsit Marcus: *Potestis bibere calicem quem ego bibo; aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Atque hoc quidem loco quæsiverit aliquis, quid sit calix, quid baptisma, quasi diversa sint ab invicem, nec mediocrem virtutem requirant, eam scilicet qua pollebit qui bibiturus est, vel qui baptizandus est, & qui bibiturus est non alium calicem; quam quem bibiturus erat Iesus, quique baptizandus est eodem fere baptismate, quo baptizandus erat Dominus. Plurimi sane ad martyrium vtrumque referunt, haud satis significantes an duobus nominibus, quæ natura quidem vnum sunt, exhibitas duas significationes contineat, & an duæ res illis exprimi possint. Nos quidem hanc interpretationem minime rejicimus, at vtrum aliquid præter hæc duo vocabula significet, dispiciemus. Et quoniam de ijs nunc accurate disputare nimium est, paucula quædam in hunc locum proferemus, quo sententiæ nostræ robur accedat; ac vt

Matth. 20. 22, 23.

Matth. 20. 22.

Marc. 10. 38.

martyrium his significari probetur, non eo solum loco vtetur aliquis: *Pater si possibile est, transfer à me calicem hunc*, quasi ægre & non sine laboribus ac ærumnis ab eo ebibatur qui martyrij difficultates ac tormenta patitur; omnibus donec illum ebibat toleratis, quæ in martyrij periclitatione sibi inferuntur; verum & illo, qui in Psalmo centesimo decimo quinto extat: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Vota Domino reddam coram omni populo ejus; pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.* Nec amplius enim quicquam Deo pro omnibus ab eo collatis in nos beneficijs reddere possumus, quam calicem salutaris promto animo accipere, ad eumque exhauriendum nomen Domini invocare; quem dum bibit aliquis, vota sua omnia Domino reddit, coram omni populo ejus. Martyrium autem esse calicem hoc ipso palam fecit quod statim post calicem subjunxit: *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.* Duas autem martyrium significationes comprehendit, quarum altera calix salutaris appellatur; alia autem, baptisma: & quatenus labores aliquis sustinet, calix est ab eo ebibitus qui illata sibi omnia perfert, dolores suscipit, ac veluti haurit, eosque nec repellit, neque rejicit, vel evomit: baptisma autem est, quatenus remissionem peccatorum adipiscitur, qui mala sustinet. Si enim peccatorum remissionem pollicetur baptisma, quemadmodum accepimus de baptismate in aqua & spiritu; remissionem autem peccatorum recipit itidem, qui martyrij baptisma perfert; martyrium sane recte baptisma dici potest: peccata autem ei remitti, qui martyrium patitur, inde liquet: *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego illum coram Patre meo qui in cœlis est.* Coram Patre vero suo qui in cœlis est vnumquemque confitetur Servator, qui se fuerit confessus, etiamsi ante confessionem cujuslibet peccati reus fuerit; nam si cujuslibet peccati reos non agnoscet, haud verum erit illud: *Omnis ergo qui confitebitur me*, & cætera. Non futurum autem existimo, vt cujusvis noxæ reum coram Patre suo qui in cœlis est Sospitator confiteatur; illius siquidem confessio, quum libere & audacter aliquem coram Patre confitetur & agnoscit, ejusmodi est, quasi ea coram Patre confessione dignus sit qui agnoscitur. Ne nos autem commoveat, quod apud Marcum Servator calicem bibit, & baptismate baptizatur; quum enim Iohannes *Venit in omnem*

Marc. 14. 36

Psalm. 115. 13, 14, 15.

Matth. 10. 32.

Luc. 3. 3.

ἐν τούτοις ὁ μάρτυρον, ἢ μόνῳ χρήσεται τις τοῦ πατὴρ εἰ δυνατόν, παρένεγκε τοῦτο ὁ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ, ὡς ὀπιπόνως πινόμενον ὑπὸ τοῦ διαδεχομένου τὰς ἐν τῷ μαρτυρίῳ ἀγῶνας, ἕως τῆς ἐκπίῃ ὑπομείνας καὶ κατὰ τὴν ἐν ᾧ μαρτυρίῳ παρεσομένῳ πάντα καὶ προσαγόμενα αὐτῷ. ἀλλὰ καὶ ἐν ᾧ εἰ ψαλμῷ εἰρημένῳ· τί ἀνταποδώσω τῷ κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; ποτήριον σωτηρίου λήψομαι καὶ τὸ ὄνομα κυρίου ἐπικαλέσομαι· τὰς εὐχάς μου τῷ κυρίῳ ἀποδώσω. ἐναντίον πάντος τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. τίμιος ἐναντίον κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ· οὐδὲν γὰρ δυνάμεθα πλεῖον ἀποδοῦναι τῷ κυρίῳ ἐφ' οἷς εὐηργετήθημεν, ἢ ὁ τοῦ σωτηρίου ποτήριον προθύμως λαβεῖν, καὶ ἐπικαλέσασθαι τὸ τοῦ κυρίου ὄνομα εἰς τὸ πιεῖν αὐτό· ἐν ᾧ καὶ πινομένῳ ἀποδίδωσί τις τὰς εὐχὰς αὐτοῦ πάσας τῷ κυρίῳ ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· ἀφανῶς δὲ ἐδίδαξεν ἐν τούτοις ὅτι τὸ ποτήριόν * ἐστιν ὁ ἐπαγγελλόμενος τοῖς κλη- * κ. ἐστιν τοῦτο
ρονόμοις τὸ ποτήριον τὸ· τίμιος ἐνώπιον κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ· τῇ δὲ ἐπινοίᾳ τὸ μαρτύριον δύο ἐστίν, ὧν τὸ μὲν ἐν καλεῖται ποτήριον σωτηρίου. τὸ δὲ λοιπόν, βάπτισμα. καὶ καθὸ μὲν ὑποφέρει τις τοὺς πόνους, ποτήριόν ἐστιν ἐκπινόμενον ὑπὸ τοῦ φέροντος πάντα τὰ προσαγόμενα εἰς ἑαυτόν, ἀναλαμβανόντος, καὶ οἱονεὶ πίνοντος τοῖς ἀλγηδόνας, καὶ μὴ ἀπαθυμοῦντος αὐτάς, μηδὲ ἀποβάλλοντος, καὶ ἐμεῖν. καθὸ δὲ ἄφεσιν λαμβάνει ἁμαρτημάτων ὁ ὑπομείνας, βάπτισμά ἐστιν· εἰ γὰρ τὸ βάπτισμα ἄφεσιν ἁμαρτημάτων ἐπαγγέλλεται, καθὼς προειλήφαμεν πρὸς τοῦ ἐν ὕδατι καὶ πνεύματι βαπτίσματος, ἄφεσιν δὲ λαμβάνει ἁμαρτημάτων ὁ τὸν μαρτυρίου ὑπομείνας βάπτισμα, βάπτισμα τὸ μαρτύριον δίκαιον λέγοιτ' ἄν· ὅτι δὲ ἄφεσις ἁμαρτημάτων τῷ τοῦ μαρτύριον ὑπομείναντι, δῆλον ἐκ τοῦ· πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὁμολογεῖ δὲ ἔμπροσθεν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατρὸς ὁ σωτὴρ πάντα τὸν ὁμολογήσαντα, κἂν τύχῃ πρὸ τοῦ * ὁμολογίας ὁ πο- * ἢ. ὁμολογήσας
τοῦ ἁμαρτών. εἰ γὰρ τοὺς ὁπωσοῦν ἁμαρτήσαντας οὐχ ὁμολογήσῃ, οὐκ ἔσται ἀληθὲς τὸ· πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ἑξῆς· οὐκ ἄρα δὴ ὅτι ἔμπροσθεν τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρὸς ὁμολογήσῃ ὁ σωτὴρ τὸν ὁποιωσοῦν ἔνοχον ἁμαρτήματι. πρὸς ἡσυχαζομένῳ γὰρ ἐνώπιον πατρός ἐστιν ἡ ὁμολογία ὅτι τῷ ὁμολογουμένῳ, ὡς ἀξίῳ τοῦ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς ὁμολογίας· μὴ σαλεύετω δὲ ἡμᾶς εἰ ὁ σωτὴρ τοῦ ἐν ᾧ μάρτυρι καὶ ὁ ποτήριον πίνει, καὶ ὁ βάπτισμα βαπτίζεται· καὶ γὰρ πάντα ὁ Ἰωάννης ἐλθεῖν εἰς πα-

σαν

εὐθὺ παρέχωρει τὴν ἰορδάνου κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ ἰησοῦς παραγίνεται πρὸς τὸν ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, οἱονεὶ ἀπολυόμενος τὰ ἡμέτερα ἁμαρτήματα, ἵν' ἡμεῖς καὶ αὐτῷ καθαριοῦμεθα. μᾶλλον δὲ ἐμφαίνει τὸ καθαρίζεσθαι ἡμᾶς ὅτι τῷ μαρτυρεῖν αὐτοῦ, καθὸ ἐβαπτίζετο ἀναλαβὼν ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας, ἵνα αὐτὰς λύσῃ καὶ ἀφ' ἡμῶν, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ· διόπερ ὁ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἡμῶν, ἐπεὶ οὐδὲ ἀπέθανε τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ τῇ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τῇ ἡμετέρᾳ· εἰ γὰρ ἔλαβον λόγον τὸ ζῆλοῦσθαι δόξαι ποτέ, πεπώκασι τὸ ποτήριον, καὶ τὸ βάπτισμα ἐβαπτίσθησαν οἱ τοῦ ζεβεδαίου υἱοί, ἐπεὶ καὶ ἡρώδης μὲν ἀπέκτεινεν ἰάκωβον τὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ· ὁ δὲ ῥωμαίων βασιλεὺς, ὡς ἡ παράδοσις διδάσκει, κατεδίκασε τὸν ἰωάννην μαρτυρεῖν τῷ λόγῳ τῷ ἀληθείας λόγον εἰς πάτμον τὴν νῆσον· διδάσκει δὲ καὶ περὶ τοῦ μαρτυρεῖν ἑαυτὸν ἰωάννης, μὴ λέγων τίς αὐτὸν κατεδίκασε, φάσκων ἐν τῇ ἀποκαλύψει ταῦτα· ἐγὼ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει, καὶ βασιλείᾳ, καὶ ὑπομονῇ ἐν ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ πάτμῳ, διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ἔοικε τὴν ἀποκάλυψιν ἐν τῇ νήσῳ πεθεωρηκέναι· ὁ δὲ προσπιθεὶς μετὰ τὴν ἀποδεδομένην διήγησιν εἰς τὸ ποτήριον, καὶ τὸ βάπτισμα, τοιαῦτά φησιν. ὥσπερ ἔστι τὸ βρῶμα τοῦ σωτῆρος περὶ οὗ λέγει· ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον, ὅτως ἀναλογὸν ἐστι ποτήριον ἐκείνῳ τῷ βρώματι, ὃ τολμήσει μὴ ἀφεῖσθαι ἀπὸ τοῦ βρώματος, καὶ παραδεξάσθαι πραγματικός. ὅμως ὁ δυνάμενος ὑπεξαιρεθῆναι μήποτε τὸ μὲν πρακτικόν ἐστι τὸ βρῶμα. τὸ δὲ θεωρητικόν, τὸ πόμα· καὶ γὰρ τὸ ἐαθίοντα ἐστὶν, ἐν τῷ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, καὶ τελειοῦν ἐκείνου τὸ ἔργον, τὸ δὲ πίνειν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, καὶ τελειῶσαι αὐτοῦ τὴν γνῶσιν· εἰ δὲ δυνάμεθα, εἰ μὴ, εἰς τοῦτον τὸν διαφορὰν διαφέρεσθαι τὸ· ἡ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις, καὶ σὺ κεκρεῖς. λέγοι γὰρ ἄν τις ὅτι ἀληθῶς μὴν βρῶσις, ἡ πρᾶξις. ἀληθῶς δὲ πόσις, ἡ θεωρία. καὶ ὁ τοῦτο φάσκων ἐρεῖ ὅτι διὰ τοῦτο πρῶτον δίδωσι τὸν ἄρτον εὐλογήσας καὶ κλάσας τοῖς μαθηταῖς, ἐπεὶ πρᾶξίς ἐστιν ἡ πρᾶξις. καὶ μετὰ τοῦτο λαβὼν ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, ἐπεὶ δεῖ τὰ μὲν πράξεων ῥυθμίσασθαι, καὶ τὸ πρακτικὸν καταρτήσασθαι, ὅτως ὁδεύειν διὰ τῶν πραγμάτων καὶ ὑπὲρ θεωρίαν αὐτῶν, καὶ γὰρ μετὰ τὴν πρόφασιν λέγει τὸ· πίετε

A regionem finitimam Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, ad Iohannem quoque accedit Iesus, vt ab ipso baptizetur; quasi peccata nostra ab eo eluerentur, vt nos per ipsius lavacrum emundaremur; quin potius ob ipsum martyrium emundari nos apparet, quo susceptis peccatis nostris baptizabatur est, vt ijs nos ac item se exolveret. Idcirco, *Quod mortuus est, peccato nostro mortuus est*, quandoquidem non suo, sed nostro peccato mortuus est. Quod si illud rationi consentire videtur; calicem sanè ebiberunt, & B baptismate baptizati sunt filij Zebedæi; quoniam Herodes Iacobum Iohannis fratrem gladio interemit: Romanorum autem Imperator, quemadmodum perhibet Traditio, Iohannem veritatis verbum testimonio suo comprobantem in Patmon insulam relegavit. Quæ autem ad martyrium suum pertinent, à quo damnatus fuerit prætermittens, Iohannes ipse tradit in Apocalypsi, his verbis: *Ego Iohannes frater vester, & particeps in tribulatione,* C *& regno, & patientia in Iesu, fui in insula quæ appellatur Patmos propter verbum Dei,* & cætera; & in insula quidem divinitus ipsi nuntiata videtur Apocalypsis. At qui ad traditam super calice & baptismate expositionem aliqua adijcit, sic ait; quemadmodum aliquis cibus Servatoris est, de quo ipse dicit: *Meus cibus est, vt faciam voluntatem ejus qui misit me, & perficiam opus ejus*, ita cibo huic calix respondet, quem à cibo distinguere, & perite ac solerter explicare audax quidem est; nihilominus animadvertat cui facultas erit, annon cibus id quod actuosum D & in agendo positum est; potus autem id quod pertinet ad contemplationem, designet: nam qui dum voluntati ejus morem gerit à quo missus est, opus ipsius absolvit, edenti respondet; bibenti vero, qui voluntati ejus obtemperans à quo missus est, cognitionem ipsius perficit & consummat. An autem ad hoc discrimen referri queat illud, necne: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*, ipse per te dijudicabis; cibum enim actionem revera esse, potum autem contemplationem dixerit quispiam; quod qui pronuntiaverit, E propterea priore hunc loco panem à se benedictum & fractum Discipulis dedisse inquiet, quod prior sit actio; sumto vero postmodum calice actis gratijs dedisse ipsis dicentem: *Bibite ex hoc omnes*; compositis siquidem actionibus, & recte constituta rerum gerendarum facultate, per eas ad ipsarum contemplationem eundum est:

Rom. 6. 10.

Apoc. 1. 9.

Ioh. 4. 34.

Ioh. 6. 55.

Matth. 26. 27.

Os. 10. 12. id enim ait Propheta: *Seminate vobis in justitiam, vindemiate in fructum vitæ*; vt quæ agenda sunt, primum faciamus: deinde vero subnectit: *Illuminate vobis lumen scientiæ*; postquam enim mores suos expurgavit aliquis, ad scientiam recta proficiscitur, ab eaque lumen mutuatur. Atque hæc quidem extra propositum, propter profundius calicis examen, dicta sunt. Ac in vigesimo secundo Psalmo, primum quidem illud dictum est: *Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos qui tribulant me*:

Psal. 22. 5. deinde vero illud: *Calix tuus inebrians me quam præclarus est.* Nec vero qui leget hæc, sistere nos ac morari in animum indutat, quod quæ ad commemoratas superius Dei vel Christi sessiones pertinent aliquatenus exponenda essent; ad id autem respondemus hoc nobis duntaxat fuisse propositum, vt quæ de sessione jactantur, ex Scripturis refelleremus, & ab humiliori interpretatione Lectorem abstereremus; alias enim de sessione, & statione, & ambulatione Dei vel Christi potissimum erat disputandum, quod præsens interpretatio neutiquam desiderabat; longius enim, & intempestive ab instituto divertissemus. Cæterum hoc à Sospitatore ad Iohannis & Iacobi matris, vel ipsorum Zebedæi filiorum postulationem responso dato, *Audientes*, inquit, *decem indignati sunt de duobus fratribus*, vt qui cæteris anteferri postulassent. Nota vero inter indignantes illos fuisse Iudam. Et illud quoque Marcus scriptum reliquit. Quod si cum novem alijs inter indignantes erat,

Ioh. 13. 2. vide an nondum Diabolus miserat in cor ejus, vt ipsum Dominum nostrum proderet, sed voluntate etiamnum ac consilio vnus erat ex Apostolis Iudas. Verum cum multa superius de eo dixerimus, id iterum probandum non sumimus, quod cum eadem Iudæ esset quæ reliquis voluntas ac propositum, lapsus est, & ex insano pecuniarum amore, & Servatoris proditione in Mali laqueum incidit. *Iesus autem vocavit eos ad se, & ait: Scitis quia principes Gentium dominantur eorum*, & reliqua, vsque ad id: *Et dare animam suam redemtionem pro multis.* Paria his quoque à Marco scripta sunt. Quemadmodum autem in multis alijs, ita & hoc loco eundem sive sanationum, sive sermonum scriptis traditorum ordinem servasse Matthæum & Marcum observavimus; nam quæ his subnexa

Matth. 20. 17, & seq. sunt: *Cum autem ascensurus esset Iesus Ierosolymam, assumsit duodecim Discipulos secreto*, vsque ad id: *Et confestim dimittet eos*, hæc omnia eodem ordine servavit Marcus ab

Marc. 10. 3, & seq. hoc loco: *Erant autem in via ascendentes*

A ἑαυτοῖς εἰς δικαιοσύνην, θερίσατε εἰς καρπὸν ζωῆς, ἵνα προῶτον πρᾶξωμεν ὃ δεῖ. καὶ μετὰ τοῦτό φησι· φωτίσατε ἑαυτοῖς φῶς γνώσεως. ὁδῷ γὰρ τις μετὰ τὰ ἤδη καθαρὰν ὁδοιοῦ ἀπὸ τοῦ γνόφου, καὶ φωτίζεται ἐν αὐτῇ· καὶ ταῦτα ὑπερβατικῶς λέλεκται, ἀφ' τὴν περὶ τοῦ ποτηρίου βαθυτέραν ἐξέτασιν· καὶ ἐν εἰκοστῷ δευτέρῳ ψαλμῷ λέλεκται πρῶτον μὲν τὸ· ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν, ἐξ ἐναντίας τῶν θλιβόντων με. ἑξῆς δὲ καὶ τὸ· ποτήριόν σου μεθύσκον με

B ὡσεὶ κράτιστον· μὴ ὑποπτευθείτω δὲ ἡμᾶς ὁ ἐντυγχάνων τῇδε τῇ γραφῇ κρατεῖν, ὅτι ἐχρῆν πᾶς διηγήσασθαι τὰ περὶ τῶν διαγεγραμμένων καθίσεων τοῦ θεοῦ ἢ τοῦ χριστοῦ. ἀπολογούμεθα γὰρ ὅτι δυσωπήσας μόνον ἀπὸ τῶν ῥητῶν περείκειτο τὰ περὶ καθίσεως, καὶ ἀποφήσας τὴν ἐντυγχάνοντα ἀπὸ τῆς ταπεινοτέρας ἐκδοχῆς. ἀλλ' ἀφ' καιρῷ ἐχρῆν προεκτιθέμενον τινὰ σκέψιν ποιήσασθαι περὶ καθίσεως, καὶ στάσεως, καὶ περιπάτου θεοῦ, ἢ τοῦ χριστοῦ, ἐπεὶ οὐκ ἀπαιτεῖ ἡ παροῦσα διήγησις. μεγίστη γὰρ αὐ καὶ ἄκαιρος ἐγένετο ἡ παρέκβασις· πλὴν τούτων λεχθέντων ὑπὸ τοῦ σωτῆρος πρὸς τὴν ἀξίωσιν τῆς μητρὸς ἰωάνου, καὶ ἰακώβου, ἢ αὐτῶν τῶν υἱῶν ζεβεδαίου, ἀκούσαντες, φησὶν, οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν, ὡς ἀξιωσόντων προτιμηθῆναι τῶν λοιπῶν· παραδηλοῖ δὲ ὅτι καὶ ἰούδας ἐν τοῖς ἀγανακτοῦσιν ἦν. καὶ

C μεμνήσεται τοῦτο καὶ ὁ μάρκος. εἰ δὲ ἐν τοῖς ἀγανακτοῦσιν ἦν μετὰ τῶν λοιπῶν ἑνός, μήποτε ἔτι σωθέντα βεβλήκει ὁ διάβολος εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἵνα αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν παραδῷ, ἀλλ' ἔτι ἐν τῇ προαιρέσει εἷς τῶν ἀποστόλων ὁ ἰούδας ἦν. πολλὰ δὲ περὶ αὐτοῦ ἐν τοῖς περὶ τούτων εἰπόντες, νῦν οὐκ ἐπαναλαμβάνομεν περὶ τοῦ κατασκευάσαι ὅτι ἰούδας προαιρέσεως ὢν ὁπτίας καὶ οἱ λοιποί, πέπαυκε καὶ ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα τοῦ πονηροῦ, καὶ φιλαργυρήσας, καὶ προδοὺς τὸν σωτῆρα· ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, εἶπεν· οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ ἑξῆς, ἕως τοῦ· καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν· τούτοις τὰ ἰσοδυναμοῦντα καὶ ὁ μάρκος διέγραψε· ἐτηρήσαμεν δὲ, ὥσαυτως ἐπ' ἄλλων πλειόνων, καὶ τὴν τάξιν τῶν διαγεγραμμένων τρεῖς ματθαῖον καὶ μάρκον, εἴτε διεξαπειῶν, εἴτε λόγων, ἅτινα καὶ ἐνταῦθα· ἑξῆς δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ· μελλῶν δὲ ὁ ἰησοῦς ἀναβαίνειν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ παρέλαβε τοὺς δ'. καὶ ἰδίαν, μέχρι τοῦ· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτοὺς, πάντα τὴν τάξιν τετήρηκε καὶ ὁ μάρκος ἀπὸ τοῦ· ἦσαν δὲ

ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, μέχρι τοῦ· εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ πάλιν ὧδε· σὺ δὲ

παρὰ διὰ τὰ διάγγελία ἀλλήλοις καὶ τὰς πόρρω τόπους, καὶ συγκείνων αὐτοῖς, εὑρήσεις ὃ λεγόμενον· καὶ ὁ λουκᾶς μόνος οὐκ μέρος ὅμοιον συνέγραψε, παρεθέξας ἀπὸ τοῦ γενέσθαι ὁ φιλονεικία αὐτοῖς, ὃ, τίς αὐτῶν ἦν μείζων. ἐν τούτοις γὰρ διαφέρει· ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, καὶ τὰ ἑξῆς· ταῦτα μὲν οὖν λελέχθω, ἵν' ἡμᾶς μὴ λανθάνῃ τὰ παρὰ τὴν ἀσυμφωνίας τῶν καὶ τὴν τόπον τετηρημένης ματθαίου, καὶ μάρκου, καὶ οὐκ μέρος τοῦ λουκᾶ· ἤδη δὲ καὶ τὴν ἀληθείαν τῶν λεγομένων ἡμῖν ἐξετάστεον· παρείρηται ὅτι τῶν παρὰ τὸν ἰησοῦν παρεστηκότων ἐπεδικάζοντο ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, καὶ ἠξίουν λαβεῖν ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν καὶ ὁ ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, ἢ ἡ μήτηρ αὐτῶν τοῦτο ἤτει παρὰ αὐτῶν. καὶ λέλεκται ὅτι ὀργὴ τούτοις, ὡς καὶ αὐτοῖς τῶν παρὰ τὸν ἰησοῦν παρεστηκότων ὀργιδικαζόμενοι, οἱ λοιποὶ ἠγανάκτησαν δέκα, εἰ ὑφαρπάζειν βούλονται ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, ὡς ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς δέκα ὄντες, τὸν παρὰ τὸν ἰησοῦν καὶ τὴν δόξαν ἐγγύτατα τούτων ὑπεριρημένων καὶ ὁ βούλεται, ὁ ἰησοῦς παρεκαλεῖται ἤτοι τοὺς ἀγανακτήσαντας δέκα, ἢ καὶ μὴ τῶν λοιπῶν δύο, καὶ διδάσκει τὴν ὁδὸν καθ' ἣν μέγας καὶ πρῶτός τις ἔσται παρὰ τῷ θεῷ· ὁ δὲ λεγόμενον τοιοῦτον ἦν, ὅτι οἱ μὲν τῶν ἐθνῶν ἄρχοντες, ἢ δοκοῦντες αὐτῶν ἄρχειν, οὐκ ἀρκούμενοι καὶ κυριεύειν τῶν ὑποτεταγμένων, βιαότερον αὐτῶν κρατεῖν θέλοντες, καὶ καταδυναστεύουσιν αὐτῶν. ὁμοίως δὲ καὶ οἵως καὶ τὴν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ δόξαν ἐν τοῖς ἔθνεσι μεγάλοι οὐχ ἵνα οὕτω ὅτι τὸ ἐξουσιάζειν τῶν ὑπηκόων, ἀλλὰ καταξιούμενοι αὐτῶν καταξουσιάζουσιν αὐτῶν. ἐν ὑμῖν δὲ τοῖς ἐμοῖς γνωρίμοις μὴ ἔστω τοῦτο, μηδὲ οἱ ἀρχήν τινα ἐγκεχειρισμένοι τῶν εἰς ἐμὲ πιστευόντων, ἢ ἐξουσίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ πατρός μου καὶ θεοῦ ἔχειν νενομιτμένων, καταδυναστεύετω τῶν ἴδιον ἀδελφῶν, ἢ καταξουσιαζέτωσαν τῶν ὑπὲρ τὴν δι' ἐμοῦ θεοσέβειαν καταπεφυγόντων. ἀλλ' εἴπερ βούλεταί τις παρὰ τῷ πατρί μου κεῖσθαι μέγας, καὶ συγκείσθω τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν ὑπάρχων, πᾶσι λειτουργείτω ὧν βούλει εἶναι μείζων· εἰ δὲ καὶ τῶν παρὰ ἐμοὶ πρωτείων τις ὀρέγεται, ἵνα μηδενὸς ἔσεσθαι πρῶτος, ὃ πρὶν δουλεύειν μὴ ἐδούλευσε δουλείαν τὴν καὶ ἐν μετριότητι καὶ τῇ ἐπαινετῇ ταπεινότητι, πάντα δουλεύοντα ἀφελῆσαι δυναμένην, ἐπέτω ὁ ἢ ὠφελῆσαι καὶ τοὺς δουλευομένους· ὁ δὲ λουκᾶς, βασιλεῖς καὶ ἐξουσιάζοντας ἐθνῶν παρεγλυμβάνει εἰς τὸν λόγον, ἀπορίπτων τὸν βυθόν-

A *Hierosolymam*, vsque ad illum: *Continuo illum rursus mittet huc.* At tu Evangelia hic invicem opponens, eaque loca simul contendens, rem ita se habere, vti dicimus, comperies. Simile autem ex parte est, quod scripsit Lucas his præmissis: *Facta* Luc. 22. 24.
est autem contentio inter eos, quis eorum esset 25.
major; ijs sedenim subjungit: *Dixit autem eis; Reges Gentium dominantur eorum, & qui*
potestatem habent super eos, benefici vocantur:
Vos autem non sic, & cętera. Hæc itaque dicta sint, ne nos convenientia fugiat, quam
B hoc loco Matthæus, & Marcus, & partim etiam Lucas servarunt. Iam vero ipsa eorum quæ à nobis dicta sunt sententia disquirenda est. Supra diximus Iacobum & Iohannem de primo apud Iesum consequendo loco contendisse, ab ipsiusque dextris & sinistris in ipsius regno vt sederent, postulasse, ipsorumve matrem id pro eis rogasse; illud quoque addidimus reliquos decem, vt pote qui de primis apud Iesum obtinendis partibus ipsi quoque disceptarent, hoc nomine fuisse indignatos,
C quod proximum Iesu in gloria locum præripere vellent Iacobus & Iohannes, quasi reliquis decem præstantiores essent. His autem cum ratione præmissis, accersit Iesus vel eos decem qui fuerunt indignati, vel vna cum reliquis duobus, & rationem ac viam addocet qua magnus aliquis & prior apud Deum evadat. Tale autem illud est, quod ipse ait; Principes Gentium, vel qui in eos imperium tenere videntur, subditis suis dominari non contenti, duriter ipsis imperare volentes, per vim eos subigunt: quemadmodum & Gentium optimates in vitæ hujusce dignitatibus satis
D non habent in subjectos potestatem habere, sed contra eos insurgentes potestate sua abutuntur; at inter vos Discipulos meos hæc ita se non habento; neque quibus aliquod traditum in eos est imperium qui mihi fidem habent, vel aliquam in Patris mei & Dei Ecclesia potestatem habere creduntur, fratribus suis impotenter imperanto, & præter jus & æquum eos regunto qui ad cultum Deo per me exhibendum confugerunt: sed si quis apud Patrem meum magnus haberi vult, &
E fratribus suis præstantior, omnibus ministrato, quibus major esse contendit. Quod si quis primas etiam apud me tenere partes cupit, se nemini prælatum iri sciat, cui cum servire potuerit, minime tamen servierit servitutem in modestia & laudabili humilitate positam, quæque servienti prodesse, eos autem juvare & reficere possit quibus ipsa exhibetur. At Lucas Reges & Gentium dominos oratione sua comprehendit, cum deteri-

rens qui inter fratres major esse vo-
luerit, quominus regiam potestatem, vel
palpi cupiditatem principibus insitam
imitetur; id nos edocens, vt qui inter nos
major revera est, fiat sicut junior, hoc est
sicut puellus propter simplicitatem, &
propterea quod alijs nunquam se antefe-
rat: Princeps vero, (sic autem appellan-
dum existimo qui in Ecclesijs Episcopus
vocatur) tanquam qui ministrantibus mi-
nistrat. Atque hæc quidem docet nos Dei
Verbum: nos autem sive doctrinæ Iesu
hoc loco traditæ sententiam non assequa-
mur, sive talia Servatoris aspernemur
præcepta, tales sumus vt nequissimorum
inter Gentes principum superbiam ali-
quando superemus, & satellites haud se-
cus ac Reges tantumnon conquiramus:
quinetiam nos ad terrorem componen-
tes, difficilesque ad nos aditus, pauperi-
bus præsertim facientes, tales ijs acce-
dentibus & aliquid rogantibus nos exhi-
bemus, quales tyranni, principumve cru-
delissimi supplicibus sese non præbent. Ac
in plerisque legitime constitutis, sed ma-
jorum præsertim civitatum Ecclesijs prin-
cipes populi Dei videre licet, haud vllam
apud se æqualitatem servari, ne præstan-
tissimis quidem nonnunquam Iesu Disci-
pulis permittentes. Certe Apostolus he-
ris erga famulos præceptum tradit dicens:
Col. 4. 1. *Domini, quod justum est, & æquum servis*
præstate, scientes quod & vos Dominum habe-
tis in cœlo; quinetiam adversus servos mi-
nas remittere heros docet. Nonnullos au-
tem asperis vtentes comminationibus vi-
dere licet, aliquando peccati obtentu,
nonnunquam etiam præ pauperum con-
temtu, contra Apostoli sermonem qui
Gal. 2. 9, 10. sic habet: *Dextras dederunt mihi & Barna-*
bæ societatis: vt nos in Gentes, ipsi autem in
Circumcisionem: Tantum vt pauperum memo-
res essemus: & rursum nullam erga subdi-
tos æquabilitatem in animum inducen-
tes; neque modestiam & æquabilitatem
inter Christianos potissimum versari de-
bere cogitantes, sed inter eos præsertim
qui dignitatem aliquam in Ecclesia ge-
Eccles. 3. 20. runt: scriptum est enim: *Quanto magnus*
es, humilia te in omnibus, & coram Deo in ve-
nies gratiam. Illud quoque scire nos opor-
tet, quod in Proverbijs scriptum est his
Prov. 18. 12. verbis: *Antequam conteratur, exaltatur cor*
hominis, & antequam glorificetur, humilia-
tur; ac devitandum item est ne in eam de-
labamur sententiam, eundemque profe-
ramus sermonem, ac qui excusatione se
tueri volens erga Iesum à quo præceptum
Luc. 10. 27, 29. illud acceperat: *Diliges proximum tuum si-*
cut teipsum; Servatori respondere non eru-
buit: *Et quis est meus proximus?* Id etiam à
Paulo didicisse par erat: *Quum possemus vo-*

A μῶν ἐν) ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μείζονα, μιμεῖσθαι
τὴν βασιλικὴν ὀξυσίαν, ἢ τὴν τῆς ἐξυπαζόντων
τῆς κολακείας ἐπιθυμίαν. διδάσκων ἡμᾶς ἵν' ὁ
μὲν ἀληθῶς ἐν ἡμῖν μείζων ᾖ) ὡς ὁ νεώτε-
ρος, τουτέστιν ὡς παιδίον, ἁπλότητος καὶ ἰσότη-
τος χάριν. ὁ δὲ ἡγούμενος, ἐπειδὴ δίμην ὀνομάζειν
τὸ καλούμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπον, ὡς ὁ
τοῖς ὑπηρετουμένοις διακονούμενος· καὶ ταῦτα μὲ
ὁ τοῦ θεοῦ διδάσκει ἡμᾶς λόγος. ἡμεῖς δὲ ἤτοι μὴ
νοοῦντες ὃ βούλημα τῆς διδασκαλίας ἐν τούτοις
B ἰησοῦ, ἢ καταφρονοῦντες τῆς τηλικούτων ὑποθη-
κῶν τοῦ σωτῆρος, τοιοῦτοί ἐσμεν ὡς οἱόπερ καὶ τῶν
τῆς κακῶς ἀρχόντων ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὑποφαίνειν
τύφον, καὶ μονονοὐχὶ ζητεῖν ὡς οἱ βασιλεῖς δορυ-
φόρους, καὶ φοβερὰς ἑαυτὰς καὶ δυσπροσίτους
μάλιστα τοῖς πένησι κατασκευάζοντες, τοιοῦτοί
ἐσμεν πρὸς αὐτοὺς ἐντυγχάνοντας ἡμῖν, ὡς πρέ-
πειν αἰτιοῦντας, ὡς οὐδὲ οἱ τύραννοι, καὶ ὁμω-
τροφοι τῆς ἀρχόντων πρὸς τὰς ἱκεσίας· καὶ ἔστι γε
ἰδεῖν ἐν πολλαῖς νομιζομέναις ἐκκλησίαις, καὶ
C μάλιστα τῇ τῶν μειζόνων πόλεων, τοὺς ἡγουμένους
τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ, μηδεμίαν ἰσοτιμίαν ἐπιτρέ-
πουτας, ἔαδ' ὅτε καὶ τοῖς καλλίστοις τῶν ἰησοῦ μα-
θητῶν, εἰ) πρὸς αὐτούς· καὶ ὁ μὲν ἀπόστολος τοῖς
κυρίοις πρὸς τῶν οἰκετῶν ἐπιτροπὴν δίδωσι λόγων· οἱ
κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέ-
χεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρα-
νῷ· διδάσκει δὲ καὶ λύειν τὴν ἀπειλὴν τοῦ δε-
σπότου κατὰ τῶν οἰκετῶν· ἔστι δὲ πολλὰς ἰδεῖν ὑμῶς
ἀπειλοῦντας, ὅτε μὲν προφάσει ἁμαρτίας, ὅτε
D δὲ τῶν καταφρονεῖν τῶν πτωχῶν, πρὸς τὸν ἀπόστο-
λικὸν λόγον ἐν ᾧ λέλεκται· δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ
καὶ βαρνάβᾳ κοινωνίας. ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη,
αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν, μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα
μεμνώμεθα, καὶ πάλιν τὴν πρὸς τοὺς ὑπο-
χείρους ἰσότητα μηδὲ ἐννοοῦντες, μηδὲ φαν-
τάζομενοι ὅτι καθήκει ἀτυφίαν καὶ ἰσότητα μάλι-
στα χριστιανοῖς ἐμπολιτεύεσθαι, καὶ ὀξαιρέτως ἐν
τοῖς ὑπερόχοις τινὰ ὀνόματος ἐκκλησιαστικοῦ φο-
ρεῖσι· γέγραπται γὰρ· ὅσῳ μέγας εἶ, τοσούτῳ
ταπείνωσον σαυτόν, καὶ ἔναντι κυρίου εὑρήσεις χάριν·
E ἐχρῆν δὴ ἡμᾶς εἰδέναι καὶ ὃ ἐν προοιμίαις ἔφαμεν
εἰρημένον· πρὸ συντελείας ὑψοῦται καρδία
ἀνθρώπου, καὶ πρὸ δόξης ταπεινοῦται. ἐκκλί-
νειν δὲ καὶ τὸ παρεκπεσεῖν τῆς φρονήσεως, ἢ εἰ-
πεῖν λόγον, ὃν εἶπεν ὁ θέλων ἑαυτὸν δι-
καιῶσαι πρὸς τὸν ἰησοῦν διδάξαντα τό· ἀγα-
πήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν, ὃς οὐκ
ἠδέσθη τῷ σωτῆρι εἰπεῖν· καὶ τίς ἐστί μου
πλησίον; ἔδει δὲ καὶ ἀπὸ παύλου αἰσχυνθῆναι τὸ;

δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι, ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα· ἐπιθυμοῦντες οὕτω ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι οὐ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ μόνον ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε. μνημονεύετε γὰρ, ἀδελφοὶ, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμώμητοι ἐγενήθημεν τοῖς πιστεύουσιν ὑμῖν· καθάπερ οἴδατε ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατεῖν ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων ἀλλὰ καθὼς ἀληθῶς ἐστὶν λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. ὑμεῖς γὰρ, ἀδελφοὶ, μιμηταὶ ἐγενήθητε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι καὶ ἃ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτείνάντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προφήτας καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων καὶ πᾶσι ἀνθρώποις ἐναντίων, κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσι εἰς τὸ ἀναπλῆρωσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε· ἔφθασεν δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὴν ἐπιθυμίαν πολλῇ ἰδεῖν τὸ πρόσωπον ὑμῶν. διότι ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἐγὼ μὲν καὶ ἅπαξ καὶ δὶς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. τί γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως; οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; ὅτι ὑμεῖς ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά. διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συνεργὸν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν, τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν ταύταις· αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα· καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν προελέγομεν ὑμῖν θλίβεσθαι μέλλειν, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε. διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μὴ πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν καὶ ἀπαγγείλαντος ἡμῖν ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς, διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν ἐφ' ὑμῖν, ἀδελφοὶ, ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ θλίψει ἡμῶν διὰ τῆς ὑμετέρας πίστεως· ὅτι νῦν ἐζήσαμεν ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ. τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα ἀνταποδοῦναι τῷ θεῷ περὶ πάσης τῆς χαρᾶς ἧς χαίρομεν ἕνεκεν ὑμῶν ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν; αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς κατευθύνοι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς, ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

A bis oneri esse, vt Christi Apostoli: sed facti sumus lenes in medio vestrum, tanquam si nutrix foveat filios suos. Hoc etiam imitari oportebat: Aut nunquid peccatum feci, meipsum humilians, vt vos exaltemini? Gentium ergo principes suo in eas imperio violenter vtantur; Ecclesiæ autem Principes ipsi serviant: & Gentium primores potestatem in eos iniquam teneant; fidelium autem, dicto huic obtemperent: Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Assentationibus præterea non admittendis erudiamur, neque propterea quod de aliquibus bene meriti esse visi simus, benefici appellari gaudeamus. Hæc autem eo non dicimus, quo nos ipsi inconsulto Humiliemus sub potenti manu Dei, & juxta ipsius sermonem, sub Ecclesiastico ministerio: quandoque autem juxta Apostoli effatum; Peccantes coram omnibus arguendi sunt, vt & cæteri timorem habeant: nonnunquam etiam potestate sua vti licet aliquos Tradendo Satanæ in interitum carnis, vt Spiritus saluus sit in die Domini; at id raro faciendum est, sed corripere oportet inquietos, consolari pusillanimes, suscipere infirmos, & patientes esse erga omnes, & nemini malum pro malo reddere: neque vero qui peccat inimici loco habendus est, sed audiendus Apostolus qui ait: Nolite quasi inimicum existimare, sed corripite vt fratrem. Hæc autem omnia propterea à me dicta sunt, quod juxta Dei sermonem palam facere vellem principi Ecclesiæ imitandum non esse principem Gentium, nec eos æmulandos qui imperium, potestatemve suam impotenter exercent, quique regia dignitate præditi sunt: sed Christus potius in ejusmodi rebus pro virili imitandus est, ad quem facillimi sunt aditus, qui cum mulieribus conversatur, & pueris manus imponit: Iesum vero in pelvim aquam profudisse, & Discipulorum pedes tersisse, quamvis majorem sensum contineat, nihilominus tamen de ijs sic ipse loquens in sacro contextu audiendus: Vos vocatis me, Magister & Domine, & bene dicitis, sum etenim, & cætera; ad laudabilem enim modestiam suam imitandam per illa Discipulos suos instruit. Fortasse etiam propterea quod cum Dominus esset generi nostro pro hominum salute serviit, ideo formam servi accepisse, & ad mortem vsque obedientem factum seipsum depressisse dicitur: & si eum idcirco Deus supra modum extulit; quisquis extolli voluerit, similia ijs agat quæ ad summam altitudinem consequendam acta sunt. Nam etiamsi Filio hominis exhibi-

1. Thess. 2. 7.
2. Cor. 11. 7.
Matth. 11. 29.
1. Petr. 5. 6.
1. Tim. 5. 20.
1. Cor. 5. 5.
1. Thess. 5. 14, 15.
2. Thess. 3. 15.
Ioh. 13. 13.
Philip. 2. 8.

Matth. 4. 11 Ioh. 12. 2. tum sit ministerium, quando *Angeli accesserunt, & ministrabant ei*, & rursum ministravit ei Martha; non tamen ad id venit, vt ipsi ministraretur, sed inter hominum genus conversatus est, vt ministraret, & eo vsque saluti nostræ inserviens procederet, vt animam suam pro multis qui in se crediderant, redemtionis pretium daret: & si, vt hoc ponamus, omnes in eum credidissent, animam suam vtique redemtionis pretium pro omnibus dedisset. Cuinam autem animam suam redemtionis pretium pro multis dedit? non enim Deo; numquid igitur Malo? is enim in potestate sua nos habuit, donec pro redemtionis mercede anima Iesu daretur ipsi decepto, quasi illius potiri posset, nec animadvertenti se cruciatus in ea retinenda ferendos sustinere non posse. Quãobrem Mors eum imperio suo subjecisse visa, jam ipsi amplius non imperat, cum factus sit *inter mortuos liber*, & mortis potestate validior; eoque validior, vt eum potuerint sequi, quicunque ex ijs quos superaverat Mors, sequi eum voluerunt, nullam adversus eos potestatem Morte amplius obtinente: quicunque enim est cum Iesu, à morte invadi non potest. In hoc ergo quem expendimus Evangelij loco Servatorem *dedisse animam suam redemtionem pro multis* scriptum est: at dixit Petrus nos *Non corruptibilibus auro vel argento redemtos esse de vana nostra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine*; ait vero Apostolus: *Pretio emti estis, nolite fieri servi hominum*: pretioso ergo Iesu sanguine emti sumus; anima vero Dei Filij redemtionis pretium pro nobis data est, non autem Spiritus ejus, antea enim Patri eum tradiderat dicens: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*, sed neque corpus, nihil enim ejusmodi de illo scriptis traditum comperimus. Et quoniam pro multis anima ipsius redemtionis pretium data est, nec apud eum remansit, cui redemtionis pretium pro multis data fuerat, idcirco in decimo quinto Psalmo ait: *Non derelinques animam meam in inferno*. Verum quando ad hunc locum semel perveni, perversa ac malesana se loqui eos commonefactos velim, qui Christi gloriam celebrare se existimantes, quæ ad primogenitum omnis creaturæ pertinent cum ijs confundunt quæ spectant ad animam & corpus Iesu, fortasse & ipsius spiritum; & aliquid omnino simplex esse opinantur, quod visum, & in hac vita conversatum est: ab ijs enim sciscitamur, an divinitas *Imaginis Dei invisibilis, & primogeniti omnis creaturæ* præstantia, an ille *in quo condita sunt universa in cœlis, & in terra, sive visibilia, sive in-*

Matth. 20. 28. Psal. 87. 5. 1. Pet. 1. 18, 19. 1. Cor. 7. 23. Luc. 23. 46. Psalm. 15. 10. Col. 1. 15, 16.

A καὶ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ πάλιν διηκονήθη ὑπὸ τῆς μάρθας, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἐλήλυθε ὁ σωτὴρ διακονηθῆναι. ἐπιδίδωσι γὰρ ἑαυτὸν ἡμῖν καὶ ἀνθρώπων, ἵνα διακονήσῃ, καὶ ὅσον τοσοῦτον ὁδοῦσι διακόνων ἡμῖν τῇ σωτηρίᾳ, ὡς δοῦναι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν λύτρον ἀντὶ πολλῶν τῶν πιστευσάντων εἰς αὐτόν. καὶ εἰ καθ' ὑπόθεσιν πάντες ὀπίστευον εἰς αὐτὸν, διδώκει ἂν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πάντων. τίνι δὲ ἔδωκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν; οὐ γὰρ δὴ τῷ θεῷ, μή τι οὖν τῷ πονηρῷ; ὅτι γὰρ οὐκ ἀπὸ ἡμῶν, ἕως ἔδοξε τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀντὶ λύτρου ἢ τοῦ ἰησοῦ ψυχὴ, ἀπατηθέντι, ὡς δυναμένῳ αὐτὸς κυριεύσαι, καὶ οὐχ ὁρῶντι ὅτι οὐ φέρει τὴν ὑπὲρ τῶν κατέχων αὐτὸν βάσανον· διὸ καὶ θανάτου αὐτοῦ δόξας κεκυριευκέναι, οὐκέτι κυριεύει, ἠλευθέρου ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος, καὶ ἰσχυροτέρου τῆς τοῦ θανάτου ἐξουσίας, καὶ ὅσῳ τοσοῦτον ἰσχυρότερος, ὥστε καὶ πολλοὺς τοὺς βουλομένους ἀπὸ ἀκολουθεῖν τῶν κρατουμένων ὑπὸ τοῦ θανάτου δυνάσθαι ἀκολουθεῖν, οὐδὲν ἰσχύοντος κατ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ θανάτου. πᾶς γὰρ ὁ μετὰ τοῦ ἰησοῦ, ἀνεπίληπτός ἐστι τῷ θανάτῳ· ἐν οἷς οὖν τοῖς ἐξεταζομένοις τοῦ εὐαγγελίου ῥητοῖς γράφεσθαι ὁ σωτὴρ ἡμῖν δεδωκέναι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν λύτρον ἀντὶ πολλῶν. διὰ τί δὴ πέπρακται ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ ἐλυτρώθημεν ἐκ τῆς ματαίας ἡμῶν ἀναστροφῆς παραδοθείσης, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι· καὶ ὁ ἀπόστολος δέ φησι· πεπρασμένοι ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ἐγὼ οὖν ἠγοράσθημεν μὲν τῇ τιμίῳ τοῦ ἰησοῦ αἵματι, δέδοται δὲ λύτρον ὑπὲρ ἡμῶν ἡ ψυχὴ τοῦ θεοῦ, καὶ οὔπω τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, πρότερον γὰρ αὐτὸ παρέθετο τῷ πατρὶ λέγων· πατὴρ εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου. ὅτι τὸ σῶμα, οὐδὲν γὰρ τοιοῦτόν πω τοιοῦτον περὶ αὐτοῦ γεγραμμένον· καὶ ἐπεὶ δέδοται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν, οὐκ ἔλαβε τὴν πρὸς ἐκείνῳ ᾧ ἐδίδοτο λύτρον ἀντὶ πολλῶν, διὰ τοῦτό φησιν ἐν τῷ ψαλμῷ· οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου· ἠγνοούμενος γὰρ ἅπαξ καὶ ἅπαξ τόπου, ὑπομνήσαι αὐτοὺς, φαντασίᾳ δοξολογίας τῆς περὶ τοῦ χριστοῦ, συγχέαντας τὰ περὶ τοῦ πρωτοτόκου πάσης κτίσεως τοῖς περὶ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἰησοῦ, τάχα δὲ καὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ τι ἀσύνθετον οἰομένους εἶναι· ὀφθὲν καὶ ὁπτανθὲν τῷ βίῳ, ὅτι μὴ ὑγιεῖς λέγουσι. πυθόμεθα γὰρ αὐτῶν εἰ ἡ θειότης τῆς εἰκόνος τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, καὶ ἡ ὑποστοχὴ τοῦ πρωτοτόκου πάσης κτίσεως, εἰ ἐκεῖνος ἐν ᾧ ἔκτισται τὰ πάντα τὰ ἐν τοῖς οὐ-

ρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε ὁρατὰ, εἴτε ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι, λύτρον ἐδόθη αὐτὴ πολλῶν. καὶ τίνι ἐδόθη ἐκείνη λύτρον, πολεμίῳ κατέχουσι ἡμᾶς αἰχμαλώτους, ἕως λάβῃ ὃ λύτρον. τὰ εἰ χωρεῖ τὰ τελικοῦτον, καὶ τοσοῦτον ἐκεῖνος λύτρον αὐτὴ τῷ αἰχμαλώτων λαβεῖν· καὶ ἃ ταῦτα φημι ὡς καταφρονῶν τῆς ψυχῆς Ἰησοῦ, καὶ συμκρυῶν αὐτὴν, ἀλλὰ κωλύομενος τοῦτον μὴ τὸ ἐνδεχόμενον λύτρον δεδόσθαι· ἀπὸ τοῦ ὅλου σωτῆρος. τὴν δὲ ἀπόρροιαν καὶ τὴν θεότητα ἐκείνην, μηδὲ ἀν δεδωκέναι λύτρον δόξειεν· πλὴν σημεῖον καὶ λύω τὸ Ἰησοῦ ἀπὸ τοῦ χριστοῦ, ἀλλὰ πολλῷ πλέον οἶδα ἓν εἶναι Ἰησοῦν τὸν χριστὸν, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τοῦ τὸ πρωτότοκον πάσης κτίσεως· ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὡς πλέον, εἰ δεῖ ἅπαξ ὀνομάσαι, εἶναι ἕν ὅλον τὸ, ὅπερ ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἕν πνεῦμά ἐστιν.

A visibilia, sive Throni; sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates pretium redemtionis pro multis datus sit; & cuinam redemtionis pretium hæc divinitas data sit; an hosti captivos nos detinenti, donec redētionis mercedem accepisset? & an ipse talis ac tantæ mercedis pro captivis recipiendæ capax fuerit? Nec ea vero idcirco à me dicuntur, quod animam Iesu despiciam, eamque deprimam ac extenuem; sed id contendens, animam quidem à toto Servatore redemtionis pretium fuisse datam, quoad ejus fieri potuit; excellentiam autem illam & divinitatem pretium redemtionis dari neutiquam potuisse. Iesum itaque à Christo hodie non divido, sed multo magis idem esse Iesum Christum, ipsiusque animam agnosco, ac *primogenitum omnis creaturæ*; sed & corpus illius, quasi plus aliquid, si ita loqui fas est, vnum illud totum esse, quod *adhærens Domino* 1. Cor. 7. 17. *vnus spiritus est.*

Περὶ τῶν δύο τυφλῶν.

De duobus cæcis.

Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱερειχὼ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς· καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παρέρχεται τὸν τόπον ἐκεῖνον, καὶ αὐτοὶ κράξαντες εἰρηκέτω· ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβὶδ, καὶ συμπεφωνηκέτωσαν ἐν τῷ κεκραγέναι τὸ ἀναγραμμένον εἰρηκέναι, καὶ ἅψασθαι τοὺς τυφλοὺς ἀξιώσαντες ἐλεηθῆναι τὰς ὁ Ἰησοῦς πεφωνηκέτω αὐτοὺς, ἵνα μὴ παράγων καὶ παρερχόμενος αὐτοὺς καλῇ. ἀλλὰ καὶ ἐστηκὼς, καὶ πυθανόμενος εἰρηκέτω αὐτοῖς· τί θέλετε ἵνα ποιήσω ὑμῖν; τὸν τι ἀξιοῦσιν ἰδικώτερον ἤδη παρεστῶτες οἱ τυφλοὶ εἰρηκέτωσαν αὐτῷ θέλειν ἵνα ἀνοιγῶσιν ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. καὶ ὁ φιλάνθρωπος ἡμῶν καὶ συμπαθὴς σωτὴρ σπλαγχνισθεὶς ἐπὶ τοῖς τυφλοῖς, σπλαγχνισθεὶς δὴ οἷμαι τῷ παρεπιληφέναι ἐκείνους τὸ παρακαλούμενον αὐτῷ, ἵν' ἅπαξ ὀνομάσω, ἔλεον τοῦ Ἰησοῦ, ὅπερ ἦν ὁ κεκραγότες εἰρηκέναι· ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβὶδ, καὶ πεπιστευκότες ἠξιωκέναι ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, ἁψάμενος αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, διὰ μιᾶς ἅψεως τῆς ἀφῆς ἰατικὴν ἐνιεὶς τοῖς ὀφθαλμοῖς πεποιηκέτω τοὺς τυφλοὺς ἀναβλέπειν, κἀκεῖνοι θαυμαστῶς ἠκολουθηκέτωσαν τῷ Ἰησοῦ. καὶ πιστεύσας τις τοῦτο, καὶ γινώσκων ὅ τι· ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐ μὴ συνῆτε.

Et egredientibus illis ab Ierichо, secuta est eum turba multa, Et ecce duo cæci sedentes secus viam, & reliqua. Vera esto rerum, quæ hoc loco narrantur, historia, & Hierichunte cum Discipulis exeuntem Iesum turba ingens secuta sit; & prope viam, qua Hierichunte exitur, sedentes cæci duo, cum illac transire Iesum inaudissent, clamore sublato dixerint: *Domine, miserere nostri, fili David*, atque in ijs quæ scripta sunt vociferandis consenserint; & propter cæcos misericordiam implorantes restitans Iesus eos vocaverit, ne transiens & prætergrediens ipsos appellaret: sed & postquam restiterit, eosque interrogaverit dicens: *Quid vultis vt vobis faciam?* tum vero postulatum suum jam clarius exponentes cæci, aperiri à Iesu oculos suos velle se dicant: at homines amans, ac miseratione prosequens, erga cæcos misericordia affectus Servator, & affectus, opinor, quod misericordiam (vt ita dicam) Iesu implorare maluerint, hoc est, clamantes dixerint: *Miserere nostri Domine, fili David*, & cum fide aperiri oculos suos postulaverint, contactis ipsorum oculis, virtute per contactum oculis immissa sanandi vi pollente, cæcis visum restituerit; ipsi vero accepti beneficij gratiam habentes Iesum sicuti sint: atque id aliquis persuasum habens, necnon & illud tenens: *Si non credideritis; non intelligetis*, propterea Isai. 6. 9. quod crediderit, pro fidei suæ rata parte

Matth. 20. 29, 30.

Matth. 20. 30.

Matth. 20. 32.

intelligentiam acceperit, eaque accepta quæ ad hunc locum pertinent edisserat, post constitutum fidei his habitæ fundamentum ea exponens, juxta illud: *Credidi, propter quod locutus sum*: ac qui erit ejusmodi, non Iesu solum, ijsque quæ hoc loco scripta extant consensum suum præbeat, verum & eorum quoque sententiam calleat; nam qui in fidei veritate permanet, & per Verbi opera Verbo adhæret, juxta pollicitationem Iesu, veritatem cognoscit, & ab ipsa liberatur. Nos vero, quandoquidem eorum quæ dicta sunt, sensum non assequimur, cum fide caremus; quotiescunque autem intelligimus, à fide nostra habemus vt intelligamus; age, eum prius apprecati qui ab Evangelij tenebris, & obscuritate nos liberat, quæ in hunc locum nobis succurrent pro virili parte exponamus; ac illud primum quid sit, Hierichunte egredientibus cum Servatore Discipulis Iesu, magnam eum turbam fuisse subsecutam, perpendamus. Eorum ergo recordatus quæ super ea parabola diximus in Euangelio secundum Lucam proposita: *Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones*, videnum quærere possis annon memorata hic Iericho symbolum sit terrestris illius loci, qui in Scriptura Mundus dici solet. Hierosolyma ergo Hierichuntem descendens Adam, hoc est homo, in latrones incidit. At propter multitudinem, quæ Hierichunte est; magna siquidem Hierichunte turba est, postquam ad eam cum Discipulis pervenit Iesus noster, per hunc in Iericho adventum operam dans vt viam ijs præiret qui se subsequi vellent, proficiscatur: nam qui Hierichunte sunt, à cogitationibus mundanis discedere nequeunt, nisi Hierichunte exeuntem non ipsum solum Iesum viderint, sed & ipsius Discipulos: at visa ea re, subsequitur illum turba ingens. Et quisquis attente eos omnes perspexerit, qui juxta divinum verbum vitam agere, necnon & mundum, ac res terrenas despicatui habere volunt, Iesum, ipsiusque Discipulos sequi, eorumque Hierichunte exeuntium vestigia legere, is in loci hujus sensum penetraverit. Iesum ergo turba ingens sequitur, vt post eum ambulantes, eoque vtentes itineris duce, Hierosolymam conscendant. Subjungitur certe paulo post: *Quum appropinquassent Ierosolymis, & venissent Bethphage ad montem oliveti, tunc Iesum misisse duos discipulos*, & reliqua. Tum deinde, cæcos mox sanandos quasi indicante Scriptura, proditum extat: *Et ecce duo cæci sedentes secus*

Psal. 115. 1.

Ioh. 8. 32.

Luc. 10. 30.

Math. 21. 1.

Math. 20. 30.

A πε, ὁκ τῦ πεπιςθυκέναι καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς πίςεως ὃ συνιέναι εἰληφέναι, καὶ εἰλικρινῶς λογίζεσθαι περὶ τῦ τόπου, καὶ τῦ περὶ αὐτῶν τῆς πίςεως θεμελίου περὶ αὐτῦ ἐρμηνεύειν, καὶ τὸ ὑπίςευσα, διὸ ἐλάλησα. καὶ ἔςω ὁ τοιοῦτος ὁ μόνον πιςεύων τῷ ἰησοῦ καὶ τοῖς καὶ τὸν τόπον τῦτον ἀναγεγραμμένοις, ἀλλὰ καὶ γινώσκων τὰ περὶ αὐτῶν νοῦν. ὁ γὰρ μένων ἐν τῇ τῆς πίςεως ἀληθείᾳ, καὶ διὰ τῦ ἔργων τῦ λόγου ἐμμένων τῷ λόγῳ, καὶ τὴν ἰησοῦ ἐπαγγελίαν, γινώσκει τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὑπ' B αὐτῆς ἐλευθεροῦται· καὶ ἡμεῖς δὲ ἐπεὶ μὴ πιςεύοντες μέν, ὁ συνιέμεν τὰ βυλήματα τῦ λεγομένων, συνιέντες ὅ ὁκ τῦ πιςεύειν συνιέμεν, φέρε καὶ ὑποπίπτοντα ἡμῖν εἰς τὰ τόπον, εὐξάμενοι τῷ ῥυομένῳ ἡμᾶς ἀπὸ τῦ κεκαλύφθαι ἡμῖν τὸ εὐαγγέλιον, καθὸ χρεία ἔσται ἡμῖν, καὶ πρῶτον γε κατανοήσωμεν τί ὅ, ἐκπορευομένων ἀπὸ ἱερειχὼ τῦ μαθητῦ τῦ ἰησοῦ μετὰ τῦ σωτῆρος, ἠκολουθηκέναι αὐτῷ πολὺ ὄχλον· ὅσα τίνων εἰ δυνάμεθα, μεμνημένοι τῦ ἡμῖν C ὑποπεσόντος εἰς τὴν ἐν τῷ καὶ λυκᾶν εὐαγγελίῳ παραβολὴν τὴν· ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς ἱερειχὼ, καὶ περιέπεσε λῃςαῖς, ὀνομάσας λέγων μήποτε καὶ ἐνταῦθα ἱερειχὼ σύμβολόν ἐςι τῦ περιγείου τόπου σωμάτος κεκαλυμμένου καὶ τὴν γεαφὴν, κόσμου· ὁ μὲν οὖν καταβαίνων ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς ἱερειχὼ ἀνθρωπος, τυτέςιν ἀνθρωπος, περιέπεσε λῃςαῖς. διὰ τὸ ἐν ἱερειχὼ πολλὰς, πολὺς γὰρ ὄχλος ἐν ἱερειχὼ, ὁ ἰησοῦς ἤδη ἅμα τοῖς μαθηταῖς ὁρμώμενος ἐν αὐτῇ, * ἐμπορεύεσθαι πραγματευόμενος, * Ιω. ἐκπο- D διὰ τὸ εἰς τὴν ἱερειχὼ εἰσεληλυθέναι, ὃ τοῖς βουλομένοις ἕπεσθαι ὁδηγεῖν. ὁ γὰρ οἴδασιν οἱ ἐν ἱερειχὼ ἐζηθεῖν ἀπὸ τῦ κοσμικοῦ φρονήματος, ἐὰν μὴ θεάσωνται ὁ μόνον τὸν ἰησοῦν ἐκπορευόμενον ἀπὸ τῆς ἱερειχὼ, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτῦ. ταῦτα δὲ θεωρήσαντες, ἀκολουθοῦσι αὐτῷ ὄχλος πολύς· καὶ ἔςι καταιδεσθῆναι τοὺς καὶ τὸν λόγον βιοῦν θέλοντας, καὶ τῦ κόσμου καὶ τῦ περιγείου καταφρονεῖν βουλομένους, ἀκολουθοῦντας τῷ ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτῦ, καὶ κατ' ἴχνη βαίνοντας αὐτοῖς ἐκπορευομένοις ἀπὸ ἱερειχὼ, βλέπων τὰ καὶ τὸν τόπον· ἀκολουθοῦσι μέντοι ὁ πολὺς ὄχλος τῷ ἰησοῦ, ἵν' ὀπίσω αὐτῦ βαδίζοντες, καὶ αὐτῷ ὁδηγῷ χρώμενοι, ἀναβῶσιν εἰς τὴν ἱερουσαλὴμ· μετ' ὀλίγα οὖν ὑπιφέρεται ὅτι ὅτε ἔγγισεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς βηθφαγὴ εἰς τὸ ὄρος τῦ ἐλαιῶν, τότε ὁ ἰησοῦς ἀπέςειλε τοὺς μαθητὰς, καὶ τὰ ἑξῆς· εἶθ' ἑξῆς λέγεται, οἱονεὶ δεικνύων τὸ λόγου τοῖς ὅσον τοῦ ἔτι θεραπευθησομένους τυφλοὺς, τὸ· καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ κα-

E

θήμενοι

θημένοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς A *viam, audiverunt quia Iesus transiret, & cla-* Matth. 20.
παρέρχεται ἔκραξαν λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς κύ- *maverunt dicentes, Domine miserere nostri fili* 30.
ριε υἱὸς Δαβίδ· καὶ πορευόμενοι ἐν τόποις τοῦ, καὶ *David.* Hic vero animadverte an in hisce
ἰδοὺ δύο τυφλοὶ, εἰ μὴ δεῖξιν ἔφεσις ὁ, ἰδού· verbis: *Et ecce duo cæci*, monstrationem ali-
εἴπῃ δῶν δεικνύοντα τοῦ λόγῳ τοὺς δύο τυφλοὺς quam vox, *Ecce*, contineat. Quod si duos
παρακολουθεῖν δυνάμθα, καὶ βλέπειν αὐτοὺς, ergo cæcos indicantem Scripturam asse-
φήσομεν ὅτι Ἰσραηλῖται ἰουδαῖοι περὶ τῆς Ἰησοῦ ἐπι- qui, in eosque oculos intendere possimus,
δημίας τυφλοὶ ἦσαν. πλὴν καθεζόμενοι παρὰ dicemus Israëlē & Iudæos ante Christi ad-
τὴν ὁδὸν, ᾗ ἐν νόμῳ καὶ προφήταις ποιῆται τὰς ventum cæcos fuisse; verum *sedentes secus*
παραδόσεις· τυφλοὶ μὲν * ὁ μὴ βλέπεσθαι αὐτοῖς *viam*, quod in Lege ac Prophetis commo-
περὶ τῆς Ἰησοῦ εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶ ἐπιδημίας τῶ B rarentur; cæcos quidem, quod ante Christi
ἐν νόμῳ καὶ τοῖς προφήταις ἀληθῆ λόγον. κεκράγο- in ipsorum animas adventum veros &
τες δὲ τὸ· ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὲ Δαβίδ παρὰ legitimos in Lege ac Prophetis compre-
ὁ * σωφρονεῖσθαι ἑαυτῶ μὴ βλεπόντων ὁ βά- hensos sensus minime intuerentur: id au-
λημα τῶ γεγραμμένων, καὶ βουλομένων ἀναβλέψαι tem vociferatos: *Miserere nostri Fili David*,
καὶ ἰδεῖν τὴν ἐν αὐτοῖς δόξαν· ὡς ἐπὶ δὲ τυφλοὶ καὶ quod Scripturarum sensum nequaquam
μηδὲν μέγα περὶ τοῦ Ἰησοῦ φανταζόμενοι, ἀλλὰ callere sibi conscirent; visum autem recu-
ὁ κατὰ σάρκα αὐτῶ μόνον νοοῦντες, καλοῦσι τὸν γε- perare velle, & contenta in Scripturis
νόμενον ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα, ἐπεὶ μηδὲν dogmata cognoscere. At velut cæci,
τούτου πλέον εἰδότες, υἱὸν Δαβίδ. καὶ πᾶσα αὐτῶν ἡ necdum magni quippiam de Iesu sentien-
δοκοῦσα παρὰ τὴν θεοσέβειαν μεγαλοφωνία, οὐδὲν C tes, sed quod in eo carneum erat id vnum
πλέον ἤδει λέγειν περὶ τοῦ σωτῆρος ἢ ὅτι υἱὸς ἦν cogitantes, Filium David qui ex fœmine
τοῦ Δαβίδ· ἐὰν δὲ λέγω δύο τυφλοὺς, τὸν περὶ τῆς David secundum carnem prognatus erat
Ἰησοῦ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐπιδημίας Ἰσραηλῖται appellant, quoniam nihil amplius men-
ἰούδαν, ἄφαρε σαυτὸν ὅτι τῆς βασιλείας, καὶ κα- te capiebant; omnisque eorum clamor,
τανόησον τοὺς χρόνους Ῥοβοὰμ διαιρούμενον τὸν quem præ pietate tollere visi sunt, nihil
λαὸν Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδαν. καὶ ἔξῆς ὅσα τοὺς προφήτας, aliud de Servatore proferre sciebat, quam
ὅτε μὲν τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτε δὲ τοῦ Ἰούδα προφη- ipsum esse Filium David. Quod si duos
τεύοντας, ὅπου δὲ ἅμα ἀμφοτέρους· ἰδίᾳ μὲν οὖν cæcos Israëlem esse & Iudam pronuntio,
πῶς ἑκατέρῳ προφητεύουσιν εἴρεις αὐ προσέχων antequam ad eorum animam Iesus acces-
τῇ ἀναγνώσει τῶν προφητῶν. ἅμα δὲ Ἰσραὴλ καὶ Ἰού- sisset, ad Libros Regum mentem attolle,
δα, νύκτα παρὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐπαγγέλλεται ὁ θεὸς D & populum Israëlis & Iudæ Roboami tem-
Vide Not. συντελέσειν ὅτι τὸν οἶκον Ἰούδα διαθήκην καινὴν, poribus divisum cogita; tum deinde ad
ἣ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησεν ὁ θεὸς τοῖς πα- Prophetas attende, qui Israëli aliquan-
τράσιν ἐκπορευομένοις ἐκ γῆς Αἰγύπτου· καὶ τυ- do, aliquando Iudæ, vtrisque vero simul
φλοὶ γε ὄντες, ὁ Ἰσραὴλ, περὶ ἃ πολλάκις ἀπόδε- aliquando vaticinantur. Quod si Pro-
δώκαμεν αὐτῶ διαλεγόμενοι αὐτῶν περὶ τοῦ κατὰ phetas evolvere tibi libuerit, quo pacto
Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα ὁμοίως, ἀκούσαντες ὅτι Ἰη- vtrique seorsum vaticinati sint compertum
σοῦς παρέρχεται, ἔκραξαν. ἀκούσαντες, φησὶν, ὅτι habebis; Israëli autem simul & Iudæ,
γὰρ οἷμαι τῶν κηρυσσόντων τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ quando futurum pollicetur Deus vt per
ἐπιδημίας, καὶ ὅτι παρέρχεται τὴν παρελθοῦσαν E Iesum *consummet super domum Iuda Testa-* Ier. 31. 31.
Ἱερεχὼ, ἐπιδημῶν μὲ αὐτῇ, ἀξιοῦσθαι ὁ ἀπ' αὐτοῦ, βουλεύεσθαι μὴ παρέλθῃ αὐτοὺς μὴ *mentum novum: non secundum Testamentum* 32. Hebr. 8. 8, 9
ἐλεήσας. διὸ κεκράγασι πρὸς αὐτὸν λέγοντες· *quod fecit* Deus *Patribus*, de terra Ægypti
ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς Δαβίδ· ἐνεργεῖ ὁ exeuntibus. Et cum cæci essent, Israël, de
σωτὴρ ὁ παρέρχεται, ἀλλ' ἵστα, ἵνα τοῦτος αὐτὸ quo multa à nobis dicta sunt cum ab Is-
μὴ παρῴχηται ἡ ἐνεργεσία, καὶ πρόκρηται, ἀλλ' raële carnali eum distingueremus; atque
ὡς ἀπὸ πηγῆς ἐτώσης ἐπίνοιαν τοῖς ἐνεργεῖ- itidem Iuda, postquam *Audierunt*,
μενοις· τοῖς δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ πληγεὶς ἀπὸ τῆς κεκυ- *quia Iesus transiret, clamaverunt*: post-
quam audierunt, inquit, ab ijs opinor qui
annuntiabant ea quæ ad Iesu adventum
pertinent, ipsumque Hierichunte quæ
ipsa transitura est transire, in hanc qui-
dem peregre advenientem, at inde exitu-
rum, verentur ne se misericordiam ne-
quaquam consecutos prætergrediatur; id-
circo eum inclamaverunt dicentes: *Mise-
rere nostri Domine Fili David.* Beneficus au-
tem Servator non præterit, sed restitat, vt
stante eo beneficium neutiquam dilabatur
ac prætereat, sed tanquam de fonte cer-
to ac perpetuo in eos derivetur, qui bene-
ficio afficiuntur. Stans ergo Iesus, eorumque clamore ac postulatione commotus,

ipsos ad se accersit, beneficium suum jam inde exorsus, cum eos accersivit: non eos autem frustra vocavit, nec ita vt in ijs accitis nihil effectum dederit. Atque vtinam cum ipsum inclamaverimus dicentes: *Miserere nostri Domine*, ipse nos à *Fili David* auspicantes, & stans quidem, quasi ad petitionem nostram attendens nos advocet.

Matth. 20. 32. Ait ergo illis: *Quid vultis vt faciam vobis?* quod ejusmodi esse arbitror; Quid velitis significate, ostendite; vt quicunque Hierichunte exeunt, & me sequuntur, rem gestam audiant, & spectent; at res-

Matth. 20. 33. ponderunt illi: *Domine vt aperiantur oculi nostri*; qua quidem responsione adversus eum vtuntur, sibique oculos aperiri velle significant, qui generosi sunt, vt pote ab Israële & Iuda ortij, at à nequitia excæcati, ejusque sibi conscij sunt, & ea audierunt quæ de Sospitatore dicuntur; atque illud potissimum dicunt, qui Scripturam sacram evoluentes se ad ipsius sensum cæcutiro non ignorant: aiunt siquidem illi: *Miserere nobis*, &, volumus *vt aperiantur oculi nostri*. Vtinam vero nos secus ipsam Scripturarum viam sedentes, in quibus cæcutimus & videre non possumus cognoscentes, postquam Iesum transire acceperimus, eum precatione nostra sistere queamus, & dicamus velle nos *Vt aperiantur oculi nostri*; quod si dixerimus ex affectu ea videre concupiscente, quæ videntur Iesu beneficio postquam animæ oculos tetigit, miseratione commovebitur Sospitator noster, & oculos ante adventum suum minime videntes continget, vt pote qui Virtus sit, & Verbum, & Sapientia, & quæcunque de ipso conscripta sunt; & postquam eos tetigerit, diffugient tenebræ ac ignorantia, & protinus non solum videbimus, sed ipsum etiam affectabimus, cum ipse propter se visum nobis restituerit, vt eum duntaxat sequamur qui vt videremus effecit, neque aliud quidquam præterea agamus; vt eum semper sequentes, ad Deum ipso præeunte deducamur; atque oculis nostris ipsius beneficio videntibus, vna cum ijs qui propter munditiem cordis beati prædicantur, Deum aspiciamus. Sic ergo habemus, qui Hierichunte exeunt, & Iesum sequuntur, & magno numero sunt, neque Israëlem, neque Iudam esse; cęcos autem duos qui Iesum transire audierunt, eumque filium esse David cognoverunt, cæcitatis suæ conscios, oculosque suos aperiri rogantes, Israëlem esse & Iudam, de quibus à nobis actum est, quorum oculi clausi & obducti

A ῥῆσις αὐτῷ, καὶ τῆς ἀξιώσεως, καλεῖ αὐτοὺς πρὸς ἑαυτόν, τὴν ἀρχὴν τῆς συνεργοποιΐας ἤδη ποιούμενος, ὅτε ἐφώνησεν αὐτούς. Οὐκ ἄρα κενὰς ἐφώνησε, καὶ ὅτι τῷ μηδὲν αἰσθάνεσθαι ἐν τοῖς φωνηθεῖσιν· ὡς εἶδε καὶ ἡμῶν πρὸς αὐτὸν κεκραγότων καὶ λεγόντων· ἐλέησον ἡμᾶς κύριε, φωτίσαι ἡμᾶς ἀρχομένους ἀπὸ τοῦ, υἱὸς Δαβὶδ, καὶ τάς γε φωνήσαι ἡμᾶς, ὡς προσέχων ἡμῶν τῇ ἀξιώσει· εἶπεν τοῖς ἐκείνοις· τί θέλετε ἵνα ποιήσω ὑμῖν; ὅσῳ τοιοῦτον εἶναι νομίζω. τί θέλετε προσφήσατε, δηλώσατε, ἵνα πάντες οἱ ἐκπορευόμενοι ἀπὸ Ἱερειχὼ, καὶ ἀκολουθοῦντες μοι ἀκούσωσι καὶ θεάσωνται τὸ γινόμενον. Ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀπεκρίναντο· κύριε ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. ἤτοι ἀπέκειντο οἱ εὐγενεῖς μὲν, τοῦ εἶναι ἀπὸ Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα, τυφλωθέντες δὲ ὑπὸ τῆς κακίας, καὶ συνειδημόνες αὐτῆς, καὶ ἀκούσαντες τῶν λεγομένων περὶ τοῦ σωτῆρος, φασὶ πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγουσι θέλειν ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν. καὶ μάλιστα τοῦτό φασιν οἱ ὧν ὡς ἐντυγχάνειν τῇ ἱερᾷ γραφῇ μὴ ἀναισθητοῦντες ἑαυτῶν τυφλωθέντων πρὸς τὸ ἐν αὐτῇ νοεῖν. ἤτοι γὰρ φασὶ τό· ἐλέησον ἡμᾶς καὶ τό· θέλομεν ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν· ὡς εἴδε καὶ ἡμεῖς αἰσθανόμενοι ἐν οἷς τυφλούμεθα, καὶ οὐ βλέπομεν, περὶ αὐτὸν κοσμούμενοι τὸ γεγραφὸν τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι ἰησοῦς παρέρχεται, ἀφ' τῆς ἡμετέρας ἀξιώσεως σήσαιμεν αὐτὸν, καὶ εἴπαιμεν ὅτι θέλομεν ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. ὅσῳ ἐὰν εἴπωμεν ἀπὸ ἀφῃρέσεως ὀρεγομένης τοῦ βλέπειν ἀναφίζει βλέπειν ἀφάμματος τῶν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῶν ἰησοῦς, σπλαγχνισθήσεται ὁ σωτὴρ ἡμῶν, καὶ ὡς δυνάμεις, καὶ λόγος, καὶ σοφία, καὶ πάντα ὅσα ἀναγεγραπται περὶ αὐτοῦ τυγχάνων ἀφέσει τὸ περὶ αὐτοῦ μὴ βλεπόντων ὀφθαλμῶν ἡμῶν. καὶ ἀφαμμῶν αὐτοῦ, φεύξεται μὲν ὁ σκότος, καὶ ἡ ἄγνοια, οὐδέπω δὲ μόνον ἀναβλέψομεν, ἀλλὰ καὶ ἀκολουθήσομεν αὐτῷ, αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέπειν ἡμᾶς πρὸ αὐτὸν σπουδάζοντος πρὸς τὸ μὴ ἄλλο τι προσέχειν, ἢ ἀκολουθεῖν τῷ ἀναβλέψαι πεποιηκότι, ἵνα ἀεὶ ἑπόμενοι αὐτῷ ὁδηγηθῶμεν ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν θεὸν, καὶ ὁρῶμεν τοῖς ἀναβλέψασι δι' αὐτὸν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν τὸν θεὸν, μετὰ τῶν μακαριζομένων ὅτι τῷ καθαροὶ εἶναι τὴν καρδίαν· ὁρῶμεν οὖν τοὺς ἐκπορευομένους ἀπὸ ἰερειχὼ, καὶ ἀκολουθοῦντας τῷ ἰησοῦ ὄντας ὄχλον πολύν, τοὺς οὐκ ἰσραὴλ, οὐδὲ ἰούδα. τοὺς δὲ δύο τυφλὸς ἀκούσαντας ὅτι ἰησοῦς παρέρχεται, καὶ εἰδότας ὅτι υἱὸς ἐστι δαβὶδ, καὶ συναισθομένους τῆς ἑαυτῶν τυφλότητος, καὶ αἰτουμένους ἀνοιγῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, ἰσραὴλ καὶ ἰούδα τοὺς ἀποδεδομένους, ὧν κεκλεισμένοι οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ συμμεμυκότες

ἀφῆ τῆς ἁφῆς αὐτοῦ ἐπέτυχεν ἰησοῦ· ὅτι μὲν καὶ τὸ ματθαῖον· ἐπεὶ δὲ μάρκος καὶ λουκᾶς κατά τινας μὲν τὴν αὐτὴν ἱστορίαν ἐκτίθενται· καὶ δὲ τινας ἑτέρας παραπλησίας, ἄξιόν γε καὶ τὰ τούτῳ ἰδεῖν· καὶ πρῶτόν γε κατάμαθεῖν τὸν τοῦ μάρκου, ὅπως ἀκαταγράφωτα τὰ τοῦ τόπου· καὶ ἔρχεται εἰς ἱερειχώ, καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκεῖθεν, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, ἦν ὁ υἱὸς τιμαίου, βαρτιμαῖος τυφλός, καὶ τὰ ἑξῆς, ἕως τοῦ· καὶ ἐκαλέσθη αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ· ὁ μὲν οὖν τῇ ἱερειχὼ ἅμαξ φησὶ βαρτίμαιος, καὶ μὴ βαρτίμαιος φασὶ φωνεῖν τοὺς εὐαγγελιστάς, ἐρεῖ δὲ ἅμα γεγονέναι τὸ τοῦ ματθαῖον, καὶ τοῦ μάρκου, ἀλλά τινι μὲν ὑπεδημία τῇ ἐν ἱερειχὼ γεγονέναι τὰ τοῦ τοὺς αὐαγλέψαντας δύο τυφλούς· ἑτέρᾳ δὲ τὰ τοῦ ἕνα τοῦτον υἱὸν τιμαίου, βαρτιμαῖον· καὶ ἄλλη τὰ τοῦ τοῦ λουκᾶ· εἴωθε γὰρ ἀκριβῶς πιστούμενα αὐαγεγράφθαι, συνερευνῶντες καὶ τὰ ἁγίου πνεύματος, τὰ εὐαγγέλια, καὶ μὴ ἐσφάλησθαι ἐν τῷ ἀπομνημονεύειν οἱ γεγράφωτες αὐτά, δηλονότι ἐπεὶ μὴ δυνατὸν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ὑπεδημίᾳ ἀληθὲς εἶναι δύο τυφλοὺς τεθεραπεῦσθαι ἢ ἕνα, ἑτέρᾳ μὲν τῆς ἐκδημίας δεδήλωται ὑπὸ τοῦ ματθαίου, ἑτέρᾳ δὲ ὑπὸ τοῦ μάρκου, ἤδη καὶ ἄλλη ὑπὸ τοῦ λουκᾶ, ὡς τοῦ ὑπεριστήσαντι ἐκ τῆς πρὸς τοὺς λοιποὺς διαφορᾶς εἶναι καὶ τοῦτο πεθαρρηκότας ἀποφήσασθαι· καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ὑπεριστήσαντά τινα τῷ ἐν ἱερειχὼ τὴν πρεσβύτερον διεκπεσεῖν, διὰ τῆς λέξεως, καὶ τῆς * ὁμοίως ἀξιώσεως, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ βεβαιῶσθαι τεθεραπεῦσθαι· εἴποι δ' ἄν τις ὅτι, καὶ ἄλλος ἐστὶν ὁ τοῦ λουκᾶ τυφλὸς θεραπευθεὶς· ὁ μὲν τοίνυν ὅλων τούτων ζητῶν βαθυτέραν διήγησιν φήσει, ὅτι ἐν καὶ ὁ αὐτὸς πρᾶγμα διαφόρως λέξεσι περιέχει. δύο μὲν γὰρ τυφλοί εἰσιν, ὡς ἀποδέδοται ἰσραὴλ καὶ ἰούδας. εἷς δὲ ὁ ὅλων τούτων λαός, ὅτε εἷς δηλοῦται θεραπευόμενος τυφλός· ὄχλου οὖν ἱκανοῦ τοῦ ἀπὸ τῆς ἐθνῶν συνεκπορευομένου ἀπὸ τῆς κοσμικῆς τῷ ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἱστορικόν τι λεῖμμα παρὰ τὴν ὁδὸν καθεζόμενον, καὶ πενόμενον τοῖς νοήμασι, καὶ ἐπαιτοῦντα τὰ εἰς τὴν χρείαν τῆς ψυχῆς, ἀκούσαν ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζαρηνός ἐστιν, ἔρχεται μέγα βοᾶν, ἀξιῶν τὴν θεοπρεπῆ, ὡς υἱὸν δαβίδ, ἐλεῆσαι αὐτὸν παρακαλεῖν· καὶ ἐπεὶ ἴδης τῆς ἀπὸ ἰουδαίων πιστεύοντων εἰς τὴν ἰησοῦν τὴν περὶ τοῦ θεοπρεπῆς πίστιν, ὅτι μὲν ἐκ μαρίας καὶ τοῦ ἰωσὴφ οἰομένων αὐτὸν εἶναι, ὅτι δὲ ἐκ μαρίας μὲν μόνης καὶ τοῦ θείου πνεύματος, ἃ μὴν καὶ μετὰ τῆς περὶ αὐτοῦ θεολογίας, ὄψει πῶς ἔτι ὁ τυφλὸς

A per Iesu contactum vident. Atque hæc quidem juxta Matthæum. Verum quoniam Marcus & Lucas eandem quidem ex aliquorum sententia historiam narrant; at ex aliorum opinione consimilem alteram, quænam ab ijs proponantur perpendere operæ pretium est. Ac primo quidem loco ea discutienda veniunt quæ apud Marcum continentur, à quo res ad hunc locum pertinentes his verbis conscriptæ sunt: *Et venit Iericho, & inde eò proficiscente, & Discipulis ejus, & plurima multitudine, ecce filius Timæi Bartimæus cæcus*, & reliqua, vsque ad id: *Et sequebatur eum in via.* Qui ergo nudam sequitur historiam, nec invicem discrepare Evangelistas fatetur, non eodem tempore contigisse dicet quæ apud Matthæum, quæque apud Marcum traduntur; sed in aliqua in Hierichuntem peregrinatione visum cæcos duos recepisse; in altera autem solum hunc Timæi filium Bartimæum; & in alia quæ apud Lucam habentur accidisse. Nam si operam suam conferente Spiritu sancto accurate conscripta esse Evangelia credimus; & in ijs commemorandis rebus lapsi non sunt eorum Scriptores, quandoquidem verum esse non potest in vna eademque peregrinatione duos cæcos vel vnum fuisse consanatos, aliam quidem à Matthæo peregrinationem descriptam esse liquet; alteram autem à Marco, & aliam rursum à Luca, quemadmodum poterit confidenter affirmare qui differentiam vnius à reliquis observaverit. Nec mirum sane si eorum qui Hierichunte fuerunt, priore quis adnotata sanatione; ex verbis, & ex simili precatione, in eodem quoque sanatos esse fuisse loco contendat. Sic autem dixerit quispiam, alium quoq; eum esse cæcũ qui juxta Lucam sanatus est. At qui profundiorem horum interpretationem rimabitur, vnam eandemque rem diversis verbis declarari pronuntiabit; duo siquidem cæci sunt Israël & Iudas, ita vt à nobis proditum est; vnus est autem ex vniversis illis conflatus populus, quando vnicus sanitati restitutus cæcus exhibetur. Ingenti ergo è Gentibus multitudine, vna cum Iesu, ipsiusque Discipulis è rebus mundanis exeunte, Israëliticæ quædam secus viam sedentes reliquiæ, cogitationum inopes, & animæ necessaria mendicantes, cum Iesum Nazarenum esse audissent, magna voce clamantes, & Servatoris, tanquam filij David, misericordiam implorantes accedunt: & postquam Iudæorum in Iesum credentium fidem de Servatore perspexeris, qui nonnunquam eũ è Maria & Iosepho natũ, aliquando è Maria sola & Spiritu sancto, at neutiquam cum Theologica ipsius cognitione existi-

Marc. 10. 46. & seq.

Luc. 18. 35. & seq.

mabant, facile intelliges quomodo id dicat cæcus: *Fili David miserere mei*, quem plurimi quidem increpant; multi enim Hierichunte exeũt Gentiles, Iudæos fidem amplecti visos ob inopiam incessentes; quæ si ad animam natalibus nobilem, rerum ejusmodi egenam, & ad mendicitatem vsque redactam retuleris, non multum à ratione aberraveris. At quoniam Marco visum est cæci hujus Patris nomen (Timæus autem illud erat) scriptis tradere, necnon & ipsius cæci, qui Bartimæus vocabatur, id quærimus, annon sublimius aliquid hoc loco Marcus intellexerit; & fortasse quidem nomen ab historia depromtum necessario eum addidisse, & tanquam rem vtilem adscripsisse dixerit aliquis. Quod nisi ad eorum vsque disputationem descendentes minuta consectari videamur; de Timæo qui τῆς τιμῆς, hoc est honoris & gloriæ cognominis est, deque filio ipsius Bartimæo, quod Timæi filium sonat, quæstionem habebimus. At vide an propter Patriarchæ Iacob & Israël dignitatem ac honorem, Timæus ipse tropice est: qui vero nobilitatem ab ipso duxerunt, ij Bartimæo cæco, & secus viam itidem sedente, ac stipem rogante, propter res superius à nobis dictas repræsentantur. Deinde vero quoniam dicentem eum: *Fili David miserere mei*, increpabant multi vt taceret, quæro num plures illos increpantes eum qui Ebionæus & fidei in Iesum inops est, vt taceat, Gentiles esse dicere queas, qui, si paucos excipias, natum illum esse ex Virgine persuasum habuerunt; eumque vt taceat increpant, qui eum è mulieris ac viri genus suum à Davide ducentis semine natum esse opinantur. Verum multis licet increpantibus multo magis vociferatus est, in Iesum quidem, at fide nimis humana, credens; & vociferans ait: *Fili David miserere mei*. At homines amans Servator restitans non jam eum amplius juxta Matthæum ipse accersit, at accersi jussit. Quibus autem id mandatum fuit, ei dixerunt: *Bono animo es, surge*; sedenti enim ei, & decumbenti dicunt: *Surge*, & subnectunt: *Vocat te*. Subijcit deinde Marcus eum *Projecto vestimento exilientem venisse ad Iesum*. An is porro nihil animo versans scripsit abjecto illum vestimento exilientem ad Iesum accessisse, & hæc frustra in Evangelium fuisse intrusa pronuntiare audebimus? Equidem ne iota quidem vnum, vel vnum apicem in divinis præceptis inanem esse existimo; at veram eorum interpretationem assequi, propter rerum obscuritatem, spissum esse opinor ac operosum negotium. Vide ergo annon quasi cæci & mendici operimenta, quibus indutus erat

Marc. 10. 48.

Marc. 10. 49, 50.

A λέγα τ· υἱὸς δαβὶδ ἐλέησόν με, ὦ ὀπτιμῶσιν οἱ πολλοί. πολλοὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῆς ἱερειχὼ ἀκπορευόμενοι ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, ὀπτιμῶντες τὴν πλωχείαν τῶν ἀπὸ τῶν ἰουδαίων πιστεύειν δοκούντων. ἐὰν δύνᾳ γὰρ ἡ ὅτι τὴν εὐγενῆ ψυχὴν τὰ τοιαῦτα πλωχεύσασθαι, καὶ μέχρι ἐπαιτήσεως φθάσασθαι, ἐκ πολύ τι ἀφεμμυρτήσῃ τοῦ λόγου· ἐπεὶ δὲ ἔδοξε τῷ μύρκῳ καὶ ὁ τοῦ παιδὸς τοῦ τυφλοῦ ὄνομα δύαγγελίσαι, ὅ, τι τίμιος ἦν, καὶ ὁ τοῦ τυφλοῦ, ὅ, τι βαρτιμαῖος ἐκαλεῖτο, ζητεῖμεν μή πῃ ἐνεύνοιά τι ὁ μύρκος βαθύτερον κατὰ τὸ τόπον. καὶ αἰαγκαίως τοῦτο μὲ ἀπὸ τῆς ἰσοτιμίας λαβὼν παρεθήκε τὸ ὄνομα, εἴποι τις ἄν τις, καὶ ποιήσας αὐτὸ ὡς χρήσιμον· καὶ εἰ μὴ δόξομεν ψυχρολογεῖσθαι μέχρι τῆς τοιούτων ἐξετάσεως φθάνοντες, ζητεῖμεν τὸ τῆς τιμῆς ἐπώνυμον τίμιον, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ βαρτιμαῖον, ὅ ἐστιν υἱὸν τιμαίου· μήποτε δὲ τίμιον τὸ πατριάρχου ἰακὼβ καὶ ἰσραὴλ, ἐστικῶς ἐκείνου ὄντος ὁ τίμιος· οἱ δὲ τὴν εὐγένειαν ἀπ' ἐκείνου κεκτημένοι, ὁ βαρτιμαῖος τυφλὸς B ἐπὶ τοῦ παρειρημένου, ὁμοίως δὲ καὶ καθεζόμενος παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἐπαιτῶν· εἶτα ἐπιφέρει λέγων αὐτῷ· υἱὸς δαβὶδ ἐλέησόν με, ἐπιτιμῶν οἱ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ, ζητῶν εἰ δυνάσαι πολλοὺς μὴ εἰπεῖν ὀπτιμῶντας ἵνα σιωπήσῃ, τῷ ἐθνικῷ καὶ πλωχεύοντι τοῦ τὴν εἰς ἰησοῦν πίστιν, τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, οἵτινες τῷ ὀλίγοι ἀπόντες πεπιστεύκασιν αὐτὸν ἐκ παρθένου γεγεννῆσθαι, καὶ ὀπτιμῶσιν ἵνα σιωπήσῃ, τῷ οἰομένῳ αὐτὸν ἐκ σπέρματος ἀνδρὸς, καὶ γυναικὸς εἶναι καταγόντος C ὁ ὄχλος ἀπὸ τοῦ δαβίδ· ἀλλὰ κράζει τῷ πολλῷ ὀπτιμοῦντων πολλῷ μᾶλλον κέκραγε, πιστεύων μὲ ὅτι τὸν ἰησοῦν, ἀνθρωπικώτερον δὲ πιστεύων, καὶ κεκραγὼς λέγει· υἱὸς δαβὶδ ἐλέησόν με· ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος σωτὴρ σὰς σκέπει τὸ ματθαῖον αὐτὸς αὐτὸν φωνεῖ, ἀλλ' εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον αὐτῷ· θάρσει, ἔγειραι. καθεζομένῳ γὰρ αὐτῷ, καὶ ἀναπεπλωκότι φασὶν· ἔγειραι. καὶ λέγουσι· φωνεῖ σε· μετὰ ταῦτα φησὶν ὁ μύρκος ὅτι ἀποβαλὼν ὁ ἱμάτιον D διαπηδήσας ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν· ἆρ' οὖν τόδε ἐννοήσας δύναται παρεγγράφειν τὸν ἀποβαλόντα αὐτὸν ὁ ἱμάτιον ἀναπεπηδηκότα ἐλθεῖν πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ τολμήσειεν φῆσαι μάτην ταῦτα παρεσερῆφθαι ἐν διαγραφῇ; ἐγὼ μὲ οὖν ἰῶτα ἓν ἢ μίαν κεραίαν ἐν πιστεύω κεῖνον εἶναι θείων μαθημάτων. τὸ δὲ ὀπτυχεῖν ἑρμηνεύοντα, κίνημα πολλοῦ δεῖσθαι λόγου, διὰ τὸ δυσερμήνευτον τῶν πραγμάτων· μήποτ' οὖν τὰ ὡς τυφλοῦ E ἐπαίτου ὀπτιμαλύμματα, οἷς περιβέβλητο ὁ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

βαρτιμαῖος, δηλοῦται; ἃ πνα ἀπέβαλεν ὁ τυφλὸς ἀκούσας. θαῤῥεῖ, ἔγειραι, φωνεῖ σε. καὶ ἀποβαλὼν τὰ τῆς ἐπαιτήσεως καλύμματα, καὶ περιβόλαια, ἀνεπήδησε, καὶ ἀνέστη, ἵνα ἔλθῃ πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ τυχὼν τῆς περὶ αὐτοῦ ἀποκρίσεως εἰρηνικῆς πρὸς τὴν ἀξίωσιν, φησί. τί θέλεις ποιήσω; καὶ αὐτὸς εἶπε μείζονα φωνὴν τῆς. υἱὲ δαβὶδ ἐλέησόν με. μεῖζον γὰρ ὑπενόησεν, υἱὲ δαβὶδ, παῦλέγοντα, ῥαββουνὶ, καὶ ὁ εἶδος ἐλέους παρεκάλεσεν ἵνα αἀαβλέψω· καὶ ὁ σωτὴρ γε ἀφῆκε τὸ· υἱὲ δαβὶδ ἐλέησόν με, ἢ δίδωσι τὴν εὐεργεσίαν, ἢ ὅτε ὁ ἰμάτιον τῆς ἐπαιτήσεως περιέκειτο, ἢ ὅτε καθίζετο παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπαιτῶν. ἀφ᾽ ᾗ τὸ· ῥαββουνὶ ἵνα αἀαβλέψω, εἶπεν αὐτῷ· ὕπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ ὁ μὲν σωτὴρ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, ὁ δὲ τοῦ πρεσβεύματος τούτου χρεῖττον πεποίηκεν, ἢ γὰρ ἀπελύθην, ἀλλὰ ἠκολούθει τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ, ἐπεὶ εὐθέως ἀνέβλεψεν· ἴδωμεν δὲ καὶ ὁ τοῦ λουκᾶ ὅπως ἔχει· ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς ἱερειχὼ, καὶ τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπαιτῶν, καὶ τὰ ἑξῆς, ἕως τοῦ· καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ· καὶ τούτου δὲ τὰ μὲν κοινὰ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἤδη τῆς κατὰ ὁ φανὲν ἡμῖν διηγήσεως πεπυλόπα οὐκ ἐπεμαληφόλιθα. τὰ δὲ κατ᾽ ἰδίαν, καὶ ἀφ᾽ ὧν ὁ δωκατὸν ἡμῖν παρεστήσαμεν· καὶ πρῶτόν γε παρατηρεῖ ὅτι μαθητὴς μὲν καὶ μάρκος ἀκπορευομένου μετὰ τοῦ μαθητοῦ τοῦ ἰησοῦ ἀπὸ τῆς ἱερειχὼ αὐτὸν γεγενῆσθαι τὰ περὶ τὸν τυφλόν, ἢ τὸν τυφλόν. ὁ δὲ λουκᾶς φησιν. ἐγένετο δὲ ὡς ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς ἱερειχώ. σύνοιδα δὲ καὶ τὸν λουκᾶν εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἱερειχὼ, καὶ ἐγγὺς αὐτῆς γενόμενος ὁπότε τελεῖ τὴν καὶ τὸν τυφλὸν οἰκονομίαν· καὶ εἴποι τις ἂν καὶ τὸν μυστικὸν λόγον, ὅπερ πρῶτόν ἐστι τοῦ λουκᾶ, δεύτερον δὲ ὁ τοῦ μάρκου, καὶ τρίτον ὁ τοῦ ματθαίου. πρῶτον γὰρ δεῖ ἐγγίσαι τῇ ἱερειχὼ, εἶτα εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ ἀκπορευθῆναι ἀπ᾽ αὐτῆς· δεύτερα δὲ τοῖνυν ὁ μὲν λουκᾶς φ· ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς ἱερειχώ· ὁ δὲ μάρκος· καὶ ἔρχεται εἰς ἱερειχώ, καὶ ἀκπορευομένου αὐτοῦ ἀκ ἱερειχὼ· ὁ δὲ ματθαῖος ὅτε ὁ ἐγγίζειν τῇ ἱερειχὼ αἀέγραψεν, ὅτε ὅτι ἔρχεται εἰς ἱερειχὼ, ἀλλὰ μόνον ὅτι ἀκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ ἱερειχὼ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς· δεύαται οὖν ὁ μὲν λουκᾶς ἐγγίσας τῇ ἱερειχὼ πεποιηκέναι. ὁ δὲ καὶ μάρκος, ἐλθὼν εἰς ἱερειχώ. τὸ δὲ κατὰ ματθαῖον, ἀκπορευθεὶς ἀπ᾽ αὐτῆς· ὁρᾷς δὲ ὅτι καὶ ὁ τοῦ λουκᾶ τυφλὸς ἀκούσας ὄχλου διαπορευομένου, καὶ οὐ δήπου τοῦ ἰησοῦ, ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη. ὁ δὲ τοῦ μάρκου ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ

A Bartimæus, significantur ? quæ quidem projecit cæcus, quum hæc audisset: *Bono animo es, surge, vocat te*; & abiectis mendicitatis tegminibus & indumentis exilijt, & surrexit, vt ad Iesum accederet; & quum responsionem precationi suæ datam fuisset consecutus, hanc scilicet: *Quid vis faciam* ? majora quidem ijs: *Fili David miserere mei*, prolocutus est: majora enim eo, *Fili David*, animo commentus est qui ait, *Rabboni*, & gratiæ ac beneficij formam proposuit dicens: *Vt visum recipiam.* Mar. 10. 50.

B Nec vero propter illud: *Fili David miserere mei*, beneficium confert Sospitator, neque cum mendicitatis pallio indutus erat, neque cum secus viam stipem rogans sedebat; sed propter illud: *Rabboni, vt videam*, dixit ei: *Vade, fides tua te salvum fecit*: & ait quidem ei Servator, *Vade*; at ille eo mandato melius quid egit, non enim abijt, sed Iesum in itinere secutus est, statim atque visum recepit. Quin & illud, ita vt narratur à Luca, consideremus: sic illud se habet: *Factum est autem quum appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat & sq.* Marc. 11. 51. 52. Luc. 18. 35.

C *secus viam mendicans*, & cætera, vsque ad id: *Et omnis plebs vt vidit, dedit laudem Deo.* Ac ea quidem quæ cum alijs ei communia sunt, quoniam prout nobis visum fuit explicavimus; iterum non repetemus; quæ autem ad rem pertinent, & illius propria sunt, pro virili exponemus. Ic primum observa scripsisse Matthæum & Marcum, cæci, cæcorumve historiam contigisse, cum Discipulis comitatus Hierichunte Iesus exiret; Lucas autem ait: *Factum est autem quum appropinquaret Iericho.* Iuxta Lucam ergo Hierichuntem ingressurus, postquam ad eam propius accessit, cæci sanationem administravit. Et juxta mysticum sane sensum dixerit aliquis prius esse quod ait Lucas, secundum quod Marcus, tertium quod Matthæus: primum enim ad Hierichuntem accedendum est, & eam postmodum ingrediendum, ac ea demum exeundum. Id itaque dixit Lucas: *Factũ est quum appropinquaret Iericho*; Marcus autem: *Et venit Iericho, & proficiscente eo inde*; Matthæus vero neq; appropinquare scripsit Iericho, neque venire Iericho, sed solũ *Egrediẽtibus illis ab Iericho, secutam esse eum turbam multam.* Quod ergo à Luca conscriptum est, quum Hierichuntem accederet, fecisse potest; quod autem à Marco, quum venisset Hierichuntem; quod vero à Matthæo, quum ea excessisset. Vides autem cæcum de quo agit Lucas, *quum audiret turbam præteruntem*, non autem Iesum, *interrogasse quid hoc esset*; at is de quo Marcus, *Quum audisset quia* Luc. 18. 36.

Iesus Nazarenus est, cœpisse clamare: hos vero *duos cæcos sedentes*, juxta Matthæum, *secus viam, quum audissent quia Iesus transiret, clamavisse*: nec Iesum cæcis, de quibus Matthæus, Nazarenum esse, esse vero alijs, quorum is de quo Marcus, Iesum esse Nazarenum audit; at ille de quo Lucas postquam à turba prætereunte percontatus est quid hoc esset, ex eorum renuntiatione transire Iesum Nazarenum didicit. Post illa deinde observa vociferantem cæcum ac dicentem: *Fili David miserere mei*, à præeuntibus increpitum fuisse vt taceret; ac si dixisset, qui primi crediderant increpabant dicentem, *Fili David*, vt taceret, nec deteriore eum nomine compellaret, sed verbi gratia diceret: *Fili Dei miserere mei: ipsum vero multo magis clamasse, Fili David miserere mei.* Postmodum, inquit, *Stans Iesus jussit illum adduci ad se.* At vero vide annon inferior sit iste cæcus, quemadmodum adnotavimus; nec eum quippe vocavit Iesus, neque porro vocari jussit, sed quasi horum minime capacem, illum ad se proprijs viribus venire non valentem jussit adduci. Tum vero, inquit, *Quum appropinquasset interrogavit illum, Dicens, Quid tibi vis faciam*, nec ante ipsum interrogavit, quam ad se prope accesserit qui interrogatus est; & quia accessit, propterea quum fuit interrogatus, dixit: *Domine vt videam*: Deinde, inquit, *respondens Iesus dixit illi, Respice, fides tua te salvum fecit.* At amplius quippiam habent Matthæi cæci, de quibus scriptum est *Misertum Iesum tetigisse oculos eorum:* non illius autem oculos tetigit, de quo Marcus, neque hujus, de quo Lucas. Rursum prærogativam aliquam habet is de quo Lucas, quoniam postquam visum derepente recepit, non ipsum tantummodo secutus est, sed aliquid etiam præ cæteris habuit: *Sequebatur* enim *illum*, inquit, *magnificans Deum*: atque ita desijt ille dicens sequente eo & Deum magnificante, videtem omnem turbam dedisse laudem Deo. Hæc nos quidem impræsentia super hoc loco si mente consequi potuimus; at cui voluerit Deus, ditiorem sapientiæ sermonem, vel clariorem in luce scientiæ doctrinam largiatur, vt cum ijs quæ ab hujusmodi donis proficiscuntur hæcce comparata, talia esse reperiantur, qualis est ad Solem lucerna.

Luc. 18. 39, 40.

Luc. 18. 40, 41.

Luc. 19. 42.

Luc. 19. 43.

A ναζαρηνός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν. οἱ δὲ χῦ τ̃ ματθαῖον δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν. καὶ οὐκ ἔστιν ὁ χῦ τ̃ ματθαῖον παρὰ τοῖς τυφλοῖς ἰησοῦς ναζαρηνὸς, ἀλλ' ὁ παρὰ τοῖς λοιποῖς, ὃν ὁ μ̃ χῦ τ̃ μᾶρκον ἀκούει ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζαρηνός ἐστιν. ὁ δ' χῦ τὸν λουκᾶν, ὅτε ἐπυνθάνετο παρὰ τῶν ὄχλων τί ἄρ' εἴη τοῦτο, ἔμαθεν ἀπαγγειλάντων αὐτῷ ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζαρηνὸς παρέρχεται· ἐξῆς δὲ τοῖς παρατηρεῖ ὅτι ὡς βοήσαντι τυφλῷ λέγοντι· υἱὲ δαβὶδ ἐλέησόν με, οἱ προάγοντες ἐπετίμων, ἵνα σιωπήσῃ, ὡσεὶ ἔλεγεν, οἱ πρῶτοι πιστεύσαντες ἐπετίμων ὡς λέγοντι, υἱὲ δαβὶδ, ἵνα σιγήσῃ, καὶ μὴ ἀναγορεύσῃ αὐτὸν ὡς ἐλάττονι ὀνόματι, ἀλλ' οἱονεὶ λέγῃ· υἱὲ θεοῦ ἐλέησόν με. ἀλλ' ἐκεῖνος πολλῷ μᾶλλον ἔκραξεν, υἱὲ δαβὶδ ἐλέησόν με· εἶπε, φησὶ, σταθεὶς ὁ ἰησοῦς ἐκελεύσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· καὶ ὅρα εἰ μὴ, ὡς παρὰ τετταρήκαμψι, ἀσθενέστερός ἐστιν οὗτος ὁ τυφλὸς, ὅτι οὐδὲ ὁ ἰησοῦς αὐτὸν ἐφώνησεν, ὅτι εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι, ἀλλ' ὡς μὴ χρεῖαν τοῦτον ἐκέλευσεν αὐτὸν μὴ δυνάμενον καθ' αὑτὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· εἶπε, φησὶν, ἐγγίσαντος αὐτῷ, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, εἰπών· τί σοι θέλεις ἵνα ποιήσω, καὶ ἐ πρότερον ἐπηρώτησεν αὐτὸν, ἢ ὁ ἐρωτώμενος ἤγγισεν αὐτῷ. καὶ ἐπεὶ ἤγγισε, διὰ τοῦτο ἐρωτηθεὶς εἶπε τό· ἵνα ἀναβλέψω κύριε. εἶπε, φησὶν, ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ἰησοῦς, ἀνάβλεψον, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πλεῖον δὲ ἔχουσιν οἱ χῦ τ̃ ματθαῖον τυφλοὶ, ἐφ' ὧν γὰρ γεγραπται ὅτι σπλαγχνισθεὶς ὁ ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀμμάτων αὐτῶν. οὐχ ἥψατο δὲ ὅτι τοῦ χῦ τὸν μᾶρκον, ὅτι τοῦ χῦ τὸν λουκᾶν· ἐκεῖ δὲ πάλιν πλεονεκτημά τι ὁ χῦ τὸν λουκᾶν, ἐπεὶ ὅν νῦν ἔχει παρὰ χρῆμα ἀνέβλεψεν, καὶ μόνον ἠκολούθει αὐτῷ, ἀλλὰ πλεῖόν τι εἶχε παρὰ τοὺς λοιπούς. ἠκολούθει γὰρ, φησὶν, αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. καὶ ἵν' ὁ τέλος τούτου ἐν ᾧ ἀκολουθοῦσι καὶ δοξάζουσι τ̃ θεόν, πάντα τὸν ὄχλον ἰδόντα δοῦναι αἶνον τῷ θεῷ· ταῦτα μὲ ὅσα τοῦ πρόντος ἡμῖν εἰς τὸ παρὸν εἴπε λαβόντες εἴδομεν, θεὸς δὲ δώῃ ᾧ βούλεται λόγον σοφίας πλουσιώτερον καὶ λόγον ἐν φωτὶ γνώσεως τερπνότερον, ἵνα ταῦτα τοῖς ἀπὸ τοιούτων χαρισμάτων συγκεκρίμενα, εὑρεθῇ ὡς λύχνος πρὸς ἥλιον.

B

C

D

E

A

Περὶ τῆς ὄνου, καὶ τοῦ πώλου.

Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τοῦ ἐλαιῶνος, καὶ τοῦ ἔξης, ἕως τοῦ· ὅτι ὄνον, καὶ πῶλον ὑπὸ ὑποζύγιον· καὶ ὁ μόρφος δὲ κατὰ τὸν τόπον ὅπως δόξειεν γεγραφέναι· καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ εἰς Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τοῦ ἐλαιῶνος, καὶ ἑξῆς, ἕως τοῦ· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ· ὁ δὲ Λουκᾶς τοῦτον τὸν τρόπον καὶ τοῦτο εἰπών· ἐπορεύετο ἔμπροσθεν ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τοῦ ἑξῆς, ἕως τοῦ· ὅτας ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· ἄξιον ὅτι μάλιστα ὅτι τοῦ τιθέντος τὸν διαγγελίαν ῥητῶν ὑπόληψιν τῷ βουλήματι τοῦ ἀναγραφόντων, καὶ τὴν παραμορφόσιν αὐτῶν, τί σκοποῦντες ἀνέγραψαν πρὸς τοῖς τετρασίοις, καὶ παραδεδόξοις τῶν ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος γεγενημένων, καὶ τοῦ μηδὲν ἐμφαίνοντα πιθανόν· ἔτι γὰρ πρὸς τυφλῶν ἀναβλέψεως, καὶ πρὸς τῶν ἰάσεως, καὶ νεκρῶν ἀναστάσεως, καὶ λεπρῶν καθαρίσεως πεπραγματεῦσθαι τοὺς διαγγίσας, εἰς οἰκοδομὴν τὴν περὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῖς ἐντυχόμενοις αὐτῶν τῇ γραφῇ. τί βούλεται αὐτοῖς ὁ παρακείμενον ῥητὸν, καθὸ νίκα τοῖς Ἱεροσολύμοις ἤγγισεν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν, καὶ ἐλήλυθεν εἰς Βηθφαγὴν πλησίον τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο μαθητὰς, ἐντελλόμενος αὐτοῖς περὶ ὄνου καὶ πώλου, ἵνα λύσαντες ἀγάγωσιν αὐτῷ, τοῦ ἕνεκα ὅτι μὴ ἀνήσεται πλείονα ὁδὸν πεζεύσας, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶ τὴν ὁδοιπορίαν ἐκτελέσας, ὡς ὅτε ἀπὸ Ἱεροσολύμων διήρχετο Δαμασκὸν τῆς Συρίας, φθάσας ὅτι ὁ φρίαρ, * κοπιάσας ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο περὶ αὐτῷ; τί δὴ καὶ αὐτὸς τῷ Ἰησοῦ παρέκειτο ὄνον δεδεμένον μετὰ πώλου λύσαντα κελεύοντι, παρεστάναι λέγειν τῷ ὑποτυπῶ ὅτι τοῦτο φάσκοντι, ὅτι ὁ κύριος τούτων χρείαν ἔχει, εὐθέως δὴ ἀποστελεῖ αὐτούς; ὁ γὰρ τηλικοῦτος κύριος χρείαν ἔχων ὄνου καὶ πώλου τοῦ πάλαι δεδεμένων, ἐμφανέστερόν τι ἄξιον αὐτοῦ τῆς μεγαλοπρεπείας· ὑπιτείνει δὴ τὸν κατὰ τόπον ζήτησιν παρόντος Ζαχαρίας ὁ τοῦ βαραχίου προφητεύσας περὶ τούτων προφητείαν ἀξίαν ὑπηρεσίας, ἐν ᾗ αὐτοῖς λέξεσι γέγραπται ταῦτα· χαῖρε σφόδρα θυγάτηρ Σιὼν, κήρυσσε θυγάτηρ Ἱερουσαλήμ. ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι δίκαιος, καὶ σώζων, αὐτὸς πραΰς, καὶ ὑπεύθυνος· ὅτι ὑποζύγιον, καὶ πῶλον νέον· εἰ δὴ βούλει ἀπὸ τοῦ προφήτου μαθεῖν πῶς ἔστι, χαῖρε σφόδρα, χαρᾶς ἄξια τῇ θυγατρὶ Σιὼν τὰ προφητευόμενα, ἄκουε τοῦ· καὶ ἐξολοθρεύσει ἅρμα πα ἐξ Ἐφραὶμ, καὶ ἵππον ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐξολοθρεύσεται τόξον πολεμικὸν, καὶ πλῆθος; δὴ

De asina & pullo.

Et quum appropinquassent Ierosolymis, & venissent Bethphage ad montem oliveti, & cætera, vsque ad id : *Super asinam & pullum filium subjugalis.* Marcus autem ita hoc loco scripsit : *Et quum appropinquarent Ierosolymæ, & Bethaniæ ad montem olivarum,* & reliqua, ad hæc vsque : *Et continuo illum dimittet.* Hæc quoque Lucas ijs verbis exposuit : *Præcedebat ascendens Ierosolymam,* & reliqua, vsque ad id : *Sic dicetis quia Dominus eo opus habet.* Super talibus Evangelij locis ad Scriptorum sententiam ac consilium mentem advertere operæ pretium est, quorsum post prodigia, & rerum à Sospitatore gestarum portenta, ea etiam conscripserint, quæ nihil ejusmodi exhibent. Esto enim, de visione cæcis restituta, paralyticorum sanatione, mortuorum resurrectione, & leprosorum purgatione commentati sint Evangelistæ, vt scriptorum suorum lectores in Iesu ædificentur : quid autem proposito hocce loco significatum volunt, quo postquam Ierosolymis appropinquavit Iesus cum Discipulis, & venit Bethphage prope montem olivarum, misisse narratur duos discipulos, dato ijs mandato vt solutam cum pullo asinam adducerent ad se, qui longius iter pedes nonnunquam conficere, suisque pedibus peregrinationem absolvere non tenuit; vt cum Ierosolyma veniens per Samariam transijt, ad puteumque pervenit, & fatigatus ex itinere prope illum consedit? Quid sibi vult & ipse Iesus cum alligatam asinam cum pullo solvi jubet, & ei qui hac de re quidpiam dixerit, Domino ijs opus esse responderi mandat, ipsosque confestim dimissurum? Tantus enim ille Dominus, cui asina & pullo jam olim alligatis opus est, magnificentia sua dignum aliquid nobis ostendat. Quæstionis etiam difficultatem auget Zacharias Propheta Barachiæ filius, qui Prophetiam animadversione dignam ijs de rebus edidit, in qua hisipsis verbis talia conscripta sunt : *Gaude vehementer filia Sion, prædica filia Ierusalem; ecce Rex tuus veniet tibi justus, & servans; ipse mansuetus, & ascendens super subjugalem, & pullum juvenem.* Quod si ab ipso Propheta discere vis, quomodo juxta hæc, *Gaude vehementer*, ob res sibi prædictas gaudere debeat filia Sion, audi illud : *Et disperdet quadrigas ex Ephraim, & equum de Ierusalem, & dissipabitur arcus belli, & multi-*

Matth. 21, 1. & seq.

Marc. 11. 1. & seq.

Luc. 19. 28. & seq.

Ioh. 4. 6.

Zach. 9. 9.

Zach. 9. 10. 1. 12.

* Ἰσ. ὁ

tudo, & pax ex Gentibus, & dominabitur aquis usque ad mare, & fluminibus, quæ per terræ ostia exeunt. Et tu in sanguine testamenti emisisti vinctos tuos de lacu qui non habet aquam. Sedebitis in munitione vincti congregationis, & pro vna die incolatus tui duplicia reddam tibi: ac ne nostra longius excurrat oratio, hoc vaticinium cum Evangelica historia contendere volenti, quæcunque hoc loco continentur disquirenda relinquamus. Prophetiam autem à Matthæo, atque itidem à Iohanne non ijsdem verbis fuisse expositam, sicut alias, observavimus: non enim idem est: *Gaude vehementer filia Sion*, ac: *Dicite filiæ Sion.* Sed quæ post illa: *Ecce Rex tuus venit tibi*, ante, *mansuetus*, inserta sunt, ea scilicet, *Iustus & servans ipse*, à Matthæo prætermissa sunt; præterea pro eo: *Et ascendens super asinam, & pullum filium subjugalis*, sic habetur, & *pullum juvenem*, vel vt quidam scribunt, *pullum subjugalis.* Iohannes vero pro eo: *ascendens super subjugalem*, posuit: *sedens venit super pullum asinæ*; qui quidem scientia hic opus esse significans subnectit: *Hæc autem non cognoverunt Discipuli ejus prius.* At quæsiverit aliquis quomodo filiæ Sion vehementer gaudendum, & filiæ Ierusalem prædicandum cum ratione edicit Propheta, propter ascendentem super subjugem, & pullum juvenem, quum paulo post fleverit videns Ierusalem quæ occidit Prophetas, & cætera. Animadverte autem an Sion quæ nunc dicitur ejus filia qui ipsam gaudere jubet, & Ierusalem rursum ejus filia qui mandat ipsi vt prædicet, cælestia ipsa esse dicere queas, de quibus in Epistola ad Ebræos scriptum illud est: *Sed accessistis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Ierusalem cœlestem, & multorum millium Angelorum frequentiam*: in Epistola autem ad Galatas: *Illa autem quæ sursum est Ierusalem, libera est, quæ est mater nostra.* Vide enim annon hæc Servatoris symbola sint, per Discipulos jumenta sua vinculis exolventis; eos videlicet qui tunc de populo hoc, quique è Gentibus fidem professi sunt: peccatis enim adstricta erat & alligata antiqua Synagoga; alligatus quoque erat vna cum ea pullus, populus nimirum è Gentibus novissime conflatus, & vtrumque ea ad supernam Hierosolymam ascensus patet cum accederet Sospitator, à Discipulis præcepta tradentibus solvi jussit, dato ijs per hæc verba Spiritu Sancto: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Et perpetuo quidem Discipuli, quos *idoneos fecit*

Matth. 21. 5.

Ioh. 12. 15, 16.

Luc. 13. 34.

Hebr. 12. 22

Gal. 4. 26.

Ioh. 20. 22, 23.

2. Cor. 3. 6.

εἰρήνη ὀξὺς ἐθνῶν, καὶ καταρξεῖ ἐδάφους ἕως θαλάσσης, καὶ ποταμῶν ἐπὶ οἰκουμένης γῆς· καὶ σὺ ἐν αἵματι διαθήκης ἐξαπέστειλας δεσμίους σου ἐκ λάκκου οὐκ ἔχοντος ὕδωρ· καθίσαθε ἐν ἐχυρώματι δέσμιοι τῆς συναγωγῆς, καὶ ἀντὶ μιᾶς ἡμέρας παροικίας σου διπλᾶ ἀποδώσω σοι. καὶ ἵνα μὴ μηκυνώμεν τὸν λόγον ὑπερπλέον, καταλείπομεν τὰ βουλομένῳ συγκρίνειν τὴν προφητείαν τῇ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἱστορίᾳ, ὅσα τε καὶ τοὺς τόπους ἐξετάσαι τοῦ βουλομένου τοὺς λέξεις· ἐσημειωσάμεθα δὲ, ὥσπερ ἐπ' ἄλλων, ὅτι μὴ οὕτως λέγει ὁ Ματθαῖος, καὶ ὁ Ἰωάννης ἐξέθετο τὸ προφητικόν· εἰ γὰρ τοῦτον τὸν· χαῖρε σφόδρα θυγάτηρ Σιών, τοῦ· εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών· ἀλλὰ μετὰ τὸ· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται σοι, παρῆλθε τὰ· πρᾶος, οὐκ ἐξέθετο ὁ Ματθαῖος, ὅτας ἔλεγεν· ἄκρος καὶ σώζων αὐτός. ἐπὶ δὲ αὐτὸν τὸν· καὶ ὑπεβεβηκὼς ὄνον, καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου, καὶ πῶλον νέον, ἢ ὡς ἔνιοι, πῶλον ὑποζυγίου· ὁ δὲ Ἰωάννης ἀντὶ τοῦ· ὑπεβεβηκὼς ὄνον ὑποζύγιον, πεποίηκε· καθήμενος ἔρχεται ὄνον πῶλον ὄνου, ὅστις ἐμφαίνων ὅτι γνώσεως δεῖται ὁ κύριος τὸν τόπον, ὑπιφέρει τὸ· ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρότερον· ζητήσαι δὲ ἀν τις πῶς βουλόμενος προσπαίστειν κυρίου τὴν προφήτην χαίρειν σφόδρα θυγάτηρ Σιών, καὶ κηρύσσειν θυγάτηρ Ἱερουσαλὴμ, ἀφ' οὗ ὑπεβεβηκότα ὄνον ὑποζύγιον, ἢ πῶλον νέον, ὅτε μὴ βραχὺ ἰδὼν τὴν Ἱερουσαλὴμ ἔκλαυσεν ἢ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ τὰ ἑξῆς· πρόχρες οὖν εἰ δυνάσαι Σιὼν νῦν δὲ λεγομένην θυγατέρα τοῦ προσπαίοντος αὐτῇ χαίρειν, καὶ Ἱερουσαλὴμ πάλιν θυγατέρα τοῦ κηρύσσειν αὐτῇ κελεύοντος, εἰπεῖν τὰ ἐπουράνια, περὶ ὧν ἐν μὲ τῇ πρὸς ἑβραίους γεγράφαται τὸ· ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει. ἐν δὲ τῇ πρὸς γαλάτας· ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥ τίς ἐστι μήτηρ ἡμῶν· μήποτε γὰρ συμβολά ἐστι ταῦτα τοῦ σωτῆρος λύσαντος ἡμῶν δεσμῶν ἀφ' ἡμῶν μαθητῶν τὰ ἴδια ὀχήματα, τοὺς δὲ ἀπὸ τοῦ λαοῦ πιστεύσαντας σκεῦνα τόπα, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν. δεδεμένη γὰρ πᾶς ἁμαρτίαις ἦν ἡ ποτε συναγωγὴ, δεδεμένος δὲ ὁ πῶλος μετὰ σκεύνης, ὁ ὕστερον ἐλευθέρος νέος ἀπὸ τῶν ἐθνῶν λαός, καὶ τούτους ἀμφοτέρους ἐγγίζων τῇ εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἀνόδῳ ὁ σωτὴρ σκέλυσιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν διδασκόντων λυθῆναι, οὓς αὐτοῖς τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ εἰπών· λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἂν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς. ἂν τινων κρατῆτε, κεκρατημένοι εἰσὶ μα-

οἱ μαθηταὶ, ὡς ἰκέτευσε Δεσπότης καινῆς Διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος, λύοντες τὴν δεδεμένην ὄνον, καὶ τὸν πῶλον, ἀγκαὶ πρὸς τὸν ἰησοῦν βαλόμενον ὀχήματι χρήσασθαι τοῖς ὑπὸ τὴν ζυγοῦν αὐτοῦ μαθητὴν λελυμένοις ἀπὸ τῆς πάλαι δισμῶν. καὶ πρέπει γε ὄντως τῷ θεοῦ υἱῷ χρεία ἔχειν, φιλάνθρωπος γὰρ ὤν, τῆς δεδεμένης ὄνου, καὶ τοῦ μετ' αὐτῆς δεδεμένου πώλου. χρείαν δ' αὐτῶν ἔχει, ἵνα αὐτοῖς ὑπικαθίσας ἀναπαύσῃ μᾶλλον, ἢ τῆς ἀναπαύσεως, τοῖς οἷς ὑπικαθίζει. ἀλλὰ ζητήσοι τις, πῶς ὁ λόγος τῆς ἑξῆς ἀκόλουθος ἔσται τοῖς ἀποδεδεμένοις, ὅπως ἐρώτων. οὐτέως δὲ ἀπόκρισιν εἶναι αὐτοῖς, ἢ. καὶ οὐδέτερος αὐτῶν ἀποκρίνεται πάλιν ὧδε. λύσεις δὲ ὁ ἐπιπορευόμενον, ζητήσας τὴν ἀπόκρισιν, ἢ τῆς κυ τοῦ μαθητοῦ δύο, ἢ ὁ κυ τοῦ μόνον πάλιν. ὅτι οὐ κύριος οὐδεὶς ἄλλος ἦν τῆς δεδεμένων, ἀλλ' ἢ ὁ ἡμῶν εἷς κύριος ἰησοῦς χριστός, δι' ὧν τὰ πάντα, ὡς μυδαμῶς ἀπλέγοιν ἔμελλε τῆς λεγόντων τις. εἰς τί λύετε τὸν πῶλον; ἢ ὑποποιῶ φασκόντων δῆλον. ὡς γὰρ μὴ ἀντερωτῶντων αὐτῶν εἴπειν ὁ σωτὴρ τό. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει, ἢ. ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί λύετε τὸν πῶλον; εἴπατε ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. καὶ κυ τὸν λυκαῦ δέ. ἐάν τις, φησὶν, ὑμᾶς ἐρωτᾷ, διὰ τί λύετε; ὅτω ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. καὶ ζητήσεις εἰ μὴ τὴν ἱερουσαλὴμ, καὶ ὁ ὑπιδεδεκτέναι τούτοις ἢ τούτων τὸν θεόν, ἀποστολὴ τῆς ὅτι τὸν ἔργον ἀναγκαῖον θεὸς τὸν τόπον γίνεσθαι ἔμελλεν, ἵνα τί ποιήσωσιν ἢ ὄνος καὶ ὁ πῶλος ἔργον κυ ὁ σωτὴρ ὑμῶν, ἐμφανόμενος μὴ, ἢ πρᾶος δὲ δεδιλωμένον. ἔννοιαν τοῦ τοῦτο λαμβάνω ὑπιτήσας τῇ θέσει τῆς ἐν τῷ κυ ματθαῖον μακαρισμῶν, ἐν οἷς μὴ τὸ. μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἢ βασιλεία τῆς οὐρανῶν, ἑξῆς γράφει τὸ. μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. τήρει γὰρ ἐν τούτοις ὅτι πρῶτον μὴ τῆς μακαριζομένων ἢ βασιλεία ἐστὶ τῆς οὐρανῶν. δεύτερον δὲ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. οὐχ ὡς τὰ πάντα αὐτὰ εἶναι ἐπ' αὐτῆς. πρῶτον γὰρ, καὶ ὅλῳ ὁ πεπεινηκέναι καὶ δεδιψηκέναι δικαιοσύνης, κορεσθέντες αὐτῆς, καὶ γενόμενοι, καὶ τὸν θεὸν ἰδόντες, καὶ υἱοὶ αὐτοῦ κληθέντες, πάλιν ὅτι τὴν βασιλείαν ἀπεκδέχεται τῶν οὐρανῶν· ἐν ᾧ ὄνος καὶ πῶλος οἷς ὁ σωτὴρ ὑπιδαίνει, οἱ ἀποδεδεμένοι τυγχάνουσι, μὴ τῶν σκόλης τῷ λόγῳ τῶν ἀποδεδεμένοι ἀλόγοις ζώοις ἀφορόντες τὸν φέρεσθαι τὸν ἰησοῦν αὐτῶν ὀχούμενον. τάχα γὰρ τὴν τοιοῦτον νοήσας καὶ ὁ προφήτης εἶπε, δι' γεγονέναι κτηνώδης, καὶ ἀπαλλαπλῶς, ἀλλὰ

A *ministros Novi Testamenti, non Literæ, sed Spiritus*, alligatam asinam & pullum solventes ad Iesum adducunt, qui ijs vult tanquam vehiculis vti qui à veris & genuinis suis Discipulis antiquis suis vinculis exoluti sunt. Et sane Dei Filium decet, humanus quippe est, alligata asina, & alligato cum ea pullo eo pacto indigere; his autem opus illi est, vt ijs insidens, à labore potius reficiat ac recreet quibus insidet, quam vt ipse conquiescat. Verum quæret aliquis, quomodo cum ijs quæ tradidimus hæc cohæreant quæ sequuntur his verbis: *Et confestim dimittet eos*; vel: *Et continuo illum dimittet huc rursum*; at quæstionem ita solves, si vel duorum illorum de quibus Matthæus, vel pulli de quo Marcus, dimissionem perpenderis. Quod autem non alius quisquam alligatorum dominus erat, quam *vnus Dominus* nostER *Iesus Christus per quem omnia*, cui refragaturus nemo erat ex ijs qui dicebant: *Quid solvitis pullum?* vel aliud quidlibet, manifestum est; nam quasi sibi minime adversaturi essent, dixit Servator: *Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet*, vel: *Si quis vobis dixerit, Quare solvitis pullum? dicite quia Domino necessarius est*; vel quemadmodum ait Lucas: *Si quis vos interrogaverit. Quare solvitis? sic dicetis ei; Quia Dominus operam ejus desiderat.* Quæres etiam an postquam Hierosolymam pervenit, & eos vel eum Servator conscendit, aliqua fieri debebat missio ad necessarium loco huic opus quippiam; vt juxta id quod silentio quidem prætermissum est, sed nihilominus significatur, licet non aperte, opus aliquod facerent asina & pullus. Id adeo mihi in mentem suggessit beatitudinum ordo in Evangelio secundum Matthæum propositus, in quibus post illud: *Beati pauperes spiritu, quia ipsorum est regnum cœlorum*, deinceps id scriptum extat: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram*: Hic enim observa eorum primo esse regnum cœlorum, qui beati prædicantur, & ipsos deinde terram possessuros; non quasi per omne ævum super eam futuri sint, nam postquam solamine fuerint levati, & propterea quod esurierint, & sitiverint justitiam, ipsa satiati & misericordiam consecuti fuerint, & Deum viderint, ipsiusque Filij vocati fuerint, rursus cœlorum regno restituentur. Quod si asina & pullus quos Servator conscendit, ij sunt quos diximus, cave ne in ratione carentium veterinorum animalium cum ijs quibus vectus fuit Servator, comparationem impingas: ejusmodi enim fortasse quippiam animo versans Propheta se jumentum dixit, non quidem simpliciter, sed apud Deum, vel apud Christum, his ver-

Matth. 21. 3.

Luc. 15. 33.

Matth. 21.

Marc. 11. 3.

Luc. 19. 31.

Matth. 5. 3. & seq.

Psalm. 72. 23. bis: *Et ego jumentum factus sum apud te*; nam ejus qui Verbum ipsum est & Dei majestatis ratione, jumenta non nos solummodo sumus, sed & nobis ingenij ac rationis facultate longe præstantiores & sapientiores alij: similiter cum rationali Pastoris facultate comparati, oves ipsius sumus; propterea quod hominum etiam perfectissimorum ratio cum ipsa ratione quæ Verbum est comparata, plus ab ea discrepat, quam asinæ, pullive, vel ovis anima cum homine collata. Atque tales sunt fortasse subjugis, necnon & pullus, qui Iesum vehentes Ierosolymam ascendunt; at postquam illuc pervenerunt, jam subjugis amplius & pullus non sunt, sed mutati, & adjuti, & Verbi divinitatis & scientiæ sublimitatis participes facti dimittuntur, ita vt in gloriam Dei, in eum locum vnde prius soluti sunt, ablegentur, commutati à Domino, hanc mutationem pro vectura sua pretium solvente; adeo vt in priorem locum, non ad priora opera remittantur: nam postquam eos semel solutione à vinculis, suique vectura dignatus est benignus Dominus noster, ad vincula eos iterum amandare nequaquam debuit, & ad opera eo deteriora opere quod egerunt, cum dorso suo Dei filium subierunt. At propter ejusmodi mysterium, quæque cum eo narrantur, vehementer lætari, & gaudium suum, quod fructus Spiritus est, augere decebat Sion Dei filiam, ipsiusque filiam Hierosolymam prædicare; veniebat quippe ei Rex justus, & sospitans, sed servata æquitate, & cum justitia sospitans, & ad salutem præparans qui eam erant adepturi. Veniebat autem ipse Sionem & Hierosolymam *mansuetus, & ascendens super subjugalem & pullum juvenem*, vti supra prodidimus; visitans Israël disperdendo quadrigas ex Ephraim, quæ Pharaonis quadrigis consimiles sunt, quando Pharaonis currus, ipsiusque copias in mare disjecit; veniebat item disperdens equum bellicosum animal de Ierusalem, vt pacem Israëli pareret, convertens oves ipsius quæ perierant; necnon & vt pacem Hierosolymæ quæreret, liberos ipsius reducens qui ejecti fuerant. Quomodo autē res ingenti digna gaudio non erat, regem justū & sospitantē & mansuetum Hierosolymā ita advenire? cum dissipandus erat omnis arcus belli, ne amplius *Peccatores intenderent arcus, & pararent sagittas suas in pharetra, vt sagittarent in obscuro rectos corde.* Tunc autem & multitudo & pax ex credentibus & salutem consequentibus Gentibus futura

Gal. 5. 22.

Matth. 10. 6.

Psal. 10. 2.

A ὅθεν καὶ τοῦ θεοῦ, ἢ καὶ τοῦ χριστοῦ, κτῆνος κάγὼ κτηνώδης ἐγενόμην καθ' σοι· ὡς γὰρ θεὸς τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὸ θεὸς τοῦ θεοῦ μεγαλειότητα κτηνώδεις ἐσμὲν, οὐχ ἡμεῖς μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν πολλῷ λογικώτεροι, καὶ σοφώτεροι· ὅπου καὶ ὡς πρὸς τὸ λογικὸν τοῦ ποιμένος θεόβατα ἐσμὲν αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐν δυνάμεσι καὶ τοῖς τελειοτάτοις λόγοις καθηνωμένου καὶ αὐτολόγου, πλεῖον ἔχον ἀπόστημα ἀπ' ἐκείνου, ἢ ὅσον ἔχει ἀπόστημα ὄνος καὶ πώλος ψυχὴ ἢ τελεώτατος θεὸς αὐτεξούσιον· καὶ τάχα B αἰαβαίνοντα μὲν εἰς ἱεροσόλυμα ἐποχούμενα τοῦ ἰησοῦ, ὃ ὑποζύγιον, ἢ καὶ ὁ πῶλος τιαδπὰ ὅστιν· ἡνίκα δὲ ἐκεῖ, οὐ μένει ὑποζύγιον, οὐδὲ πῶλος, ἀλλὰ ἀπαλλάττεται μεταβαλόντα, καὶ ἀφηνιάσαντα, καὶ μεταχρόντα τῆς τοῦ λόγου θειότητος, καὶ ὑποδοχῆς τῆς γνώσεως, ὥστε εἰς δόξαν θεοῦ ἀπαλλάττεσθαι αὐτά, εἰς τὸ πόπον ὅθεν ἐλύθη τέτερον, τοῦ κυρίου μεταποιήσαντος αὐτά, καὶ μισθὸν αὐτῶν διδωκότος τοῦ ἐπανοχείου αὐτῶν τὴν τιαύτην μεταβολὴν, ὡς καὶ ἀπαλλάσσαι C αὐτὰ ὅτι τὸν τέτερον τόπον, ὅθεν ἐπὶ τοῖς ἔργοις τοῖς τέτερον· οὐ γὰρ ἔμενεν ὁ φιλάνθρωπος ἡμῶν κύριος ἅπαξ αὐτὰ τοῦ δεδεμένους πιμῆσαι, τότε ἀπὸ τῶν δεσμῶν λύσας, καὶ τῇ ἐλευθέρᾳ ἀφήσας, πάλιν αὐτὰ πέμπειν ὅπου τοὺς δεσμοὺς, ἢ ἔργα ἐλάττονα ἢ πεποίηκεν ἔργα, δεξάμενα τοῖς νάτοις τὸν ὑόν τοῦ θεοῦ· τί πρὸς ὃν ὅτι τοῦτο μυστήριον, καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ λεγομένοις σφόδρα χαίρειν καὶ ἐπιτείνειν χαρὰν τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος, τὴν θυγατέρα τοῦ θεοῦ σιὼν, καὶ θυγα- D τέρα αὐτοῦ τὴν ἱερουσαλὴμ κηρύττειν. ἤρχετο γὰρ αὐτῇ ὁ βασιλεὺς δίκαιος καὶ σώζων, ἀλλὰ μὴ τοῦ τηρῶν ὁ δίκαιος εἶ, καὶ σώζων μὴ δικαιοσύνης, καὶ εὐτρεπίζων εἰς σωτηρίαν τοὺς σωζομένους· αὐτὸς δὲ ἤρχετο εἰς σιὼν καὶ ἱερουσαλὴμ πρᾴος καὶ ἐπιβεβηκὼς ὅτι ὑποζύγιον, καὶ πῶλον νέον, ὡς ἀποδεδώκαμεν, ἐπισκοπῶν τὸν ἰσραὴλ, ἐν τῷ ὀξολοθρεῦσαι ἅρματα ἐξ ἐφραὶμ, ὥσπερ ἦσα τυγχάνοντα ἅρμασι φαραὼ, ὅτε ἅρματα φαραὼ, καὶ τὴν δυνάμιν αὐτοῦ ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. ἤρχετο δὲ καὶ ἵππον ἐξολοθρεύων ὁ E πολεμικὸν ζῷον ἀπὸ τῆς ἱερουσαλὴμ, ἵνα εἰρήνην ποιήσῃ τῷ ἰσραὴλ, ἐπιστρέφων τὰ ἀπολωλότα αὐτοῦ πρόβατα, εἰρήνην τῇ ἱερουσαλὴμ, ἐπιδιώκων αὐτῶν ἐκπεσόντα τὰ τέκνα· πῶς δὲ οὐκ ἔμελλε μεγάλης χαρᾶς εἶ ἄξιον ὃ ὅτος ἔρχεσθαι τὸν δίκαιον βασιλέα, καὶ σώζοντα, καὶ πρᾷον εἰς τὴν ἱερουσαλὴμ; ὅτε ἔμελλεν ἐξολοθρεύεσθαι πᾶν τόξον πολεμικὸν, ἵνα μηκέτι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐκτείνωσι τόξα, μηδὲ ἑτοιμάζωσι βέλη εἰς φαρέτραν, τοῦ καταστοξεύσαι ἐν σκοτομίᾳ τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ· ἔμελλε δὲ τότε καὶ πλῆθος καὶ εἰρήνη εἶ ἀπὸ τῶν πιστευόντων καὶ σωζομένων ἐθνῶν, καταρχόντος ὑδάτων ἕως θαλάσσ-

σης τῆς Φοινίκης, καταρχόντος τοῦ καὶ ποταμοῦ διὰ
ὁλοκλήρου γῆς, καὶ διεξόδους ποιημένων καὶ ποτι-
ζόντων τὰ πολλὰ αὐτῆς· ὁ δὲ θέλων ἀπλούστερον,
ὅτι τὸ λαοῦ οἷς ὑπεδείκνυεν ὁ σωτὴρ ἀκούειν τὸ·
θυγατὲρ σιὼν, καὶ, θυγατὲρ ἱερουσαλὴμ, φησὶ
ὅτι ὁ λόγος μὲν προστάττει χαίρειν τῇ θυγατρὶ
σιὼν, καὶ κηρύττειν τῇ θυγατρὶ ἱερουσαλὴμ· εἰ δέ
τινες ὑπολήψονται τὸ τῆς χαίρειν ποιήσαντες ἄξια,
οὐδὲ προδιδάσκοντες τὸ δεῖ τὸ κηρύττειν προστάγ-
μα, αὐτοὶ γεγόνασιν ἑαυτοῖς αἴτιοι τῶν παθῶν
ἃ πεπόνθασιν, ὅτι λεχθήναι αὐτοῖς· ὑμῖν ἦν ἀναγ-
καῖον καταγγεῖλαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἐπεὶ δὲ ἀνάξιοι
κείνεπε ἑαυτοὺς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη·
χρὴ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι ὅτι πέντε φέρεται τοῦ ἀγόντος σκι-
ρτήσεσι τοῦ ζαχαρίου, προδιδὰ μὲ τοῖς ὁ τῶν ἀκούο-
βόεμεν τὸ· αὐτὸς πρᾶος καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ
ὑποζύγιον, καὶ πῶλον νέον, ἢ· ἐπὶ ὄνον, καὶ πῶλον
υἱοῦ ὀνάδων. προδιὰ δὲ θεοδοτίωνι· αὐτὸς ἐπακούων,
καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον, καὶ πῶλον υἱὸν ὄνου.
προδιὰ δὲ συμμάχῳ· αὐτὸς πτωχὸς, καὶ ἐπιβεβη-
κὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὀνάδος. ἐν δὲ τῇ
πέμπτῃ ἐκδόσει· αὐτὸς πτωχὸς, καὶ ἐπιβεβηκὼς
ἐπὶ ὑποζύγιον, καὶ πῶλον υἱὸν ὄνων· καὶ δυνάμε-
θά γέ τις ταῦτα ἐφαρμόζειν τῇ κατὰ τὸν ὀξεταζόμε-
νον τοῦ διαγγελίου τόπον ἱστορίᾳ, ὅτι πρᾶος, καὶ
ἐπακούων, καὶ πτωχὸς ἐλήλυθεν εἰς τὴν ἱερουσα-
λὴμ ὁ σωτήρ. ἐπτωχύνθη δὲ πλούσιος ὤν, ἵνα
οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ τοῦ ἐπακούοντος ἡμῶν, τῇ πτω-
χείᾳ αὐτοῦ πλουτήσωσιν· ἴδωμεν δὲ καὶ ἡ βηθφα-
γὴ μὲν καὶ μαθαῖον, βηθανίας δὲ καὶ τὸν μάρκον,
βηθφαγὴ δὲ καὶ βηθανίας καὶ τὸν λουκᾶν· ταῦτα δὲ
ἦν πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν· ἑρμηνεύε-
σθαι δὲ φαμὲν τὴν βηθφαγὴ μὲν, οἶκον σιαγόνων, ἢ πρὸς τῷ ἱερέων ἦν χωρίον. βηθανία δὲ, οἶκος ὑπακοῆς· ὅτι τὸν οἶκον εἶναι τῆς ὑπακοῆς
ἄγεται τὰ λυόμενα, ἢ τὸ λυόμενον, ἵν' ἐκεῖθεν
ὑπαχθῇ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ ὅτι τὸν οἶκον τῆς σιαγόνος, ὅπερ ἐστὶν εἰπεῖν, λαβόντα ἀφορμὰς καὶ
ἀπὸ τοῦ κειτοῦ, ἐν οἷς πηγὴ ὅστιν ὑπίκλητος σιαγόνος, ἀφ' ἧς ἔπιεν ὁ σαμψὼν διψήσας, ἢ τάχα
ἐπεὶ δὲ τὸ πλοῦτοι εἰς τὴν σιαγόνα δεῖ πρὸ ἐχὴν καὶ
τὴν ἑτέρην, * σύμβολον τῆς τοῦ σωζομένου αἰεὶ
ἐκκλησίας ἡ βηθφαγὴ ἦν, ὅθεν ἐκαθέζετο ὁ ἰησοῦς
ὑπὸ τοῦ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ κατὰ τὴν προστάξιν τοῦ
ἰησοῦ λυθέντων· καὶ τὸ ὄρος τοῦ ἐλαιῶν ὅστιν, οἱ
τινες λέγουσι καρποφορεῖσθαι καλλίφαιος ὅσαι·
ἐγὼ δὲ ὡσὶ ἐλαία καρπόκαρπος ἐν τοῦ οἴκῳ τοῦ
θεοῦ. καὶ οἱ ἐρχόμενοι δὲ καὶ εἰσαγόμενοι ἐν αὐτοῖς
εἰσιν ὡσὶ νέοφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ ἡ χρεῖσοῦ πρα-
πέζης, τικρία καὶ υἱοὶ ὄντες αὐτοῦ· εἰ δὲ δεῖ ὑπισχνεῖσθαι καὶ τοῖς δύο μαθηταῖς, ὃς ἀπέστειλεν ὁ ἰησοῦς

A erat, dominante aquis Servatore ad mare vsque, & fluminibus quoque maxima terræ spatia peragrantibus & irrigantibus, ad ostia vsque terræ quibus effluunt. Quod si quis, de populo ad quem peregre advenit Servator simplicius intelligenda hæc esse volet, *Filia Sion*, & *Filia Ierusalem*, jubere verbum dicet filiæ Sion vt gaudeat, & filiæ Ierusalem vt prædicet; cui mandato si qui morem non gesserint, idonea lætitiæ opera non agentes, neque prædicandi præceptum suscipientes, ipsi causam dederunt cur ea quæ perpessi sunt, paterentur; ita vt ipsis dicendum sit: *Vobis*

B *oportebat annuntiari regnum Dei, sed quoniam indignos vos judicatis, ecce convertimur ad Gentes.* Act. 13. 46. Illud sciendum præterea in quinque nos Zachariæ editiones incidisse, & apud LXX. & Aquilam id reperisse: *Ipse mansuetus & ascendens super subjugalem, & pullum juvenem*; vel: *super asinam, & pullum filium asinarum*: apud Theodotionem autem: *Ipse exaudiens & ascendens super asinam, & pullum filium asinæ*: at apud Symmachum: *Ipse pauper, &*

C *ascendens super asinam, & pullum filium asinæ*: in quinta vero Editione: *Ipse pauper ascendens super subjugalem, & pullum filium asinarum.* Et hæc quidem possunt ab aliquo historiæ illi adaptari quæ hoc Evangelij loco continetur, quum mansuetus, & exaudiens, & pauper Servator Hierosolymam ingressus est; quum enim dives esset, inops tamen erat, vt qui audientes ei sunt qui nos exaudit, ipsius paupertate ditescant. Nunc autem de Bethphage secundum Matthæum; Bethania secundum

D Marcum; Bethphage & Bethania secundum Lucam agamus. Hæc autem suprà montem fiebant, qui Olivarum dicitur. Bethphage porro, *Domum maxillarum*, interpretandum esse dicimus, quæ quidem sacerdotum villa erat; Bethaniam autem, *Domum obedientiæ.* Ducuntur ergo in obedientiæ Domum, quę vinculis solvuntur, vel quod solvitur, vt ea illic Iesus conscendat, necnon & in maxillarum Domum: de qua, sumta è libro Iudicum occasione, in quo fons Maxillæ dictus commemo- Iud. 15. 19.

E ratur, de quo potavit sitiens Sanson; vel fortasse quod maxillam vnam cædenti alterā præbere oporteat, dicere possumus Matth. 5. 39. Bethphage symbolū esse patientiæ eorum qui salutem consequuntur, vnde ijs insidebat Iesus, quæ à Discipulis juxta mandatum suum soluta erant. Mons autem olivarum est, quæ cum fertiles sint, & fructum ferant, dicūt: *Ego autem sicut oliva fru-* Psal. 51. 10. *ctifera in Domo Dei*; qui autem fidei rudimentis initiantur, sunt *Sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ* Christi, vt pote libe-

* Lo. ὅτι ἐμὲ

ri ejus & filij. Quod si ad duos quoque Discipulos animus advertendus est, quos ad ligatam asinam, & qui cũ ea erat pullũ Iesus misit, vt solutam eam ad se adducerent; annon Discipulos hosce duos Petrũ esse & Paulum dicendum est, qui dextras societatis sibi dederunt; vt in Circumcisionem quidem Petrus, subjugem videlicet sub jugum Legis alligatam; Paulus vero in Gentes, juvenem nimirum ac nondum domitum pullum iret? Et vterque sane, subjugem dico & pullum, ante Iesum in villa erant, in qua fuerant vincti, non vero in civitate. Discipuli autem Iesu solvunt vtrumque & ad Iesum adducunt. Præterea duos discipulos si interpreteris anagogice, dices vnum quidem esse ordinem eorum qui ministrant circumcisis; alterum autem qui Gentibus. Verumtamen inter eos qui solvunt quę solvi præcepit Iesus, operum ipsorum societas est, & quędam communio: quibus solventibus si quis dicat: *Quid solvitis pullum?* vel aliud quidvis, de vtroque ait, Domino ijs qui ante alligati fuerant opus esse denuntiamus. His autem opus illi est, peccatis solutos eos & remissionem adeptos conscendens; nam qui etiamnum ligati sunt & *funibus peccatorum constringuntur*, super eos Iesus non sedet. Verum enim vero juxta Marcum & Lucam: *Pullus ligatus est, super quem adhuc nemo hominum sedit*: nihil enim rationi consentaneum, nihil opportunum factum fuerat; & supra Gentium pullum constitutum; & felix ille vsque adeo fuit supra quem rationale nihil collocatum fuerat, vt supra eum Deus consideret, Verbum nempe Dei filius; vt ab ipso vectore habenas moderante deductus, Hierosolymam Dei perveniret. Hæc nobis in hunc locum animus impræsentia suggessit; qui autem majore præditus est facultate, & ampliorem hic gratiam capit, plura, melioraque proferat, auremque ei potius accommodent qui Evangelicam explanationem sitiunt. *Euntes autem Discipuli fecerunt sicut præcepit illis Iesus, Et adduxerunt asinam & pullum*, & reliqua; ad hæc vsque: *A Nazaret Galilęæ*. Marcus autem his verbis locum hunc expressit: *Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio, & solvunt eum*; & cætera, vsque ad id: *Benedictum quod venit regnum Patris nostri David, Pax in excelsis*. Hæc vero dicit Lucas: *Abeuntes autem qui missi erant, invenerunt sicut dixit illis, stantem pullum*, & quæ subnexa sunt, ad id vsque: *Si hi tacuerint, lapides clamabunt*. Post ea quæ de duobus Discipulis ad solvendam asinam, & qui cum illa erat pullum missis disseruimus, & quæcunque à nobis in eum locum allata sunt, ea deinceps exponemus quæ nobis

Gal. 2. 9.

Luc. 19. 33.

Prov. 5. 22.

Marc. 11. 2.

Matth. 21. 6, 7, & seq.

Marc. 11. 4, & seq.

Luc. 19. 32, & seq.

ὅτι τὸν δεδεμένην ὄνον, καὶ τὸν μετ' αὐτῆς πῶλον, ἵνα λύσαντες ἀγάγωσιν αὐτῷ, λεκτέον μή ποτε δύο μαθηταὶ πέτρος εἰσὶ καὶ παῦλος, δεξιὰς διδόντες ἀλλήλοις κοινωνίας, ἵνα πέτρος μὲν εἰς τὴν περιτομὴν φησὶ ὁ ὑποζύγιον ἐλθεῖν τὴν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ νόμου γεγενημένον, παῦλος δὲ εἰς τὰ ἔθνη, τὸν νέον καὶ ἀδάμαστον πῶλον; καὶ ἄμφω τέρεσι, λέγω δὴ ὁ ὑποζύγιον, καὶ ὁ πῶλος πρὸς τὸν ἰησοῦ, ἐν κώμῃ, καὶ οὐ πόλει, ἔνθα ἤσαν δεδεμένοι· ἀλλ' οἱ τοῦ ἰησοῦ μαθηταὶ λύουσι, ἄγουσι καὶ πρὸς τὸν ἰησοῦν ἀμφότερα· ἔτι δὲ ἐπιμάχων τὸ λόγῳ τοὺς δύο μαθητάς, φήσῃς ὅτι ὁ μὲν ἓν τέλμα τῶν ἀφηκουσμένων τοῖς ἐκ περιτομῆς, ἄλλο δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν· πλὴν κοινωνία ἐστὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, λύοντων τὰ προστιταγμένα ὑπὸ τοῦ ἰησοῦ λύεσθαι. ὧν λυόντων ἐλθὸν τις λέγοι αὐτοῖς· τί λύετε τὸν πῶλον; ἢ ὁπωσοῦν, λέγει πρὸς ἀμφοτέρων, κηρύσσομεν ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν τῶν πρόσεστιν δεδεμένων χρείαν ἔχει· χρείαν δὴ αὐτῶν ἔχει, ὑπεβαίνων αὐτοῖς λελυμένοις ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ ἄφεσιν αὐτῶν εἰληφόσι. δεδεμένοις γὰρ ἔτι καὶ σχοινοῖς τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν σφιγγομένοις ὁ ἰησοῦς οὐκ ὑπικαθέζεται· καὶ μὴν τοι τὸν μόνον, καὶ τὸν λευκὸν πῶλόν ἐστι δεδεμένος, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐκάθισεν. οὐδὲν γὰρ λογικὸν τὰ τοῖς τόπον γενόμενον ἐπέπρακτο, καὶ ἵδρυτο πρὸς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πόλει. καὶ ὅπερ ἐφ' ᾧ οὐδὲν λογικὸν πρότερον ἐφίδρυτο εὐτύχησε θεὸν αὐτῷ ὑπικαθεζόμενον λόγον τὸν τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑπὸ αὐτῷ ἀγόμενος υἱὸς χειρωτῶς, κατεμνήσῃ ὅτι τὴν ἱερουσαλὴμ τοῦ θεοῦ· τοιαῦτα μὲν ἡμεῖς εἰς τὸν τόπον ὅπερ τοῦ ῥηθέντος εἴδομεν. ὁ δὲ διωάμενος καὶ χωρῶν μείζονα εἰς τὸν τόπον χάριν, λεγέτω μείζονα, καὶ βελτίονα, καὶ εὐτονώτερον μᾶλλον ἀκουέτω ὑπὸ τῶν διηγούντων εὐαγγελικῆς ἑρμηνείας. πορευθέντες δὴ οἱ μαθηταὶ, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἤγαγον τὸν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ τὰ ἑξῆς, ἕως τοῦ· ὁ ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας· ὁ δὲ μάρκος ὅτι καὶ τὸν τόπον ἐζήτει· καὶ ἀπελθόντες εὗρον πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτὸν, καὶ τὰ ἑξῆς, ἕως τοῦ· εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν δαβὶδ, εἰρήνη ἐν τοῖς ὑψίστοις· καὶ ὁ λουκᾶς δὲ τοιαῦτά φησιν· ἀπελθόντες δὴ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον, καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, ἑστῶτα τὸν πῶλον, καὶ τὰ ἑξῆς, ἕως τοῦ· ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξουσι· ἀκολούθως τοῖς ἀπεσταλεῖσι πρὸς τὸν ἀπεσταλέντων δύο μαθητῶν, ὅτι ὁ λύσας τὸν δεδεμένην ὄνον, καὶ τὸν πῶλον τὸν μετ' αὐτῆς, καὶ πᾶσι

τοῖς εἰς τὸ πόπον εἰρημένοις, δικηγορεῖται καὶ τὰ ἐκκείμενα, ἐν οἷς λέλεκται ὅτι πορευθέντες οἱ δύο μαθηταὶ, καὶ ποιήσαντες τὰ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος αὐτοῖς παραγγελθέντα, ἤγαγον πρὸς αὐτὸν τὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον, οὓς οὐκ ἀφήκασι γυμνοὺς, ἀλλὰ κόσμον αὐτοῖς παρεβάλοντο ἐκ ἱματίων βιηρμοσμένων παρεποιοῦσι, κοσμήσασι τὸν ἐπ' αὐτῷ λελυμένον ὄνον καὶ τὸν μετ' αὐτὸν πῶλον· οἷς καὶ αὐτοὶ ἦσαν κεκοσμημένοι καὶ ἐσκεπασμένοι, καὶ ἵνα κεκοσμημένοις τῇ ὄνῳ καὶ τῷ πώλῳ τοῖς ἐνδύμασι τῶν διδασκάλων μαθητῶν, ἐπεμαπαύοντο καὶ ἐφιλοτιμεῖτο ὁ τοῦ θεοῦ λόγος γινόμενος ἐπάνω μόνος, καὶ ἡνίοχος τῶν λελυμένων καὶ βαστάζοντων αὐτόν· ἀλλὰ τοῖς μὲν οὐκ τῶν διδασκάλων ἱματίοις ὑπεστρώσαν τῇ ὄνῳ καὶ τῷ πώλῳ ὁ ἰησοῦς ὑπεκαθέζετο. ἐπεὶ δὲ ἕκαστον ἐλθὼν συμβαλεῖν τι τῷ πρεσβυτέρῳ βασιλεῖ ὑπεβεβήκει τὴν ἀποζυγίαν, καὶ πώλῳ νέῳ, ἦν δὲ πλεῖστος ὄχλος ὁ συνεισερχόμενος εἰς ἱεροσόλυμα τῷ ἰησοῦ, καὶ ὅτι ἔδοξεν καρπὸν τῆς τοῦ σωτῆρος ἀποδοχῆς ἐν τῷ τὰ ἑαυτῶν ἱμάτια ἀποστρῶσαι, καὶ ὃν εἶχον κόσμον, καὶ σκέπην, τῷ ὑπεκαθεζομένῳ τῇ ὄνῳ, καὶ τῷ πώλῳ· ἐν τῇ ὁδῷ τίνων κατὰ ἣν ἦγε τὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον ὅτι τὰ ἱεροσόλυμα, ἔστρωσαν τὰ ἑαυτῶν ἱμάτια ὁ πλεῖστος ὄχλος, ἵνα καθαρῶς γῆς τὰ γηΐνων παραγμάτων καὶ μηδαμῶς ἔγκοσι κονιορτὸν ἤδεις καὶ ὁ πῶλος ὑπεῖκε τῇ ἱερουσαλήμ· καὶ τέλειον δὲ πτῶμα ὁ πρὸς τοὺς δύο μαθητὰς, καὶ τὸν ὑποστρώσαντα πλεῖστον ὄχλον τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ νῦν καταλέλεκται. ἄλλοι γὰρ ὠραιότητα παρεποιοῦν τῇ ὁδῷ δι' ἧς ὥδευεν ὅτι τὰ ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς ὀχούμενος τοῖς παρειρημένοις· ἢ δὲ ὠραιότης ἦν, κατομένων κλάδων ἀπὸ δένδρων, καὶ στρωννυμένων πρὸ ἑκάτερα τῶν ἐστρωμένων ἱματίων· εἰ μὴ ἄρα τέτο τέταρτον τὸ πτῶμα ἦν· δῆλοι γὰρ οἱ λύοντες μαθηταὶ, * δῆλοι ἡ λυομένη ὄνος καὶ ὁ μετ' αὐτὸν πῶλος, καὶ τρίτοι ὁ πολὺς ὄχλος, καὶ τέταρτοι οἱ κόπτοντες τοὺς κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ στρωννύντες ἐν τῇ ὁδῷ· νοεῖ δέ μοι ἀπὸ τούτων καὶ πέμπτον καὶ ἕκτον πτῶμα κατειλεγμένον τῶν τὸν ἰησοῦν παραγόντων, καὶ τῶν ἀκολουθούντων αὐτῷ. καὶ παραγόντες μὲν φύσει, ἀπὸ τῶν παρὰ τῆς πόλεως εἰς ὄχλου τοῦ λαοῦ δικαίων, τάχα καὶ παρόντων. ἀκολουθοῦντες δὲ, τοὺς ἀπὸ τῶν μετὰ τὴν παρουσίαν ἐπομένων τῷ λόγῳ, καὶ ἀκολουθούντων αὐτῷ, εἴτε δικαίων, εἴτε καὶ ἀποστόλων χριστοῦ· πλὴν οὐκ δῆλα μὲν ἔλεγον οἱ παρόντες, ἄλλα δὲ οἱ ἀκολουθοῦντες, ἔκραζον γὰρ πάντες ἅμα ὡς χορὸς συνᾴδων καὶ σύμφωνος, καὶ ἔλεγον καὶ ὁ αἰθέριον ὑμνοῦντες τὸν σωτῆρος, ἐν τῷ· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαυίδ· καὶ τὴν δευτέραν αὐτῶν ὑπεδημίαν· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος

A impræsentia propositа sunt, vbi traditum est abeuntes duos Discipulos, & sibi à Servatore mandata facessentes, asinam ad ipsum cum pullo adduxisse; quos quidem nudos neutiquam dimiserunt, sed vestibus solutæ asinæ & qui cum ea erat pullo ornatum conciliantibus, vtrumque instraverunt; quibus vestibus ipsi quoque antea ornati erant & operti; & vt supra asinam ac pullum vestibus ornatos Discipulorum qui præcepta eis tradiderāt, solū Dei Verbum, soluta animalia, seseque vehentia habenis regens conquiescat, & collocetur.

B Verum eorum qui præcepta illis tradidetant, vestibus asinæ pulloque instratis Iesus quidem insidet: at quoniam mansueto Regi, & super subjugem, & pullum juvenem ascendenti, vnumquemque aliquid conferre decebat; simul autem cum Iesu plurima in Ierusalem ingrediebatur turba; susceptionis Sospitatoris fructum ostenderunt quoque ij, quum vestes suas, ornatumque omnem ac operimentum super asinam ac pullum sedenti subjecerunt. Qua ergo via asinam pullumque in Ierusalem agebat, eā stravit vestimenta sua turba plurima, vt per loca terræ terrenarumque rerum pura, & nullo pulvere inquinata asina, ac pullus Hierosolymam ascenderent. Præter duos porro Discipulos, & vestes suas in via substernentem turbam plurimam, tertium nunc agmen commemoratur; alij siquidem præterea vię qua Hierosolymam petebat supradictis animalibus vectus Iesus decorem conciliabant; is autem decor cæsis ab arboribus ramis, & ab vtraque vestimentorum parte in terram sparsis acceptus referendus erat: nisi

C fortasse quarta hæc cohors fuerit; alij quippe erant Discipuli solventes; alia soluta asina, & cum ea pullus; tertij porro, plurima turba; & quarti demum, qui ramos ab arboribus amputabant, & in via substernebant. Quintam præterea, & sextam cohortem ex ijs qui Iesum præcedebant, quique subsequebantur conflatam hoc loco observa: & vero qui præcedunt, ex Sanctis fortasse & Prophetis qui ante adventum vixerunt, collectos esse dices; qui subsequuntur autem, ex justis, vel

D Christi Apostolis qui post adventum Verbum assectati sunt. Verumtamen non alia præcedentes, alia vero subsequentes dicebant, vno enim ore haud secus ac concors & consonus chorus clamabant omnes, & Servatoris humanitatem his verbis celebrabant: *Osanna Filio David*; at secundum ipsius adventum, hoc hymno: *Benedictus*

Matth. 21. 9.

qui venit in nomine Domini; restitutionem autem ejus in Sancta, dicentes: *Osanna in excelsis.* Cæterum hanc exclamationem vno concentu tollentibus qui Iesum præcedebant, quique sequebantur, ipse veram Ierosolymam ingressus est. Stupefactę autem virtutes cœlestes, quæ tota esse civitas dicuntur, aiebant: *Quis est hic?* perinde vt quæ in vigesimo tertio Psalmo de Servatoris in cœlo receptione, & cœlestium virtutum novum corporeæ ipsius vecturę spectaculum admirantium stupore & perturbatione prędicta sunt. Sic autem in hoc Psalmo habetur: *Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ*, & quę sequuntur. Consimilia quoque Isaias de Servatoris, post administratam provinciam sibi impositam, ascensu vaticinatur; sic enim scriptum est: *Quis est iste qui venit de Edom, rubor vestium de Bosra, iste formosus in stola sua?* Hujus sane loci singulas partes simul collectas per te potes intelligere, necnon quid corporis Servatoris ascensum mirantes turbę dicant, & quid responsi ferant. Hęc quidem à me allata sunt, quo tropologiæ Scripturę cohęrentiam servarem, quia *Quum intrasset Hierosolymam, commota est vniversa civitas dicens, Quis est hic?* Post illa deinceps scriptum est dixisse multos: *Hic est Iesus Propheta à Nazaret Galileæ*, eum confitentes, de quo id editum fuerat vaticinium: *Quoniam Nazaræus vocabitur*, speciatim nimirum Deo semper consecratus. Verum hac expositione circumscriptus esto locus iste: quæ autem subnexa sunt, initium dent alteri membro; ne eorum interpretationem cum superioribus connectens aliquis disquirere cogatur, ecquidnam sibi nonnulli è templo Dei deturbati velint, qui quod Domum orationis latronum speluncam effecerint, verbis castigati sunt. Nec sane video quomodo eorum quæ subjuncta sunt cum proposito loco integram cohærentiam tueri quis possit, etiamsi summa in id ope nitatur, ita vt superioribus illis respondeant: *Gaude vehementer filia sion.* Hujus deinde loci: *Osanna Filio David, Benedictus qui venit in nomine Domini, Osanna in altissimis*, mentem examinabimus. Id profecto: *Benedictus qui venit in nomine Domini*, ijsdem conceptum verbis extat in Psalmo, qui Psalmum prolixissimum præcedit, quem exēplaria quædam centesimum decimum septimum esse perhibent. Quæ autem pro eo: *Domine salvum me fac*, collocata sunt ante hæc verba: *Benedictus qui venit in nomine Domini*, Ebraice in ijs: *Osanna Filio David*, jacere mihi videntur: sic autem se habet contextus Ebraicus: *Anna Adonaj*

Matth. 21. 10.

Psal. 23. 7.

Isaiæ 63. 1.

Matth. 21. 1.

Matth. 2. 23.

Psal. 117. 25, 26.

A ἐν ὀνόματι κυρίου. καὶ τὴν εἰς τὰ ἅγια ἀπόκρισιν ἐν ᾧ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις· τόπον δὲ τῶν πρὸ τῶν ἐκφωνήσεων λεγομένων ὑπὸ τῆς συμφωνίας τῶν προαγόντων, καὶ ἀκολουθούντων τῷ Ἰησοῦ, ὁ μὲ εἰσήει εἰς τὰ ἀληθινὰ Ἱεροσόλυμα· ξενιοδεῖσαι δὲ αἱ οὐράνιαι δυνάμεις, αἵ λοιπὸν λέγονται πᾶσα εἶναι ἡ πόλις, ἔφασκον· τίς ἐστιν οὗτος; ἀναλογὸν τοῖς προφητευθεῖσιν ἐν κγ' ψαλμῷ περὶ τῆς ἀναλήψεως τοῦ σωτῆρος, καὶ τοῦ ξενισμοῦ τῶν οὐρανίων δυνάμεων ξενιζομένων ὅτι τῷ χαρῷ τοῦ σωματικοῦ αὐτοῦ ὀχήματος θεάματι· ἐκεῖ δ' οὖν τοῦ ψαλμῷ· ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ ἐν ἡσαΐᾳ δὲ τοσαυτάκις προφητεύεται περὶ τῆς μετὰ τὴν οἰκονομίαν ἀνόδου τοῦ σωτῆρος. γέγραπται γὰρ· τίς οὗτος ὁ πορευόμενος ἐξ ἐδόμ, ἐρυθήματι ἱματίων αὐτοῦ ἐκ βοσόρ, οὗτος ὡραῖος ἐν στολῇ; τὰ δὲ κατὰ τὸν τόπον ὅλα καὶ σὺ δυνήσῃ ἀναλεξάμενος κατανοῆσαι, τί τε λέγουσιν αἱ ξενιζόμεναι δυνάμεις ὅτι τῆς τοῦ σωτηρίου σώματος ἀνόδου, καὶ τί αὐταῖς ἀποκρίνεται· τοῦτο δήμοι πρὸ εἰλημμένου βουλομένῳ σῶσαι τὴν ἀκολουθίαν τῆς κατὰ τὴν γεγραμμένην ἐξαπλοσίας, ὅτι εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα· τίς ἐστιν οὗτος; μετὰ δὲ τοῦτο ἑξῆς γέγραπται, ὅτι πολλοὶ ἔλεγον· οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας, ὁμολογοῦντες τὸ προφητευθὲν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται, ὁ κυρίως τοῦ θεοῦ ἀεὶ ἀφωρισμένος· ἀλλὰ κατὰ τὴν διήγησιν ταύτην παρεγγράφω τὰ κατὰ τὸν τόπον, καὶ ἀρχή τις ἔστω ἑτέρας παρεκκοπῆς τὰ ὑπεφεθέντα, ἵνα μὴ ἀναγκάζηταί τις, συνάπτων καὶ τὴν περὶ ἐκείνων διήγησιν τοῖς προτέροις, ζητεῖν ἐκβεβλημένους ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τοῦ θεοῦ τινας τοὺς ὑπεπληπτομένους, ὡς πεποιηκόσι τὸ δὲ προσευχῆς οἶκον λῃστῶν σπήλαιον· οὐκ οἶδα δὲ εἰ, κἂν βιάσηταί τις, δυνάσται ἀκολουθοῦντα τοῦ· χαῖρε σφόδρα θύγατερ σιών, σῶσαι τὴν πᾶσαν καὶ τὴν ἑξῆς τοῖς ἐκκειμένοις ἀκολουθίαν· μετὰ τοῦτο ἐξετάσωμεν καὶ τὸ· ὡσαννὰ τοῦ υἱῷ δαβίδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, ποῖον ἔχει νοῦν· ΘΦΔΣ Μ ΣΩΝΤΟ. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, αὐτοῖς λέξεσι κεῖται ἐν τοῦ προτέρου μετὰ τὸν ψαλμὸν ψαλμῷ, λεγομένῳ ἐν ποιν αὐτοῖς γράφοις εἰς· δοκεῖ δέ μοι τὰ αὐτοῦ· ὦ κύριε σῶσον δὴ, προπαιγμῶν τοῦ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου ἑβραϊκῶς ἐκκειται ἐν ᾧ· ὡσαννὰ ᾧ υἱῷ δαβίδ. ὅπερ δὲ καὶ εἶχεν ἡ ἑβραϊκὴ λέξις· ἀννὰ

ὡσαννὰ ὠσφεννά· αἰνὰ ὡσαναὶ ἀσαί· αἰνὰ βα- A *Osiennan. Anna Adonaj asaj. Anna Baruch*
ρὼχ ἀββὰ ἀββὰ εἶμι ὡσαναί· εἶπα δικαίοις ἐπὶ *abbab saim adonaj.* Præterea vero Evange-
ἑλλήνων συνεχῶς γεγραμμένα τὰ διαγράμματα μὴ lia à Græcis Dialecti ignaris frequenter
εἰδότων τὴν ἀφέλκειν, συγκεχύσθαι ἐν τοῖς κατὰ exscripta, hoc loco è supra memorato
τὸν τόπον * ἔχουσι ταῦτα ἀπὸ τοῦ προειρημένου Psalmo depromto corrupta fuisse existi-
ψαλμοῦ· εἰ δὲ ἀκριβὲς βούλει μαθεῖν τῆς λέ- mo. Quod si locum hunc expendere ve-
ξεως, ἄκουε ἀκούων ἑρμηνεύσαντος οὕτω· ὦ δὴ lis, audi Aquilam eum ita exponentem:
κύριε σῶσον δή. ὦ δὴ κύριε εὐόδωσον δή. εὐλο- *O Domine salvum me fac: O Domine*
γημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· ἀλλὰ γὰρ *jam bene prosperare: Benedictus qui ve-*
ἐπεμακεφαλαιωσάμεθα τὰ κατὰ τὸν τόπον, καὶ λέ- *nit in nomine Domini.* Iam vero quæ sunt
γομεν ὅτι εἴποι παῦλος καὶ πέτρος ἢ τὰ δύο εἴδη B hujus loci in pauca contrahamus, & di-
τῶν διδασκόντων, λύσαντες ἀπὸ τῶν δεσμῶν τὴν camus sive Petrum & Paulum, sive duo
τοῦ ἰησοῦ πρόσταξιν τοὺς ἀπὸ περιτομῆς, καὶ Doctorum genera, postquam circumci-
τοὺς ἀπὸ ἀκροβυστίας, ἐκόσμησαν αὐτοὺς, καὶ πε- sos, & qui præputium non deposue-
ποίηκασιν εὐπρεπῶς πρὸς τὸ ὀχήσασθαι αὐτοῖς τὸν runt, juxta mandatum Iesu vinculis
λόγον αὐτοῦ πρὸς τὴν ἱερουσαλήμ. καὶ τὰ λοιπὰ exolverunt, eos ornasse, & ad vehen-
τὴν μίαν ἔχει διήγησιν. τὸν δὲ ἕτερον, ἀεὶ ἐστῆκε τῶν ἀποδεχομένων τὸν ἰησοῦν, γραμμάτων αὐτῶν ἀφ' ὧν ἴδιον ἐνδύματα τὴν ὁδὸν, καὶ κοσμούντων αὐτὴν τοῖς κλάδοις, καὶ προάγοντων, καὶ ἐπακολουθούντων. καὶ ἄλλος δὲ ἕκαστος ἀφ' ὧν C ἤδη τινὲς προγεγραμμένων προάγει τὸν ἰησοῦν. ἀφ' ὧν τῶν προδηπτομένων ἐπακολουθεῖ αὐτῷ, καὶ λέγει τὰ ἀναγεγραμμένα· καὶ εἰς ταῦτα δὲ ἡμεῖς εἰ δυνατὸν εἴδομεν· ὁ δὲ ἡμῖν ἀφφέρων πλείονα καὶ βλεπόντων καὶ διδασκόντων· πλὴν ἔν τι τῶν εἰς ὃ κατὰ ἰωάννην διαγράμματον ὅτι ποτὲ καὶ ταῦτα ἐξηπάτησεν. ὅτε πρόκειτο διήγησασθαι τὸ· τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Osiennan. Anna Adonaj asaj. Anna Baruch abbab saim adonaj. Præterea vero Evangelia à Græcis Dialecti ignaris frequenter exscripta, hoc loco è supra memorato Psalmo depromto corrupta fuisse existimo. Quod si locum hunc expendere velis, audi Aquilam eum ita exponentem: *O Domine salvum me fac: O Domine jam bene prosperare: Benedictus qui venit in nomine Domini.* Iam vero quæ sunt hujus loci in pauca contrahamus, & dicamus sive Petrum & Paulum, sive duo Doctorum genera, postquam circumcisos, & qui præputium non deposuerunt, juxta mandatum Iesu vinculis exolverunt, eos ornasse, & ad vehendum Verbum Hierosolymam ascendens decenter instruxisse; & reliquorum porro vna eademque erit explicatio; at juxta alteram interpretationem, eos inter qui Iesum suscipiunt, ipsique viam suis vestibus substernunt, & qui eam ramis ornant; necnon & inter eos qui præcedunt, eosque qui sequuntur disjunctionem semper intercedere dicendum est: aliter quippe vnusquisque per res à se jam antea gestas Iesum præcedit, per res vero postmodum à se gerendas ipsum subsequitur, & quæ scripta sunt dicit. Atque in hunc quidem locum hæc comminisci potuimus: qui nobis vero præstat, plura excogitet, & edoceat. Veruntamen in quodam super Euãgelium secundum Iohannem commentario, ea quoque aliqua ex parte à nobis expensa sunt; quando videlicet illud exponendum nobis propositum erat: *In crastinum autem turba multa quæ venerat ad* D *diem festum*, & reliqua. *Iob. 12. 12.*

Περὶ τῶν ἐκβληθέντων ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ.

De ijs qui templo ejecti sunt.

Καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰ ἑξῆς· τὰ δὲ κατὰ τὸν τόπον καὶ οἱ λοιποὶ τρεῖς διαγράψαι ἐξέθεντο, ὧν τὴν πρὸς ἀλλήλους διαφορὰν τοῦ προκειμένου κεφαλαίου ἔστι διηγήσασθαι, ἀρκέσει δὲ ἐν τῷ ἐξεταζομένῳ διαγράμματι κατὰ τὸ δυνατὸν ἡμῖν ἀφηνίσαι· τῶν τεσσάρων διαγραφῶν ἀναγεγραμμένων τὰ κατὰ τὸν τόπον, πλείονα τὰ κατὰ τὸ δυνατὸν ἡμῖν ἐξήτασται παραγραφόντων εἰς τὸ κατὰ ἰωάννην, καὶ ὡς οἷόν τε ἦν ἀφανίζοντι τὸ· καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα, καὶ περιστερὰς, καὶ τὰ ἑξῆς. ἔνθα κατασκευάζομεν ὅτι ἐλάττονα τῶν ἀποδιδόντων δυνάμεων εἶναι τοῦ ἰησοῦ καὶ τὴν προκειμένην, ὅτι τέκτονος μὲν νομιζόμενος εἶναι υἱὸς, τοσαύτην τῇ φύσει, καὶ ἐξουσίᾳ

Et intravit Iesus in Templum Dei, & ejiciebat omnes vendentes, & ementes in Templo, & reliqua. Extant item apud reliquos tres Evangelistas, quæcunque habentur hoc loco; quorum inter se differentiam exponere non est hujus loci: quæ enim in eo quod explicamus Evangelio continentur, pro virili explanasse satis erit; cum quatuor Evangelistæ eadem scripserint quæ E hic proposita sunt, pluribus ea pro viribus nostris perscrutati sumus, quum Evangelium secundum Iohannem interpretaremur, & quoad ejus fieri poterat hæc excuteremus: *Et invenit in Templo vendentes boves, & oves, & columbas*, & reliqua: ibi non minimam hanc inter portentosas Iesu virtutes fuisse argumentis probamus; quia, cum pro fabri filio haberetur, ea tamen vsus est confidentia, & autoritate, in *Matth. 21. Iob. 2. 14.*

publico cœtu è Templo eos deturbans, de quibus ſcriptum eſt: qua poteſtate vtens ipſe nationis Princeps, id non facile perfeciſſet, quod à Ieſu actum eſt. Et Iohannis quidem mentem, literæ contextui ſervientes, tropologice explicavimus, quatenus eam fuimus aſſecuti: ſed quoniam ſeries poſtulat, vt de rebus propoſitis ſecundum Matthæi narrationem diſſeramus, invocato ſapientiæ Patre, agedum an aliquid audaci Ieſu facinore dignum hic poſſimus depromere, videamus. Ac primum quidnam ſit illud Dei Templũ dicendum eſt, quod agnoſcens Deus in Propheta dixit: *Domus mea, domus orationis vocabitur.* Iuxta circumciſionem ergo ſecundum carnem, & corporalia Legis feſta ac ſacrificia, Templum Dei exiſtimabatur eſſe opificium illud è lapidibus ſenſus expertibus à Salomone primum conſtructum, ab Eſdra deinde reſtauratum, at poſt incarnationem Ieſu à Romanis demum dirutum; & hæc domus orationis eſſe credebatur; quo everſo, Iudæos, vt pote domum orationis jam non amplius habentes, privilegium itidem viſitationis Dei jam amplius non habuiſſe neceſſario dicendum eſt; quo frui credebantur privilegio, propterea quod in orationis domo orabant, poſtquam Legalis cultus munia obierant. Soſpitator vero noſter qui actionum ſuarum ſpiritalium ſymbola edidit, ex eo Templo vendentes & ementes corporaliter deturbarit, numulariorum menſas, & cathedras vendentium columbas everterit, & quæ ſcripta extant dixerit, ad converſionem præſentis tum forte populi, qui cum ſanctam feſtivitatem in nomine Dei celebrare debuiſſet, venditionibus, emtionibuſque non in loco ejuſmodi rebus idoneo, ſed in Templo vacabat: hic vbi coiens, tanquam in orationis domo orare debebat; at res orationi contrarias agebat, haud ſecus ac in dicata mercatui domo vendens ac emens, pecunias permutans, & in cathedris vendendarum columbarum gratia ſedens: Iudæorum autem facinoris fœditatem tunc Ieſus abſtulerit, quando negotiantes eos, & in corporeas delicias ſe effundentes, cum juxta præſcriptum Legis feſtum celebrare debuiſſent, reprehendit. Nunc autem cõflatum ex vivis lapidibus Templum Eccleſiam eſſe exiſtimo, in eaque nonnullos eſſe, qui non quaſi in Eccleſia vivant, ſed quaſi *ſecundum carnem militent*; quique orationis ex vivis lapidibus conſtructam domum per ſuam nequitiam latronum ſpeluncam faciant: quis enim poſtquam peccata in Eccleſijs quibuſdam ab ijs commiſ-

Iſa. 56. 7.

2. Cor. 10. 3.

ἐχρήσατο, ἐκβαλὼν ἐν παντηγύρει ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τοὺς ἀναγραμμένους, ὁποία ἐστὶ ὁ τοῦ ἔθνους ἡγούμενος χρώμενος βύγκραυσις αὐ ἤνυσε τοῦτ' ὅσῳ ἰησοῦς πεποίηκε· καὶ ἐξηπολογήσαμεν ὡ δυναβύσαντες τῇ λέξει, ὡς ἐχρεοῦμεν, ὃ ἰωάννου βύλημα. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ νυῦ ὁ εἱρμὸς ἡμᾶς ἀπαιτεῖ εἰπεῖν κατὰ τὴν ματθαίου λέξιν ἀεὶ τοῦ ἐκκειμένων, ἡ πατέρα τῆς σοφίας ἐπικαλεσάμενοι, φέρ' ἴδωμεν εἰ ἄξιόν τι δυνάμεθα τῆς ἰησοῦ μὴ θαρσοῦς πρεμάξεως εἰπεῖν εἰς τὴ τόπον· ἡ πρῶτον λεκτέον τί ὃ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, ὅπερ ὁμολογῶν ὁ θεὸς εἶπεν ἐν τῷ προφήτῃ· ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· αἰάλαγον μὲ ὅτω τῇ κῦ ἑορτὴ καὶ θυσίας, ἱερὸν ἐνομίζετο τοῦ θεοῦ εἶ ὃ ἐκ λίθων αἰαισθήτων κατασκεύασμα οἰκοδομηθὲν ὑπὸ σολομῶντος πρῶτον, ἡ ἀνοικοδομηθὲν ἔτι ὑπὸ ἔσδρα. πλὴν μὴ τὴν τοῦ σωτῆρος οἰκονομίαν ὑπὸ ῥωμαίων καθῃρεθέν· καὶ οἶκος ἐκεῖνος ὑπολαμβάνετο εἶ βυχῆς. ὃ καθῃρεθέντος, ἀναγκαῖον ἰουδαίους, ὡς μηκέτι ἔχοντας οἶκον προσευχῆς, λέγω μηκέτι ἔχειν ὃ ἀξαίρετον τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ θεοῦ, ὃ ἔχειν ὤοντο, τοῦθ' ὃ ἐν τῷ οἴκῳ τῆς προσευχῆς βύχεσθαι, μὴ ὃ τὰ τῆς νομικῆς λατρείας ἐπιτελεῖν· καὶ ἐκβεβληκέτι σωματικῶς ἀπ' ἐκείνου ὁ καὶ σύμβολα ποιήσας τοῦ ἰδίων πνευματικῶν πράξεων σωτηρίμου, τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας, καὶ τὰς τραπέζας τοῦ κολλυβιστῶν καταβεβληκέτι, καὶ τὰς καθέδρας τοῦ πωλούντων τὰς περιστερὰς, καὶ εἰρηκέτι τὰ ἐκκείμενα, εἰς ἐπιστροφὴν τοῦ τότε λαοῦ, αὐτὶ σύμπνου πανηγύρεως ἐπιτελουμένης ἐν ὀνόματι θεοῦ, θορυβοῦντων τοῦ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν, οὐκ ἐν τῇ καθηκούσῃ χώρᾳ ἐν ᾗ ἔδει πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν, ἀλλ' ἐν τῷ ἱερῷ. ἔνθα ἐχρῆν μὴ συνερχομένους εὔχεσθαι ὡς ἐν οἴκῳ προσευχῆς· ἐποίουν ἡ τὰ ἐναντία τῇ εὐχῇ ἐν αὐτοῖ, ὡς ἐν οἴκῳ ἐμπορικῷ πωλοῦντες καὶ ἀγοράζοντες, καὶ ἀργύρια κολλυβίζοντες, καὶ ἐπὶ καθεδρῶν καθεζόμενοι ἵνα πωλῶσι περιστερὰς. καὶ ὃ ἄσημον τοῦ γινομένων τοῦθ' ἰουδαίοις τότε ἰησοῦς ἡμῶν καθηρκέτι, ἐλέγξας τοὺς, αὐτὶ τοῦ κῦ τὸν νόμον ἑορτάζειν, ἐμπορευομένους, καὶ σωματικῶς τυφλοῦντας· καὶ νυῦ ἡ νομίζω ἱερὸν ἐκ λίθων ζώντων οἰκοδομηθὲν εἶ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἶ ἐν αὐτῇ τινας ἡ ὡς ἐν ἐκκλησίᾳ ζῶντας, ἀλλ' ὡς κῦ στρατευομένους, οἵ τινες καὶ ποιοῦσι τὸν τῆς προσευχῆς οἶκον ζώντων λίθων οἶκον, λῃστῶν ἀφ' τὴν αὐτῶ κακίαν σπήλαιον· τίς γὰρ καταπονήσας τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἁμαρτανόμενα ὑπὸ τοῦ νομιζομένων πιστῶν εἶ τὴν ἑτέρων βυσέβειαν, καὶ δέον ἐκ τοῦ διαγ-

τῆς διαγωγῆς μόνον ἀφεζῆν, τὸ μὲν μὴ ποι- A sa perspexerit, qui aliorum pietatem quæ-
ούντων, πλοῦτον δὲ καὶ πολλὴν κτῆσιν συναγόντων, stum esse existimant, cumque ex Evan-
οὐκ ἐρεῖ σπήλαιον λῃστῶν γεγενέναι τὸ πτωχοτρο- gelio victum petere oporteat, id quidem
φεῖον τῆς ἐκκλησίας μυστήριον; ὡς ἂν εἴποιν τὴν non faciunt, sed divitias, ingentesque fa-
ἰησοῦν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτημάτων ἐν τῷ ἀποδήμησιν cultates comparant, tantum illud Eccle-
ἱερῷ ζῶντι, τί, τε ἀπὸ τῆς φαλμῆς ὅτι ἴχνος siæ mysterium latronum speluncam esse fa-
τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου ἐν τῷ καταβῆναί ctum non fateatur? adeo vt de peccatis,
με εἰς διαφθορά; καὶ τὸ ἀπὸ τῶν, ὡς εἶμαι, ὤσπε, in vivo, quod ipse ædificavit, templo ad-
ἔνθα ἡ τοῦ ἰησοῦ ψυχὴ λέγει δυαρεστουμένη τῷ missis apposite id dicat Christus, quod è
βίῳ τῆς ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς δο- Psalmis depromtum est: *Quæ vtilitas in* Psal. 29. 10.
κουντων, τὸ· οἴμοι ὅτι ἐγενήθην ὡς συνάγων κα- *sanguine meo, dum descendo in corruptionem?*
B λάμενον ἐν ἀμπελῷ, καὶ ὡς ὀλιγφυλλίδα ἐν πυ- & quod apud Osee, ni fallor, extat, vbi
γῆτῳ, οὐκ ὄντος φάγους τοῦ φαγεῖν τὸ πρωϊνόν· Iesu anima, vita peccatorum, qui in Tem-
οἴμοι ψυχὴ, ὅτι ἀπόλωλεν δίκαιος ἀπὸ plo nihilominus esse videntur, offensa, ait:
τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρ- *Væ mihi quia factus sum sicut qui congregat sti-* Mich. 7. 1. 2.
χει· καὶ ἐὰν πρόσκοπος ἦς γε τῷ τοῦτο λέγειν τὴν *pulam in messe, & sicut racemos in vindemia,*
ἰησοῦν, καὶ πεθοιῶντα ἡμῖν τὰ πάσματα φάσκειν τὸ· οἴμοι ψυχὴ, σπουδάσατον τόποις ὁ ἀπὸ *cum non sit spica ad comedendum primitiva.*
τῆς διαγωγῆς, ἵνα γένεσθαι ὅτι ἰδὼν τὴν *Væ mihi anima, Quia perijt pius de terra, &*
ἱερουσαλὴμ, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπε· καὶ *non est in hominibus qui corrigat.* Si hac porro Iesu oratione, quodque lapsus nostros
μᾶλλον γε εἰ ὅλος ὀλόγως ἔκλαυσεν ὑπὲρ ἱερουσα- deflens dixerit: *Væ mihi anima*, offenderis,
C λὴμ, ὀλοφυρτέον κλαύσεται ὑπὲρ τὴν ἐκκλησίαν, cum his contende quæ habentur in Evan-
οἰκοδομηθεῖσαν μὲν ἵνα οἶκος προσευχῆς ἦ, γλυ- gelio, vbi scriptum est, *Videntem eum Ieru-* Luc. 19. 41.
μμὴν δὲ ἀφ' τὴν ἀσχοκέρδειαν καὶ πυφὴν τινων, *salem flevisse super illam, & dixisse.* Quod si
ἀλλ' εἴθε μὴ καὶ τῶν ἡγεμόνων τοῦ λαοῦ, σπή- super Ierusalem cum ratione flevit, longe
λαιον λῃστῶν· ἀλλὰ τότε μὲν εἰσῆλθον ἰησοῦς εἰς magis etiam consentaneum erit vt super
τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐκαθαρεν αὐτὸ ἐκβαλὼν Ecclesiam fleat, quæ ad id ædificata est vt
πωλοῦντας τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ domus sit orationis, at propter turpem
ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατα- nonnullorum quæstum ac luxum, atque
στρέψας, μὴ τῶν καθεδρῶν ἐν αἷς ἐκαθέζοντο vtinam non & Principum populi, spelunca latronum effecta est. Verum tunc in-
οἱ πωλοῦντες τὰς περιστερὰς· τοῦ ὄσον μὲν οὐκ D gressus est quidem Iesus in Templum Dei,
ὑπισχνοῦνται οἱ τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ νενο- & illud expurgavit, ejectis omnibus ven-
μμοι ὑπὸ ὁ αὐτὸ ἐν συναγωγαῖς, εἰσὶν οἱ πω- dentibus, & ementibus in Templo, &
λοῦντες καὶ ἀγοράζοντες ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰ λοι- mensis numulariorum euersis, vna cum
πὰ ποιοῦντες, καὶ ἐδαμῶ ἰησοῦς αὐτοῖς ὑπεφαί- cathedris in quibus sedebant qui vende-
νεται, ἵνα ἐκβαλὼν σώσῃ τὰς λοιπὰς, ἢ κα- bant columbas. Nunc autem quandiu non
κείνους ἐκβληθέντας ποιήσῃ συναθροῆναι τὰς observantur qui in nomine Iesu Christi si-
ἁμαρτίας, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν, οὐκέτι μὴ mul in conventibus coeunt, ij sunt qui
τοῦ πωλεῖν, καὶ ἀγοράζειν, ἢ τὰ λοιπὰ ποιεῖν. vendunt, & emunt in Templo, & reliqua
ἐπεὶ ὁ ὑπεσκέφεται ὑπὲρ τῶν ἁμαρτίας ἡμῖν, καὶ faciunt, neque ijs vllo modo videndum se
ὡς ἀγαπῶν ἡμᾶς ὑπεδήμησεν, ἵνα παιδεύσῃ dat Iesus, vt ejectis illis reliquos servet,
καὶ μαστιγώσῃ ὡς υἱὸς, ὅπως ἡμᾶς παραδέξῃ), vel vt illos ejectos in peccati sui agnitio-
ἡνίκα εἰσῆλθόσεται ἡ δυνάμις ἰησοῦ συναγειρῶν nem & conscientiam adducat, & in Tem-
ἡμῖν καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, καὶ εἰσῆλθοσα plum rursus, non vendendi, vel emendi, ac
ἐκβαλεῖ πνῶτας τὰς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράζο- reliqua faciendi gratia, introducat; post-
ντας ἐν τῷ ἱερῷ. πωλοῦντας μὲν, καὶ ὡσαύτως quam autem peccata nostra inspexerit, &
ἀπεμπολοῦντας οἱ καὶ ἡ χρηστὸν εἶχον, ἀγοράζο- quasi nos amore prosequens advenerit, vt
ντας δὲ αὐτ' ἐκείνων τὰ φαῦλα, καὶ τὰ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ θεοῦ τῇ ἐκκλησίᾳ πορεύοντας· nos castiget, & tanquam filios à se deinde admittendos flagris cædat; tunc con-
E gregatis nobis & Spiritu Sancto ingredietur Iesu potestas, eaque ingressa vendentes omnes ac ementes in Templo ejiciet; vendentes quidem & quasi nundinantes si quid boni habuerunt; pro ijs autem mala ementes; atque hæc in Dei templo, Ecclesia nimirum agentes. Atque vtinam in Patris sui Templum, Ecclesiam scilicet, orationis domum ingressus Iesus numula-

ἀλλ' εἴθε εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ πατρὸς, τὴν ἐκκλησίαν, τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς, καταδαμῶν ὁ

riorum, & avarorum mensas deturbet, & qui probam pecuniam vilibus ac nullius pretij numulis commutant, vt eos quorum numos permutant, afficiant damno; ipsi vero in res necessarias pecuniam neutiquam expendant. Sunt autem alij qui in Templo Christi columbas vendunt & emunt, & principibus contra fas tradunt,
Matth. 10. 16. eos qui sunt *simplices sicut columbæ*, qui
Psalm. 54. 6. oraverunt, & dixerunt: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* quorumque exauditæ preces & acceptæ sunt. Ego vero quod de columbarum venditoribus scriptum est, his convenire existimo qui Ecclesias avaris, tyrannicis, indoctis, & irreligiosis Episcopis, Presbyteris, vel Diaconis tradunt: quocirca de eorum tantummodo cathedris qui columbas vendebant mentionem fecerunt Matthæus & Marcus, quas à Iesu eversas fuisse commemorant. Atque vtinam hæc mente Divinæ Scripturæ accommodata audirent, qui supra cathedram Moysis sedere se gloriantur, & totas columbarum Ecclesias vendunt, easque ejusmodi præfectis tradunt, de quibus id dici potest quod in Ieremia à Domino profertur:
Ier. 4. 22. *Principes populi mei non me cognoverunt; filij insipientes sunt, & vecordes, sapientes sunt vt faciant mala, bene autem facere nescierunt;* & quod apud Michæam, opinor, his ver-
Mich. 3. 9 bis conceptum est: *Principes populi mei ejicientur de domo deliciarum suarum:* hæc enim si audissent, columbas Christi minime profecto vendidissent, sed principes columbis parcentes, ac de earum salute sollicitos constituissent; neque circumspicientes quonam mactato, haud secus ac pingui columba epulaturi sint. Ejectis autem ijs, quod venderent, atque emerent, necnon & numularijs & columbarum venditoribus pudorem incutiens Iesus ex vaticiniis, quasi ex Patris sui persona editis, scriptum esse dicit: *Domus mea domus orationis vocabitur*; nec enim aliud quidquam in Ecclesia Dei esse oportet, quam petitionem sancti cujuslibet operis, & visitationem Dei arcessentis, & precationis loco apud Deum habiti, juxta quod pos-
1. Thess. 5. 17. sibile illud est: *Sine intermissione orate*; at vos orationis domum flagitijs vestris latronum speluncam fecistis: & sæpenumero ad depravationem paulatim ita vergentes Ecclesiæ creditæ res comperire licet, vt à latronum spelunca in nomine Christi congregatus cœtus minime diffe-
Isai. 52. 5. rat, ita vt illis dici queat: *Propter vos semper nomen meum blasphematur in genti-*

A Ἰησοῦς τὰς τῶν κολλυβιστῶν καὶ φιλαργύρων τραπέζας, καὶ εἰς πολλὰ εὐτελῆ καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξια κατακερματιζόντων τὰ δόκιμα ἀργύρια, ἵνα βλάψωσι μὲν ἐκείνους οἷς κολλυβίζουσιν, αὐτοὶ δὲ μὴ εἰς δέον χρήσωνται τῷ ἀργυρίῳ· εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἐν τῷ ἱερῷ πωλοῦντες καὶ ἀγοράζοντες τὰς χριστοῦ περιστεράς, καὶ παραδιδόντες τοὺς ἀκεραίους ὡς περιστεράς, τοὺς εὐξαμένους καὶ εἰπόντας· τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, καὶ πετασθήσομαι, καὶ καταπαύσω; καὶ ἐπακουσθέν-
B τας, ἄρχουσιν οἷς οὐ δεῖ· καὶ νομίζω ἁρμόζειν τὸν περὶ τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς λόγον τοῖς παραδιδοῦσι τὰς ἐκκλησίας αἰσχροκερδέσι, καὶ τυραννικοῖς, καὶ ἀνεπιστήμοσι, καὶ ἀνευλαβέσιν ἐπισκόποις, ἢ πρεσβυτέροις, ἢ διακόνοις. διόπερ μόνων τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς καθέδρας ὠνόμασεν ὁ ματθαῖος, καὶ ὁ μάρκος, ἅς φασι κατεστράφθαι ὑπὸ τοῦ ἰησοῦ· ὡς εἴθε τούτων ἤκουον μετὰ τοῦ πρέποντος νοῦ τῇ θείᾳ γραφῇ οἱ ἐπὶ τῆς καθέδρας μωϋσέως αὐχοῦντες καθέζε-
C σθαι, καὶ πωλοῦντες ὅλας ἐκκλησίας περιστερῶν, καὶ παραδιδόντες αὐτὰς τοιούτοις προεστηκόσι, περὶ ὧν λέγοιτ' ἂν τὸ ἐν τῷ ἱερεμίᾳ ὑπὸ τοῦ κυρίου λεγόμενον· οἱ ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ μου ἐμὲ οὐκ ᾔδεισαν. υἱοὶ ἄφρονές εἰσι, καὶ οὐ συνετοί, σοφοί εἰσι τοῦ κακοποιῆσαι, τὸ δὲ καλῶς ποιῆσαι οὐκ ἔγνωσαν. καὶ τὸ ἐν τῷ μιχαίᾳ, οἶμαι, οὕτω λελεγμένον· οἱ ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ μου ἐκβληθήσονται ἐξ οἴκου τρυφῆς αὐτῶν. εἰ γὰρ ἤκουον, οὐκ ἂν ἐπώλησαν τὰς χριστοῦ περιστεράς, ἀλλὰ κα-
D τέστησαν ἄρχοντας αὐτῶν φειδομένους τῶν περιστερῶν, καὶ προνοουμένους τῆς σωτηρίας αὐτῶν, καὶ οὐ περιβλεπομένους τίνα ὡς παχεῖαν περιστερὰν θύσαντες καταθοινήσονται· λέγει δὲ ἰησοῦς τοῖς ἐκβαλλομένοις, ὡς πωλοῦσι καὶ ἀγοράζουσι, καὶ τοῖς κολλυβισταῖς, καὶ τοῖς πωλοῦσι τὰς περιστεράς, δυσωπῶν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ πατρὸς λεγομένων προφητειῶν, ὅτι τὸ μὲν γεγραμμένον ἐστίν· ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· οὐδὲν γὰρ ἄλλο δεῖ εἶναι ἐν ἐκκλησίᾳ θεοῦ ἢ εὐχὴν πάσης ἁγίας πράξεως, καὶ προσκαλου-
E μένης τὴν τοῦ θεοῦ ἐπισκοπήν, εἰς εὐχὴν παρὰ θεῷ λογιζομένης, καθὸ καὶ τὸ, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, δυνατόν ἐστιν. ὑμεῖς δέ, ὦ οὗτοι, ταῖς ὑμετέραις κακίαις τὸν τῆς προσευχῆς οἶκον σπήλαιον λῃστῶν πεποιήκατε, καὶ εὑρεῖν ἐστι πολλαχοῦ κατὰ βραχὺ οὕτως εἰς διαστροφὴν ἐκδιδόμενα τὰ τῆς νομιζομένης ἐκκλησίας πράγματα, ὡς μηδὲν σπηλαίου λῃστῶν διαφέρειν τὸ ἄθροισμα συναγόμενον ἐν ὀνόματι χριστοῦ, ὥστ' αὖ λέγεσθαι αὐτοῖς· δι' ὑμᾶς διὰ παντὸς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν· εἰ δὲ δεῖ τὰ εἴδη

πεία τυγχάνοντα τῶν ἐν τῷ κατειλεγμένων φεσ-
φιλονεικήσωμεν τῇ γραφικῇ τῆς γραφῆς ἐπι-
μελέστερον διηγήσασθαι, μήποτε οἱ μὲ ἐν τῷ λαῷ
μηδενὶ ἢ τῷ κόσμῳ ἀναστρέφοντες, καὶ πρὸς τὸ πω-
λεῖν καὶ ἀγοράζειν μόνον τοῖς ἀναστρεφομένοις ἔχον-
τες, καὶ ἀσυμφώνως τῶν φεσεύχαις φεσκαρτερεῖν
τες, καὶ οἷς ἀπαιτεῖ ἔργοις ὁ θεῖος λόγος, εἰσὶν οἱ
πωλεῖν καὶ ἀγοράζοντες ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ θεοῦ.
οἱ δὲ μὴ καλῶς διάκονοι διοικοῦντες τὰ τῆς ἐκ-
κλησίας χρήματα, ἀλλ' ἀεὶ μὲ ταῦτα ψηλαφῶν-
τες, καὶ καλῶς τὰ αὐτὰ οἰκονομοῦντες, ἀλλὰ σω-
ρεύοντες τὸ νομιζόμενον πλοῦτον, καὶ χρήματα,
ἵνα πλουτῶσιν ἀπὸ τῶν εἰς λόγον πάλιν διδο-
μένων, ὅτοι εἰσὶν οἱ κολλυβισταὶ τραπέζας χρη-
μάτων ἔχοντες, ἃς κατέτρεψεν ὁ ἰησοῦς. οἱ τὰς
φεσποκαθεδρείας πεπιστευμένοι τοῦ λαοῦ ἐπίσκο-
ποι καὶ φρεσβύτεροι, καὶ ὡσαύτως ἀποδιδόμενοι
ὅλας ἐκκλησίας οἷς ἐχρῆν, καὶ καθιστάντες ἃς κ
δεῖ ἄρχοντας, ὅτοί εἰσιν οἱ πωλοῦντες τὰς φερι-
τερὰς, ὧν τὰς καθέδρας * κατέστρεψεν ὁ ἰησοῦς.
ἕκαστος οὖν τῶν ἐπὶ καθέδρας καθιζομένων ἐκ-
κλησιαστικῶν, καὶ ἀγαπώντων τὰς φεσποκαθε-
δρείας ἐν τῇ συναγωγαῖς, φεσεχέτω μήποτε
ἔτι καθέζεται ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν καθέδρας, ὥστε
ἐλθόντα τὸν ἰησοῦν καταστρέψαι αὐτὴν, ἃς ἀξίαν
καταστροφῆς. ἀλλὰ καὶ ἕκαστος τῶν ἀπὸ διακο-
νίας συναγόντων χρήματα, νοήσας τὴν φεκ-
κειμένην γραφὴν, μηκέτι φροντίσατω εἰς τὰς τρα-
πέζας ἀργύριον, ἵνα μὴ καταστρέψῃ αὐτὰς ὁ
ἰησοῦς. ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπὸ μεμισθῶν τε καὶ φερι-
τίδων βιωτικῶν ἀχθόμενοι εἰς ἀγορασμὸς καὶ φερά-
σεις, φροντιζέτωσαν μήποτε ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς ἐκ-
βάλῃ αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ, * ὅτι ὁ ἐκβεβλημένος
οὐδὲ ἐλπίδα τοῦ εἰσιέναι ἔχει, ὅθεν ἐξεβλήθη. καὶ
ὑποφαίνεται μοι ἐρευνῶντι τὴν ἐκκειμένην γρα-
φὴν, μήποτε ταῦτα ὁ ἰησοῦς ποιήσῃ καὶ κατὰ τὴν
δευτέραν ἐπιδημίαν, ἣ κατὰ τὴν προσδοκωμένην
θείαν κρίσιν. εἰσελθὼν γὰρ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ
ὅλον, τὴν πᾶσαν ἐκκλησίαν τὴν, ἥτις ἐστὶν
ἐκκλησία, ἐν ὀνόματι χριστοῦ συνεστηκυῖαν μέχρι
τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, ὡς ἂν εὕρῃ τῶν πωλεῖν
καὶ ἀγοράζειν ἀναστρεφομένας τῶν νομιζομένων εἶ
ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ θεοῦ * ἐκβάλῃ. καὶ ὡς ἂν εὕρῃ
τραπέζας πήξαντας καὶ νενομικὼς κολλυβιστὰς,
ἐλέγξει καταστρέψας αὐτῶν τὰς τραπέζας, καὶ
τῷ λόγῳ δείξας οἷα τοῖς ὁ ἀργύριον ἐμπρήσα-
σι. ὅτι τὸ καὶ τὰς, ἃς διηγησάμεθα, καθέδρας
τῶν πωλούντων τὰς φεριτερὰς καταστρέψῃ· εἰ
δέ τις τοῦδε τῶν τειῶν τούτων εἰδὼς ἔχει, καὶ ἐν τῷ
ναῷ εἰσιόν τοῦ θεοῦ, θαρρείτω, ὅτι τὸ ἐκ-

A bus. Quod si illustrandæ Scripturæ gratia tria eorum genera, qui hic congregati erant, accuratius exponenda sunt, videndum annon qui è populo nullis alijs quam mundi rebus occupantur, & vendendo solum emendoque dediti sunt, raro autem orationibus, & quæ desiderat divinum Verbum operibus incumbunt, ij sint qui in Dei templo vendunt & emunt: Diaconi vero qui Ecclesiæ pecunias non recte dispensant, sed eas semper manibus contrectant, non honeste vero administrant; sed ea quæ vulgo divitiæ existimantur esse, & pecunias coacervant, vt ex ijs quæ pauperum nomine erogantur divites fiant, hi numularij sint, pecuniarum mensas habentes, quas Servator evertit: Episcopi autem & Presbyteri quibus priores populi sedes attributæ sunt, quique totas Ecclesias quibus minime oportet tradunt, & principes quos non expedit constituunt, ij sint columbarum venditores, quorum mensas pessundedit Iesus. Vnusquisque ergo eorum qui in Cathedra Ecclesiæ sedent, & *diligunt pri-* Luc. 11. 43.
C *mas cathedras in Synagogis*, videat annon ita in cathedra sua sedeat, vt quum advenerit Iesus, eam, vt pote dignam quæ evertatur, sit eversurus. Sed & quisquis ex Diaconatu pecunias corradit, postquam propositum Scripturæ locum animo hauserit, argentum mensis amplius non congerat, ne eas deturbet Iesus. Præterea quos curæ, & vitæ hujus sollicitudines venditionibus emtionibusque implicant, caveant ne adveniens Iesus Templo eos eijciat, quando scilicet qui ejectus est; eo etiam regrediendi, vnde ejectus est, spe
D caret. Quinetiam præsentem Scripturæ locum perscrutanti mihi, annon hæc in secundo adventu qui expectati divini judicij tempore continget, acturus sit Servator, aliqua mihi incessit dubitatio: nam quum in templum Dei vniversum ingressus fuerit, totam videlicet Ecclesiam, quæ ex quo constituta est Ecclesia, in nomine Christi ad consummationem vsque sæculi perseverat, quoscumque ex ijs qui in templo Dei esse creduntur, emtioni, venditionique operam dedisse comperit eijciet; quosque mensas statuisse, &
E numulariæ rei vacasse deprehenderit, eversis eorum mensis, peccatisque omnibus circa pecuniam admissis, sermone apertis ac patefactis coarguet; tunc quoque eorum etiam, vt diximus, qui columbas vendunt, cathedras subvertet. Quod si tribus his generibus aliquis neutiquam fuerit affinis, & in Dei templo inveniatur, confidat ille, à Iesu enim minime eijcietur, neque de rebus ad eum pertinentibus

quicquam evertetur, neq; quasi qui latronum ſpeluncam domum orationis fecerit, verbis tanquàm latro caſtigabitur; cum pœnas dabunt, qui latrocinijs ſuis, & nequitia domum orationis latronum ſpeluncam fecerunt. Poſtquam ergo excogitatam à nobis, & Eccleſię duplici modo applicatam expoſitionem ſuper hoc loco tradidimus, agedum, an eo quoque pacto intelligi poſſint quæ hoc habentur loco, præterea videamus. Haud ſecus ac Eccleſia, naturaliter templum Dei eſt vniverſa natura ratione prædita, ad id creata vt capiat gloriam Dei, quæ Paralipomenon ſecundo, & tertio Regum viſa eſſe in Templo poſt ipſius ructuram narratur. Id autem, quod natura ſuapte templum Dei eſt, animam ſcilicet, vendentibus & ementibus cogitationibus, & quæcumque ad rem numulariam pertinent attendentibus nos peccantes complevimus; atque alijs item, dum peccatis dediti ſumus, vendentibus & nundinantibus quidquid ſanctum in anima noſtra reliquum fuit, quod erat columba, replevimus. Qui ergo peccatis addicti ſunt, & cogitationibus, quæ latronum ſimiles ſint, repleti ſunt, ijs ait Ieſus: *Scriptum eſt, Domus mea, domus orationis vocabitur; vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.* Latrones ergo, qui domum orationis ſpeluncam fecerunt latronum, Templo ejecit Ieſus: at qui eadem de Ieſu ſentiunt quæ latrones, de Ieſu quidem dixerunt: *Crucifige, crucifige eum*; de latrone autem Barabba: *Dimitte nobis Barabbam.* Quocirca ad hanc vſque diem Ieſum quidem non habent Iudæi, nec enim in Filium Dei crediderunt; at latronem Barabbam qui de ſpiritualibus nequitiæ eſt, jam comprehenſum & carcere concluſum ſecum habent, quem adverſum ſe dimitti poſtulaverunt: propterea increduloruin Iudæorum imperium tenet Barabbas latro.

2. Par. 5. 14
3. Reg. 8. 11.

Matth. 21. 13.

Matth. 27. 21, 22.

A βλησθήσεται ὑπὸ τοῦ ἰησοῦ, ὅτε τὴν αὐτοῦ καθαρεφθήσεται, οὐδ' ὡς ποιήσας τὸν οἶκον προσευχῆς σπήλαιον λῃστῶν ὀνειδισθήσεται ὡς λῃστής, ὅτε κολασθήσονται οἱ ποιήσαντες τῇ ἑαυτοῦ λῃστείᾳ, καὶ ἀδικίᾳ τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς σπήλαιον λῃστῶν * ἐρημοῦν τίνων εἰς ὃ ῥητὸν τῆς ὑποπτώσης ἡμῖν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν διχῶς ἀποδεδομένης διηγήσεως, φέρε μὴ ταῦτα ἴδωμεν εἰ δυνάται καὶ ὅτι τὰ κατὰ τὸν τόπον νοηθῆναι· οὐκ ἔλαθον τῆς ἐκκλησίας φύσει ἱερὸν ὄντι θεοῦ πᾶσα λογικὴ φύσις κατεσκευασμένη ἵνα χωρήσῃ δόξαν θεοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν παραλειπομένων, καὶ τῇ τρίτῃ τῶν βασιλειῶν, ὁ φυσικὸς μὲν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ ἐν αὐτῷ· τοῦτο δὲ ὁ φύσει ἱερὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ψυχὴν, πεπληρώκαμεν οἱ ἀμπορεύοντες πωλούντων καὶ ἀγοραζόντων λογισμῶν, καὶ ἄλλων καθὼς ἀργυρίου πόρτα σκηποιούντων ἀμφιλογισμῶν. πεπληρώκαμεν δὲ ἀμπορεύοντες, καὶ ἄλλων πωλούντων καὶ ἀπεμπολούντων εἴ τι * ἄγιον κατάλειμμα ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν γεγένηται, ὅ ἐστιν ἐν τοῖς ἀμπορεύουσιν ὁ ἰησοῦς, καὶ πεπληρωμένοις λῃστῶν λογισμῶν τό· γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται. ὑμεῖς δὲ αὐτὸν πεποιήκατε σπήλαιον λῃστῶν· ὁ μὲν οὖν ἰησοῦς τοὺς ποιήσαντας σπήλαιον λῃστῶν τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς λῃστὰς ἐξεβάλλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ. οἱ δὲ τὰ αὐτὰ τοῖς λῃσταῖς φρονοῦντες, καθὼς μὲν ἰησοῦ εἰρήκασι. σταύρου, σταύρου αὐτόν. καθὼς δὲ τοῦ λῃστοῦ βαραββᾶ· ἀπόλυσον ἡμῖν τὸν βαραββᾶν· ὅθεν μέχρι σήμερον ἰουδαῖοι ἰησοῦν μὲν οὐκ ἔχουσιν, οὐ γὰρ πεπιστεύκασιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ. ἔχουσι δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ τῆς πονηρίας βαραββᾶν τὸν λῃστὴν ἤδη κεκρατημένον, καὶ εἰς φυλακὴν κατακεκλεισμένον, ὃν * καθ' ἑαυτοῦ ἠξίουν ἀπολυθῆναι. διὰ τοῦτο ἀρχὴ τῶν ἀπίστων ἰουδαίων βαραββᾶς ὁ λῃστής·

B

C

D

De ſanatis in Templo cæcis & claudis.

Περὶ τῶν ἐν τῷ ἱερῷ θεραπευθέντων τυφλῶν καὶ χωλῶν·

Matth. 21. 14. & ſq.

Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in Templo, & ſanavit eos, & reliqua, vſque ad id: *Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem.* Literæ ſenſus planus eſt & facilis; ſed vt anagogicas interpretationes ſupra traditas perſequar, in templo Dei, domo orationis, Eccleſia ſcilicet non omnes videre, neque omnes, vt ita loquar, recto pede incedere dicendum eſt; nam ex ijs qui congregati ſunt, cæci ſunt nonnulli, alij vero claudi, qui quod cæcitatem &

E

Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς, καὶ τὰ ἑξῆς, ἕως ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον· τὰ μὲν τῆς λέξεως δῆλα. ἀκολούθως δὲ ταῖς προαποδεδομέναις ἀναγωγαῖς λεκτέον ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ θεοῦ, τῷ οἴκῳ τῆς προσευχῆς, τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ πάντες εἰσὶ βλέποντες, οὐδὲ, ἵν' οὕτως ὀνομάσω, ὀρθοποδοῦντες. εἰσὶ γάρ τινες οὐ τυφλοὶ, καὶ ἄλλοι χωλοὶ τῶν ἀθροιζομένων, οἱ

πνες ἐκ τῆς σωμα θέσθαι τῆς ἑαυτῶν τυφλότη-
τος καὶ χωλότητος, καὶ τῷ γινώσκειν ὅτι σωτήρ ἐστι
τοῦ θεοῦ ἔργον ἐστὶ, καὶ τῷ λόγῳ τῷ θεοῦ ὃ θεραπεύουσι αὐτοὺς, προσεχθέντες αὐτῷ θεραπεύουσι.
μετὰ τοῦτο γίνεται ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, καίτοιγε ἰδόντες τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίουν ὁ ἰησοῦς, καὶ τοὺς παῖδας ἀκούοντας δοξαζόντων τὸν θεὸν ἐν τῷ ἱερῷ, τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀγανακτήσαν καὶ παραφρονοῦντες τοὺς ὑμνοῦντας τὸν ἰησοῦν παῖδας, καὶ ἀγανακτήσαντες φασὶ πρὸς αὐτὸν· ἀκούεις τί ὅτι λέγουσι; ὁ δὲ δυσκαιρῶν αὐτοὺς ἀπεκρίνατο, ὅτι τοσοῦτον χρόνον ἐν τῇ θείᾳ ἀναστρεφόμενοι γραφαῖς μέχρι τοῦ δεῦρο, οὐκ ἀνέγνωτε, ἵνα μὴ καταφρονήσητε τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μικροὺς, καὶ παιδίον ὑμνοῦντα ἐμὲ καὶ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα μου, ὅτι οὐκ σώματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον; μήποτε δὴ, ὡς καὶ τὴν ἱερεῖαν ψευδεῖς εἰσιν ἃ ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς, ὅτιος καὶ τὴν ἀναγωγὴν εἰσί τινες ψευδοὶ ἀρχιερεῖς, ὃ ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς κοσμοῦντες τοῖς ἑαυτῶν βίοις, οὐδὲ ἐνδεδυμένοι τὴν δόξαν καὶ τὴν ἀλήθειαν; ὅτι δὴ καίτοιγε βλέποντες τὰ τοῦ θεοῦ θαυμάσια, οὐδὲν ἧττον καταφρονοῦσι τοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μικροῦ μὲ καὶ νηπίων, ὑμνούντων δι' ὃν καὶ τὸν χρεῖον αὐτοῦ, καὶ ἀγανακτοῦσιν ὅτι τῇ τοῦ πρεσβυτῆ, καὶ κατηγορεῖν αὐτῶν τῷ ἰησοῦ, ὡς ἀμαρτανόντων τοῦ μὴ ἀμαρτάνοντων, καὶ * ὡς ἀκούοντων πατὴρ τοῦ εἶναι τηρεῖν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· ἀκούεις τί ὅτι λέγουσι; καὶ τότε ὁ ἐπὶ μᾶλλον σωνήσαν, ἐπιτήσαντες τινὰ τόπον πολλάκις τοῖς ἔθνεσι καὶ τῷ πνεύματι, καὶ μέχρι φυλακῆς πρὸς τὰς ἀπίστους τοῦ καθεδημένοις, καὶ κινδυνεύουσι καταφρονοῦσι, καὶ μετὰ πάσης εὐτονίας ἀσκοῦσιν ἀγνείαν καὶ πραότητα, ἡδοναῖς τῇ λέξει, ὅτι πλήσουσιν ὡς ἀπάκτοις οἱ ψευδεῖς ἀρχιερεῖς, καὶ ἐγκαλοῦσιν αὐτοῖς τοῦ τοῦ ἰησοῦ, ὡς αὐτοὶ δικαιότερον τοῦ πάντων τοῦ ὅτι τοιοῦτοι, καὶ ζηλοῦν παιδίων· ἀλλ' ὁ ἰησοῦς τοῖς παιδίοις μὲ μαρτυρεῖ, τοῖς δὲ ἀρχιερεῦσιν ἀμαθίαν ἐγκαλεῖ διὰ τὸ λέγειν· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ἐκ σώματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον. ἑαυτῷ γὰρ ὁ θεὸς αἶνον ἐν τοῖς τοιούτοις καταρτίζεται, ἐφ' οἷς ἐπιγνοῦσιν τὸ πατὲ ὁ ἰησοῦς λέγει· ἐξομολογοῦμαί σοι πατὲρ κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπεκρύψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ

A claudicationem sibi conſciant, & à ſolo Deo, & Dei Verbo ſanari ſe poſſe intelligant, poſtquam ad id acceſſerunt, ſanantur. Deinceps ſcriptum eſt Principes ſacerdotum, & Scribas, etiamſi portenta à Ieſu edita vidiſſent, & pueros in Templo, hoc eſt in Eccleſia, Filium Dei laudibus celebrantes audirent, ſpretis pueris Ieſum laudantibus indignatos eſſe, præque indignatione Soſpitatori dixiſſe: *Audis quid iſti dicunt?* at eum pudorem illis incutientem reſpondiſſe; Vos qui in Sacrarum Scripturarum lectione tandiu hactenus verſati eſtis, nonne legiſtis: *Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem*, vt ne parvulos in Eccleſia ac puerulos me, meúque Patrem qui in cœlis eſt laudantes aſpernemini? Quemadmodum ergo juxta hiſtoriam reprehendendi ſunt Principes hi ſacerdotum, & Scribæ, annon juxta anagogen reprehendendi quoque ſunt quidam Principes ſacerdotum, Epiſcopatus nomen vita ſua & moribus non ornantes, neq; Sciētia & Veritate induti? Hi ergo etiamſi Dei miracula videant, tamen eos qui in Eccleſia parvuli quidem & pueruli ſunt, ſed Deum nihilo ſecius ipſiuſque Chriſtum laudant, contemnunt, ipſorumque profectum ægre ferunt; & qui minime peccant tanquam peccantes, & quaſi morem neutiquam gerentes qui partes ſuas ac vicem recte tuentur, apud Ieſum accuſant, eique dicunt: *Audis quid iſti dicunt?* Id vero nobis intellectu etiam facilius erit, ſi in mentem revocaverimus quemadmodum ſpiritu ferventes, & ad carcerem vſque cum infidelibus dimicantes, & periculum ſpernentes, & caſtitatem ac virginitatem conſtantiſſime ſervantes, in literis vero ignaros, quaſi diſſolutos increpant reprehenſione digni ſacerdotum Principes, eoſque apud Ieſum accuſant, quaſi probis vſqueadeo boniſque pueris æquius ſanctiuſque ſe gerant. At Ieſus pueros quidem teſtimonio ſuo comprobat, ſacerdotum autem Principibus ignorantiam objicit dicens: *Nunquid legiſtis, quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?* & quum in Eccleſia eos videris, qui, vt ſuperius diximus, *Sicut modo geniti infantes, rationabile, ſine dolo lac concupiſcunt*, & lactentes ipſum lac potant, & Deum præterea fide & vita ſua prædicant, in illis id compleri animadverte: *Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem*: in ejuſmodi enim hominibus laudem ſibi ipſe parat Deus, quorum nomine Patri gratias agens Ieſus dicit: *Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus,*

Matth. 21. 15.
Matth. 21. 16.
1. Pet. 2. 2.
Matth. 11. 16.
Matth. 11. 25, 26.

* Χ. ὡς μὴ ἀκούοντων πατὲρ

* Ιω. τὸ

* C.R. γὰρ λαλεῖ

& prudentibus, & revelasti ea parvulis. Ita, Pater, quoniam sic fuit, & cætera.

A ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναὶ ὁ πατὴρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο, καὶ τὰ ἑξῆς·

De ficu arefacta.

Περὶ τῆς ξηρανθείσης συκῆς·

Matth. 21. 17. & seq. *Et relictis illis abijt foras extra civitatem, usque in Bethaniam*, & quæ subnexa sunt, usque ad id: *Et omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis.* Quibusnam relictis ex vrbe Hierosolyma excessit Iesus, è qua cum exijsset, manebat in Bethania? an sacerdotum Principibus ac Scribis populi, qui prodigia ab illo edita, & clamantes in templo pueros, ac dicentes: *Osanna Filio David*, viderunt, & ijs nihilominus Christum laudantibus succensuerunt, propterea que reprehensi sunt, vt pote qui ad id non advertissent: *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?* Et quoniam hanc reliquit Hierosolymam, & extra civitatem fuit, idcirco corruit, & lapis super lapidem non amplius manere, imo & subverti cœpit, donec omnia exscinderentur. Venit in Bethaniam, obedientiæ domum, Ecclesiam nimirum, vbi diversatus est, & requievit; quandoquidem Hierosolymæ, vbi reclinaret caput, vt pote ejusmodi Principibus sacerdotum ac Scribis eam incolentibus, non habebat. Postquam autem in Bethania, obedientiæ scilicet domo conquievit, postquam constitui cœpta est Ecclesia, & in ea conquiescendi initium fecit Christus, tunc in civitatem quã reliquerat, & extra quam fuerat, revertitur, & in eam revertens esurit; & visa vna in via ficu, quæ populi arbor erat, accessit ad eam; & nihil in ea edule, sed vitæ tantum signa invenit; folia quippe in ea erant, absque vllo fructu: tunc vero quoniam animata erat ficus, eam propterea, quasi debitam sibi imprecationem audiret, compellat his verbis, Nunquam tibi innascatur fructus, quamdiu perseverabit præsens ætas. Inde fit, vt sterilis existat Iudæorum Synagoga, & ad consummationem vsque sæculi, donec plenitudo gentium adveniat, talis erit. Exaruit autem ficus, cum inter homines humano corpore indutus & ipse Iesus etiamnum viveret. Videntes autem Discipuli mirati sunt dicentes: *Quomodo continuo aruit ficus?* animæ quippe oculis arefactæ ficus mysterium viderunt, & non tam quod exaruerit, quam quod subito & derepente aruerit, obstupuerunt. Aridam enim ficum, hunc nimirum Israëlis populum intuebantur; & cum arefactam derepente ficum videntes Discipuli mirarentur, quasi id quod dictum fuerat confirmans Iesus, ita respon-

Matth. 8. 20.

Matth. 21. 18, 19.

Matth. 21. 20.

Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως ἕως * εἰς βηθανίαν, καὶ ἐξῆς, ἕως B. * C. R. τῆς βηθανίας
καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε· τίνας καταλιπὼν ὁ ἰησοῦς ἐξῆλθε τῆς νῦν ἱερουσαλὴμ πόλεως, ἀφ' ἧς B ἐξελθὼν ἐν βηθανίᾳ ἦν; ἢ τοὺς ἰδόντας μὲν ἀρχιερεῖς, καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ, οὐδὲν ἧττον ἀγανακτήσαντας ὅτι τοῖς αἰνοῦσι τὸν χριστὸν, καὶ διὰ τοῦτο ἐλεγξάντας, ὡς μὴ νενοηκότας τὸ· ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον· καὶ ἐπεὶ κατέλιπεν ἐκεῖνα τὰ ἱεροσόλυμα, καὶ ἔξω γέγονε τῆς πόλεως, διὰ τοῦτο πέπωκε, καὶ λίθος ὅτι λίθον οὐκ ἔτι ἤρξατο μὴ μένειν, ἀλλὰ καθαιρεῖσθαι, ἕως πάντα καταλυθῇ· ἦλθεν εἰς C βηθανίαν, τὸν τῆς ὑπακοῆς οἶκον, τὴν ἐκκλησίαν, ἔνθα καὶ ἠσυχίαθη, καὶ ἀνεπαύσατο, ἐπεὶ μὴ εἶχεν ἐν ἱεροσολύμοις ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίναι, ἅτε τοιούτων ἀρχιερέων καὶ γραμματέων ὄντων ἐν αὐτοῖς· ὅτε δὲ ἀνεπαύσατο ἐν τῇ βηθανίᾳ τῇ τῆς ὑπακοῆς οἴκῳ, μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ συστῆναι τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀναπαύσασθαι τὸν χριστὸν ἐν αὐτῇ, τότε ἐπεμάγη εἰς τὴν πόλιν ἣν καταλέλοιπε, καὶ ἧς ἔξω γέγονε, καὶ ἐπεμάγων εἰς αὐτὴν πεινᾷ, καὶ μίαν ἰδὼν συκῆν ὅτι τῆς ὁδοῦ, ὃ δέον D τοῦ λαοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ βρώσιμον, ἀλλὰ μόνον ζωῆς ἐμφασιν. φύλλα γὰρ χωρὶς καρπῶν ἦν ἐν τῇ συκῇ. εἶτ' ἐπεὶ ἔμψυχος ἦν αὕτη ἡ συκῆ, διὰ τοῦτο λέγει ὡς ἀκούσῃ τὴν παρέπωσιν αὐτῇ ἀρᾶ. ὃ δὲ λεγόμενον τοιοῦτον ἦν. ὅσον σωιζήκειν ἐστὶ τὰς αἰῶν, μηκέτι γένοιτο ἐν σοὶ καρπός· διὰ τοῦτο ἄκαρπος ἐστὶν ἡ ἰουδαίων συναγωγὴ, καὶ τοῦτο τὸ ὁ αὐτῇ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, ἕως ὁ πληρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ· ἐξηράνθη δὲ ἡ συκῆ ἐπ E ὀπτοδημοιοῦντος τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐνανθρωπουντος ἰησοῦ· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες· πῶς παρὰ χρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ; τοῖς γὰρ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς εἶδον ὃ τῆς ξηρανθείσης συκῆς μυστήριον, καὶ ἐθαύμασαν οὐχ ὅτι ὅτι ὃ ἐξηράνθη αὐτὴν, ὡς ὅτι ὃ παρὰ χρῆμα ἐξηράνθη· ἔβλεπον γὰρ ξηρὰν τὴν συκῆν, τὸν λαὸν τὸν ἰσραὴλ ἐκεῖνον, καὶ θαυμάζοντες τοῖς μα-

θηταῖς ἐν τῷ ἐωρακέναι παρὰ χρῆμα τὴν συκῆν ἐξηραμμένην, ὅπερ εἰδεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν ἐμπε-

δαν ὁ λεχθέν. ἀμὴν, ὅτι ἐὰν ἔχητε πίστιν, A dit: *Amen, si habueritis fidem, & non hæsitaveritis, non solum hoc quod ficui contigit, facietis; sed & si monti huic dixeritis, Tollere, & jacta te in mare, fiet.* Qui ergo credunt Discipuli, neque dubitant, id quoque efficiunt, quod ficui contigit, dicentes ei: *Vobis oportebat loqui Verbum Dei, sed quoniam indignos vos judicatis, ecce convertimur ad Gentes*, eamque à se relictam arefaciunt, vt vitalis ipsius facultas ad Gentiles transeat, ad eosque spiritus populum hunc antea conservans traducatur. Præter facultatem autem id efficiendi quod ficui contigit, Discipulis etiam suis pollicetur Dei Verbum, futurum vt si fidem habuerint, neque dubitaverint, cum indicato à se monti, id est adversariæ Potestati sese adversus homines extollenti dixerint: *Tollere, & projicere in mare*, id ita contingat: ab vnoquoque enim eorum quibus auxilium præstant Discipuli Iesu, gravis nequitiæ mons, Satanas nimirum auferatur; auferente eo qui ipsius victor evasit, & in mare, abyssum scilicet, projicitur, eodem in destinatum ipsius supplicio locum projiciente. Ac de hoc quidem mari id in Psalmis dicitur: *Hoc mare magnum & spatiosum, illic naues pertranseunt, Animalia pusilla cum magnis, Draco iste quem formasti ad illudendum ei*; & in alio Psalmo: *Tu confregisti capita Draconis*, videlicet in mari, atque illic *Confregisti caput Draconis, dedisti eum escam populis Æthiopum.* Ab vnoquoque igitur eorum qui ad salutem à Verbo præparantur, mons à Iesu conspectus & monstratus auferitur, & in mare mittitur per sermonem Discipuli Iesu, in doctrina capessenda feliciter versati, & monti qui in vnoquoque auditorum est dicentis: *Tollere & projicere in mare*; atque illud quidem cum fide, & absque dubitatione dicentis, vt optatum verba ipsius exitum mancipentur, & vt quæcunque in oratione petiverit qui fidem habet, & non dubitat, credens consequatur. Hæc porro Bethania est quam habitabat is amicus Iesu qui è mortuis sustrexit; & quisquis certe Dei sermoni obtemperat, & obedientiæ mandata animo alte defixa retinet, obedientiæ domus est, & Bethania, in qua diversatur Christus, & conquiescit. Sed quoniam ex hoc loco res sapientia Dei à qua conscripta sunt Evangelia dignæ depromendæ sunt, animadverte annon juxta simpliciorum interpretationem supervacaneum sit illud: *Relictis illis abijt foras extra civitatem*; quomodo enim extra civitatem esse potuisset, ijs non relictis, apud quos prius erat? At secundum eos qui

Mat. 21. 21.

Act. 13. 46.

Psal. 103. 25, 26, 27.

Psal. 73. 14.

καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον ὃ τῇ συκῇ πεποίηκε, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται. οὐκοῦν οἱ πιστεύοντες μαθηταὶ, οὐ μὴ διακρινόμενοι, ποιοῦσι καὶ ὃ τῇ συκῇ λέγοντες αὐτῇ· ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον λαλεῖσθαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη, καὶ καταλιπόντες αὐτὴν, ξηραίνομεν αὐτὴν, ἵν' ἡ ζωοποιὸς δύναμις αὐτῆς μεταδῷ ὅτι τοῖς ἀπὸ τοῦ ἔθνους, οὐ ὃ πρότερον συνέχων πνεῦμα τῶν λαοῦ ἐκείνου μεταδῷ ὅτι τοῖς ἀπὸ τοῦ ἔθνους· πρὸς τοῦτο δὲ ποιεῖν ὃ τῆς συκῆς τοῦ μαθητὰς, ἐπαγγέλλει αὐτοῖς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἐὰν ἔχωσι πίστιν, καὶ μὴ διακριθῶσιν, ὅτι τῷ δηκνυμένῳ ὑπ' αὐτοῦ ὄρει, τῇ αὐτοκινήτῳ ἐνεργείᾳ ἐπαιρομένῃ καὶ τοῦ θεοῦ πνεύματος λόγῳ· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, οὐ γένοιτο· αἴρει γὰρ ἀφ' ἑκάστου τῶν ἀφελουμένων ὑπὸ μαθητοῦ Ἰησοῦ ὃ βαρὺ τῆς κακίας ὄρος, ὁ ἐνθυμεῖται, αἴροντος αὐτὸν τοῦ νικήσαντος αὐτὸν, καὶ βάλλει εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν ἄβυσσον, βαλόντος αὐτὸν εἰς τὸν ἄξιον αὐτοῦ τόπον τοῦ κολάσεως· καὶ οὗτος ἐνταῦθα τὴν θάλασσαν ἐν ψαλμοῖς λέγεται τό· αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος. ἐκεῖ πλοῖα διαπορεύεται, ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων, δράκων οὗτος ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῷ· καὶ ἐν ἄλλῳ ψαλμῷ· ἐκεῖ συνέθλασας τὰς κεφαλὰς τοῦ δράκοντος, δῆλον δὲ ὅτι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐκεῖ συνέθλασας τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος, ἔδωκας αὐτὸν βρῶμα λαοῖς τοῖς αἰθίοψιν· αἴρει δὴ καθ' ἕκαστον τῶν ὑπὸ τοῦ λόγου καταρτιζομένων εἰς τελειόνους ὃ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ βλεπόμενον καὶ δεικνύμενον, καὶ βαλεῖ εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ τοῦ ἐπιτυγχάνοντος μαθητοῦ Ἰησοῦ ἐν διδασκαλίᾳ λόγων, λέγοντος τοῦ ἐν τῷ καθ' ἕκαστον τῶν ἀκούοντων ὄρει· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, λέγοντος ὅ μετὰ τοῦ ἔχειν πίστιν καὶ μὴ διακρίνεσθαι, ἵνα καὶ ὃ λεχθέν γένοιτο, καὶ τὰ πρῶτα ὅσα εἶδε ὁ ἔχων πίστιν καὶ μὴ διακρινόμενος αἰτήσῃ ἐν τῇ προσευχῇ, πιστεύων λήψῃ· αὕτη δὲ ἐστὶ Βηθανία, ἔνθα ὁ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς Ἰησοῦ φίλος κατῴκει· καὶ πᾶς ὁ ὑπακούων τοῦ λόγου τοῦ θεοῦ, καὶ τὸν λόγον τῆς ὑπακοῆς ἐνδυμένον ἔχων ἑαυτῷ, οἵας ἐστὶν ὑπακοῆς, καὶ Βηθανία, ἐν ᾗ αὐλίζεται ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀναπαύεται· ἐπεὶ δὲ πρόσταγμα λαμβάνειν δεῖ ἀπὸ τῶν λεχθέντων ἄξια σοφίας θεοῦ, ἀφ' ἧς τὰ εὐαγγέλια γέγραπται, σκόπει εἰ μὴ καὶ τοὺς ἀπελθόντας νοεῖν πρέπει τὸ· καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως. πῶς γὰρ ἐδύνατο ἔξω τῆς πόλεως γενέσθαι, μὴ καταλιπὼν τοὺς πρότερον παρ' οἷς ἦν;

acutius hunc locum intelligunt omnino priores relinquit, quãdo ad alios post illos, & cum illis accedit; sed & postquam in Bethania diversatus est, relicta haudquaquam Bethania in vrbem redit: in Bethania enim erat, & in vrbem redibat. Esuriebat autem Iesus, fructûs Spiritus qui in justo proveniunt, semper capere volens; & charitas quidem ejus qui illam primum Spiritus fructum profert, necnon gaudium, & pax, & lenitas, & cætera, hæ sunt, vt ita dicam, ficus ipsius, quas esuriens comedit; quos sane quamdiu de nobis fructus dabimus, haud exarescemus; at quotiescunque accedenti ipsi & fructũ comedendum quærenti non præbebimus, nobis dicetur: *Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum.* Nam præter jam traditam ficus explicationem, quasi populum ipsa significet, ad vnumquemque referri potest hæc oratio, quasi ficus sit, vel arefacta, vel fructum ferens, & vivens, & culta, vt majorem fructuum copiam emittat. Fortassis vero quemadmodum in sementi, *Exijt qui seminat, seminare, & quædam ceciderunt secus viam, & venerunt volucres cœli, & comederunt ea; alia autem ceciderunt in petrosa, & alia in spinas, & alia in terram bonam*; ficus itidem variæ sunt; & si in terra bona ficus sata sit, fructum fert, eumque esurienti Iesu præbet; at postquam secus viam consita fuerit, quemadmodum ea de qua id scriptum est: *Et videns fici arborem vnam secus viã*, Iesu ad se venienti fructum non præbet, *nihil enim in* ficu juxta viam adsita *invenit, nisi folia tantum*; idcirco quum secus viam esset quidem, sed folia tantum, at sine fructu haberet, quibus vitæ significationem daret, id dixit: *Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum.* Quandiu ergo ad ficum non accedit, nec fructum ejus adhuc requirit, sed dum fructum ferat ficus patienter expectat, non arescit; at cum advenerit qui fructus nostros appetit, si solam fidei pollicitationem absque fructibus habere inveniamur, confestim exarescemus, amissa etiam ea quam nobis fidei nomine pepereramus existimatione. Ac ejusmodi homines repetire licet, qui fidelium nomen diu gesserunt, & vivere se signis comprobaverunt, at aridi nihilominus omnino sunt: quos à Dei Verbo penitus recessisse & exaruisse videre est, quod fructum non dederint. Hoc sane loco exarescit ficus quæ esurienti Iesu fructum non dedit; alia autem succidi jubetur, ne terram occupet. Tum vero cum arefactum aliquem viderint Discipuli, postquam vivere se significi-

Matth. 13. 3. 4. & seq.

Luc. 13. 7.

A καὶ τοὺς συνεπόμενον ἀκούοντας τῶν λεγομένων, πάντας καταλείπει τοὺς πρότερον, ὅτε πρὸς ἑτέροις καὶ μετὰ ἐκείνους, καὶ σὺν ἐκείνοις. Ὅλως δὲ καὶ εἰς Βηθανίαν ἀπῆλθεν, καταλιπὼν τὴν Βηθανίαν εἰς τὴν πόλιν ἐπορεύετο. ἦν γὰρ καὶ ἐν Βηθανίᾳ, καὶ ἐπορεύετο εἰς τὴν πόλιν· ἐπείνα δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἀεὶ τοῦ ἐν ᾧ δικαίῳ βουλόμενος μεταλαβεῖν καρπῶν τοῦ πνεύματος. καὶ ἔστιν αὐτοῦ, ἵν' ἅπαξ ὀνομάσω, τὰ σύκα ὧν πεινῶν ἐσθίει, ἡ ἀγάπη τοῦ καρποφορεῖν τοῦ αὐτὸν, ὅσοι ἂν καρποὶ τοῦ πνεύματος, καὶ ἡ χαρὰ, καὶ ἡ εἰρήνη, καὶ ἡ μακροθυμία, καὶ τὰ λοιπά. ἄπνα ὄντα μὴ καρποφορεῖν, οὐ ξηραινόμεθα· ἐπεὶ δὲ ὁπόταν αὐτοῦ καὶ ζητοῦντος καρπὸν ἵνα φάγῃ μὴ παρέχωμεν, λελέξεται πρὸς ἡμᾶς· μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένοιτο εἰς τὸν αἰῶνα· χαρεὶς γὰρ τῆς παραδεδομένης παρὰ συκῆς ὡς τοῦ λαοῦ δικαιώσεως, ἔστι καὶ ὅπερ ἕκαστον ἀγαθὸν τὸ λόγον συκῆν ὄντα, ἤτοι ξηραινομένην, ἢ φέρουσαν καρπὸν, καὶ ζῶσαν, καὶ γεωργουμένην, ἵνα πλείστα καρπὸν φέρῃ· τάχα δὲ ὥσπερ ὅπερ τοῦ σπόρου, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν, καὶ ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτὰ, ἃ δὲ εἰς τὰς πέτρας, καὶ ἃ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἄλλα εἰς τὴν καλὴν καὶ ἀγαθὴν γῆν, ἅπερ καὶ συκῆ εἰσι παραφορεῖ. Ἐὰν μὴ ἡ συκῆ ὅπερ τῆς καλῆς καὶ ἀγαθῆς γῆς, καὶ φέρει καρπὸν, καὶ πεινῶντι τῷ Ἰησοῦ παρέχῃ αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἡ παρὰ τὴν ὁδὸν, ὡς αὐτὴ παρὰ τῆς γέγραπται τό· καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ὅπερ τὴν ὁδὸν, ἐλθόντι τοῦ Ἰησοῦ οὐ δίδωσι καρπὸν, τοῦτο γὰρ διείσκει ἐν τῇ παρὰ τὴν ὁδὸν συκῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον, ὅπερ λέγει αὐτῇ, ἐπὶ παρὰ τῷ ὁδὸν ἦν, καὶ φύλλα μόνον εἶχεν ἔμφασιν τοῦ ζῆν, ἀλλ' οὐ μὴ καρπὸν τό· μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένοιτο εἰς τὸν αἰῶνα· ὅσον μὲ οὖν οὐκ ἔρχῃ ὅπερ τὴν συκῆν, οὐδὲ ἤδη ζητεῖ τὸν καρπὸν αὐτῆς, ἀλλὰ μακροθυμεῖ παρεμένων εἴ πως εἴη καρπὸν ἡ συκῆ, οὐ * ξηραίνεται. ἐπεὶ δὲ ὁπόταν ἀστὸς τοῦ πεινῶντος ἡμῶν τοὺς καρποὺς εὑρεθῶμεν οὐδὲν ἔχοντες, εἰ μὴ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς πίστεως μόνον, οὐ σωόντων αὐτῇ καρπῶν, παρὰ χρῆμα ξηραινόμεθα, καὶ δοκεῖν εἶναι πιστοὶ ἀπολωλεκότες· οὗ ἔστιν εὑρεῖν τοιούτους πολλοὺς ὅπερ πολλοὺς φορέσαντας χρόνον τοῦ τῆς πίστεως ὄνομα, καὶ ἐμφήνασας ὅτι ζῶσι καὶ πολυτελεῖς εἰσι * ξηραί· οὓς παρὰ τοῦ μὴ καρποφορεῖν ὅστιν ἰδεῖν καὶ ἀφισαμένους πολυτελεῖς τοῦ λόγου, καὶ ξηραινθέντας· ἐνθάδε μὲν οὖν ξηραίνεται ἡ μὴ διδοῦσα πεινῶντι τοῦ Ἰησοῦ καρπόν. ἀλλὰ ἡ συκῆ ἐκκόπτεσθαι κελεύεται, ἵνα μὴ τὴν γῆν καταργῇ· εἶθ' οἱ μαθηταὶ ἐπεὶ ἴδωσί τινα μὴ ζωπυρὴν ἔμφασιν ξηραινθέντα, θαυμάζουσι

B

C

D

E

* c. 8. ἐφ' ἑαυτοῖς

* 8. ἐφ'

μάζοντες· πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ; ἵνα οὖν μᾶλλον νοήσωμεν ἕκαστα καθ' ἕνα ἐφαρμόζοντες τὰ κεφάλαια τὸν τόπον, ὅπερ ἡ σωμεν τινὰ ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὁ μὲν Ἰησοῦς αἰτεῖ τὰς καρπούς, φέρ' εἰπεῖν, ἐν διωγμῷ τὴν ὁμολογίαν καὶ τὸ μαρτύριον. καὶ ἐν τῷ γυναικὸς ἀπιμαίνεσθαί τινι, τὴν τοῦ Ἰωσὴφ ἐγκράτειαν, καὶ σωφροσύνην. καὶ ἅπαξ καθ' ἕκαστον πειρασμὸν, τὸν ἀκόλουθον αὐτῷ καρπὸν· ὃς μὴ παρασκευασάμενος διδόναι πεῖναν τῷ Ἰησοῦ, καὶ ἐφισταμένῳ τὴν ὁμολογίαν, ἢ τὴν ἐγκράτειαν, παραχρῆμα ξηραίνεται. ὁ δὲ ἀρνησάμενος ξηραίνεται. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ πορνεύσας, καίτοι παρὰ τὸν πειρασμὸν κατὰ τὸν ζωτικὴν ἐμφάνειαν δυάμενον, καὶ οἱονεὶ τὰ φύλλα τῆς συκῆς περικείμενος· καὶ θαυμάζειν ὅτι τοῦ Διάβολον οἱ μαθηταὶ, πῶς, ὁ μὲν Ἰησοῦς ἐπίστευσε καὶ ζητεῖ τὸν καρπὸν, τῷ δὲ μὴ δίκαιον εἶπε, καὶ ἐξήρανται, καὶ παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ μὴ προσκυνησμένη εἰς τὸ φέρειν καρπὸν συκῆ· καὶ πολλάκις τὸν ἡνόμβρος συκῆ ἔτεσι πολλοῖσιν, ἐξηράνθη. ὅπερ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐν καιρῷ πειρασμοῦ, καὶ ἀπαιτοῦντος τὸν καρπὸν, ἐδεδωκὼς αὐτῷ παραχρῆμα ἐξηράνθη, καὶ τὴν τοῦ Σώτου ἀπολέλοιπεν ἐν τῷ ζωῇ. καὶ τοῦτο δὲ ἐπιφέρει τὸ τοῦ Σωτῆρος λόγον, πάντα ὅσα ἔχεις δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται. ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀργὸν ἢ ὃ δοκεῖ ἔχειν· ἕκαστος δὲ τῷ μαθητῇ ἐὰν ἔχῃ πίστιν, καὶ μὴ ἀμφιβάλλῃ, καὶ τὸ τῆς συκῆς ποιεῖ, καὶ τὸ ἑξῆς αὐτῷ ὑπηρετούμενον· καὶ ἔργον ἔστι δεῖξαι πῶς ὁ Ἰησοῦς μαθητὴς ζητήσας καρπὸν ἐν συκῇ, καὶ μὴ εὑράν, λέγει αὐτῇ· μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένοιτο εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα παραχρῆμα καὶ ἐπ' αὐτῷ ξηρανθῇ ἡ συκῆ· καὶ εἰς τοῦτο δὲ νόησόν τινα τὰ τῆς πίστεως ἐπαγγελόμενον, καὶ οἰόμενον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ ἐλθεῖν, καὶ πίστιν, καὶ τὸν Ἰησοῦν ἐν τῇ πλατείᾳ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ διδασκόμενα. εἶτα ἐκέτι μαθητὴς ζητῶν καρπὸν σοφίας, καὶ λόγον ἐν αὐτῷ, καὶ τὸν θεὸν τοῦ διδάσκειν τὰ θεῖα ἐπαγγείλου, καὶ ζητῶν καὶ ἐρευνῶν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, μηδένα καρπὸν εὑρεῖν. καὶ ἀφ' τοῦ αὐτοῦ παρίστασι τοῖς θεωροῦσι κενὸν τοῦ χρόνου, παρίστατο τῷ λόγῳ ὅτι οὐκ οἶδε τινὰ καρπὸν ἐν ἡμῖν αὐτῷ εἰς τὸν αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ βεβλαμμένα· ὅσα οὖν εἰ μὲν ἐν τούτῳ ὁ ἔχων πίστιν καὶ μὴ ἀμφιβάλλει, ὁ τῆς συκῆς παραπλήσιος πῶς τῷ Ἰησοῦ ποιεῖ· καὶ κρεῖττον γέ ἐστι τὸν ἀπατηλὸν συκῆν, καὶ νομιζομένην μὴ ζῆν, μὴ καρποφορήσαν δὲ, ἐλεγχθῆναι ὅτι ἄκαρπος ἐστι, ξηρὰν τοῖς λόγοις τοῦ μαθητοῦ Ἰησοῦ φανῆναι, ἢ ἀπαιτεῖν τῇ τοιαύτῃ ζωῇ,

A cavit, mirantur dicentes: *Quomodo continuo aruit ficus?* Id præterea certius cognoscemus, si vnicuique rei, quæcunque continentur hoc loco sigillatim aptaverimus, attendentes quo pacto in tentationibus fructus postulat Iesus; in persecutione, verbi gratia, confessionem & martyrium; quum aliquem mulier deperit, continentiam Iosephi, & castitatem; & in singulis itidem tentationibus congruentem ei fructum. Qui autem ad dandam Iesu esurienti, & ad se adventanti confessionem vel
B continentiam se non accingit, arescit confestim; nam qui fidem ejuravit, arescit, ita & qui fornicatus est, etiamsi ante tentationum tempus vitæ significationem daret, & quasi ficus folijs indutus esset. Ejusmodi vero rebus obstupescunt Discipuli, qui esuriens Iesus, & fructum quærens accesserit, eoque non inuento statim dixerit, & factũ fuerit, & ad ferendum fructũ neutiquã parata ficus cõtinuo aruerit. Cum autem ficus sæpenumero multis annis homo aliquis fuerit, non exarescit; at cum tempore tentationis Iesus accesserit,
C & fructum exegerit, eo ipsi non dato, is subito exaruit, & tot annorum vitam amisit; atque id quidem fit, quoniam juxta ipsius Sospitatoris effatum: *Omni habenti* Matth. 25. 29.
dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere auferetur ab eo, ne quod videtur habere, otiosum sit. Vnusquisque porro Discipulorum si fidem habuerit, & non dubitaverit; id quod ficui contigit, facit, quodque ei subnexum est. Quinetiam planum facere operæ pretium est, quomodo Discipulus Iesu, quum fructum in ficu quæsiverit, nec repererit, ei
D dicat: *Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum*, vt hoc ipso momento ficus confestim arefiat. Animo hic tibi aliquem finge, quæ ad fidem pertinent profitentem, & in nomine Iesu edere se ac bibere, & in animę suæ plateis præcepta Iesum tradidisse credentem; deinde Discipulus sapientiæ fructũ & sermonem in illo quærens accedat, quatenus ipse divina docere se pollicitus est; at inquirens, & sermone ejus periculum faciens nullum fructum inveniat, & Christo propterea vacuum esse
E spectatoribus significans, hunc vana sui existimatione læsum nunquam fructum dare posse verbis declaret. Vide ergo an non quod in ficu fecit Iesus, in ejusmodi homine pariter efficiat qui fide pollet, & minime dubitat. Et multo quidem satius est fallacem ficum, & vivere creditam, fructus vero non mittentem, & sterilitatis manifestam, Discipuli Servatoris verbis

* κ. τὸν
* c. R. πὸ σας, καίτοι παρὰ τὸν πειρασμὸν κατὰ τὸν

* Lo. ἀπατεῶν ἐστι.

aridam declarari, quam vitæ ſpecie ac ſimulatione hominum minime malorum & deceptu facilium corda diutius decipere. Eximium ergo illud viſum eſt, quod circa ficum egit Ieſus, ipſiuſque Diſcipuli. Vnicuique autem infideli, & iniquo, pro infidelitatis, ac iniquitatis rata parte montem incumbere exiſtimo, qui Diſcipulorum Ieſu ſermone auferatur, & in mare ſupplicij ipſius mittatur; & quęcunque in deprecatione petierint Ieſu Diſcipuli credentes, accepturos, quaſi Diſcipulos nihil non æquum petituros, & quaſi magiſtro obtemperantes, neque quicquam niſi magnum & cœleſte poſcentes. Dixit enim Diſcipulis ſuis Ieſus, Magna petite, & parva vobis attribuentur; & cœleſtia petite, & terrena vobis adjicientur. At Marcus hanc conſcribens hiſtoriam diſſentaneum aliquid, minimeque veriſimile contextui videtur addidiſſe, dicens Ieſum *Quum vidiſſet à longe ficum habentem folia, veniſſe quaſi aliquid in ea inventurum: quum veniſſet autem ad eam, & nihil inveniſſet præter folia; non enim fuiſſe tempus ficorum, Reſpondentem dixiſſe ei, Iam non amplius in æternum ex te fructum quiſquam manducet.* Nam ſi ficorum, inquiet aliquis, tempus non erat, quomodo ad ficum, quaſi aliquid in ea inventurus Ieſus acceſſit? & quomodo ei jure dixit: *Iam non amplius in æternum ex te fructum quiſquam manducet?* Ad id dici poteſt enumeratos apud Apoſtolum fructus Spiritus, charitatem nempe, gaudium, pacem, lenitatem, benignitatem, bonitatem, fidem, manſuetudinem, temperantiam nonnunquam proprio ſuo tempore dari; at ſi, provocantibus licet ad contrarias fructuum emiſſioni res circumſtantibus rebus, propter latas à Verbo ingentes ſuppetias, tunc quoque fructus ſpiritus dare aliquis valet, illud vero præſtantius eſſe. Quod autem dico, tale eſt; inter fructus Spiritus recenſetur charitas; illius tum tempus eſt, quum amicitiæ qua diligimur fructum reddere operoſum non eſt; & fructus ſane Spiritus eſt diligentem diligere, verum non in non tempore, vt ita dicam, ficorum. At cum fidelem aliquis ad odium factis ſuis concitaverit, ſive inſidias ſtruens, ſive depravatis vſque adeo moribus præditus, vt odio dignus videatur; juſtus autem ne hominem quidem ejuſmodi odio proſequitur, ſed quaſi illius filius *qui Solem oriri facit ſuper malos & bonos*, tum quoque eum diligit; in non tempore videlicet ficorũ charitatis fructus dans; beatus eſt. Idem de gaudio intelligę; gaudium enim fructum Spiritus dare,

Marc. 11. 13, 14.

Matth. 5. 45

καὶ τῇ προσποιήσει τῶν τῷ ἀκάκων καὶ διεξαπατήτων καρδίας· καλὸν οὖν ἐφαίνη καὶ τὸ ἰησοῦ καὶ τῷ μαθητῇ αὐτοῦ ἔργον ὁ κύριον τὴν ξηραινομένην συκῆν· ἐν ἑκάστῳ δή, οἶμαι, ἀπίστῳ καὶ ἀδίκῳ ὄρος ὑπέκειται, κατὰ τὴν ὁμαλοῖαν τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀδικίας, τῷ λόγῳ τῷ μαθητοῦ ἰησοῦ αἰρόμενον καὶ βαπτόμενον εἰς τὴν θάλασσαν τῆς κολάσεως αὐτοῦ. καὶ πάντα ὅσα ἐὰν αἰτῶνται ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες οἱ ἰησοῦ μαθηταὶ, λήψονται ὡς μαθηταὶ τοῦδε τοῦ μὴ δόντος αἰτήσαντες, καὶ ὡς πειθόμενοι τῷ διδασκάλῳ, μηδὲν ἄλλο αἰτούμενοι, ἢ τὰ μεγάλα καὶ τὰ ἐπουράνια· εἶπε γὰρ ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, αἰτεῖτε τὰ μεγάλα, καὶ τὰ μικρὰ προστεθήσεται ὑμῖν. καὶ αἰτεῖτε τὰ ἐπουράνια, καὶ τὰ ἐπίγεια προστεθήσεται ὑμῖν· ὁ δὲ μάρκος ἀναγράψας τὰ κατὰ τὸν τόπον ἀπεμφαίνόν τι ὡς πρὸς ὃ ῥητὸν προσέθηκε ποιήσας, ἔτι ἰδὼν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ μακρόθεν συκῆν ἔχουσαν φύλλα ἦλθεν ὡς εὑρήσων τι ἐν αὐτῇ. ἐλθὼν δὲ ἐπ' αὐτὴν, καὶ μηδὲν εὑρὼν εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ γὰρ ἦν ὁ καιρὸς σύκων, ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι· εἴποι γὰρ ἄν τις, εἰ μὴ ὁ καιρὸς σύκων ἦν, πῶς ἦλθεν ὁ ἰησοῦς ὡς εὑρήσων τι ἐν αὐτῇ, καὶ πῶς δικαίως εἶπεν αὐτῇ· μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι; πρὸς τοῦτο δὲ λελέξεται ὅτι οἱ κατειλεγμένοι παρὰ τοῦ ἀποστόλου καρποὶ τοῦ πνεύματος, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια, ἔστι μὲν ὅτε ἐν οἰκείῳ ἀποδίδοται καιρῷ. βέλτιον δὲ εἰ τοῦ πρεσβευόντων ὅτι ὁ ἐναντίον τοῦ καρποφορεῖν προκαλυμμένων δυνατόν τις καὶ ἀφ' ὁ πάνυ ὠφελεῖσθαι ἐκ τοῦ λόγου, ἔδειν ἤδη καὶ τότε διδόναι τοὺς καρποὺς τοῦ πνεύματος· ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν. εἷς τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη. τούτου δὲ καιρὸς μὲν, ἔτι καὶ χαλεπὸν ἀποδοῦναι τὸν καρπὸν τοῦ ἀγαπᾶσθαι· καὶ ἔστιν ἀγαπᾶν τὸν ἀγαπῶντα, καρπὸς μὲν τοῦ πνεύματος. ἐμὲν ἐν ἀκαίρῳ, ἵν' ὅτως ὀνομάσω, σύκων· ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὸν μισεῖν προκαλεῖται τὸν πιστεύοντα, τοιαῦτα πράττων, καὶ ὑπεβαλλόμενος, καὶ τοῖς ἤθεσι βεβλαμμένος ὤν, ὥστε δοκεῖν ἄξιος εἶναι τοῦ μισεῖσθαι, ὁ δίκαιος μηδὲ τὸν τοιοῦτον μισεῖ, ἀλλ' ὡς υἱὸς τοῦ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ὅτι πατὴρ καὶ ἀγαθὸς, καὶ τὸν αὐτὸν ἀγαπᾷ, οἰονεὶ ἐν καιρῷ* σύκων τῆς ἀγάπης διδοὺς *τὸν καρπὸν, μακάριός ἐστι· ὃ δὴ ὅμοιον τοῖς καὶ ὅτι τῆς χαρᾶς. φέρειν μὲν γὰρ τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος τὴν χαρὰν, μηδενὸς ὅτι ὁ λυπεῖσθαι προκαλουμένου, καὶ δυσαρεστεῖσθαι, καὶ χαλε-

* c. R. τοῦ καιρῶν

* c. R. τοῦ καιρῶν

πον. ὅτε μὴ τὰ μὴ παρεισκόπτει ὅτι λύπην, καὶ ἀθυμίαν, καὶ δυσαρίεστον παρεγάλλεται. ἀπὸ δὲ τῆς καὶ τὸ λόγου ὠφελείας τῆς ὅτι τοσοῦτον παρεκάλει, ὡς ἐν καιροῖς τῆς δυκύσης δυσαρεστήσεως εὐαρεστεῖσθαι, καὶ ἐν καιροῖς τῶν ἀτιμάζεσθαι καὶ τύμπαιζεσθαι, χαίρειν, καὶ ἀπὸ ὡς ἐν πόνοις παρεστάκῳ καιρῷ μεμνῆσθαι τῶν· πόνοις χαίρετε, μακάριος αὐτὸ τοιοῦτος εἶν καρπὸν φέρων τὴν χαρὰν, καὶ ἐν τοῖς καιρῷ, ἵν' ὅτας ὀνομάσω, σύκων· ὁ παρὰ πλήσιον καὶ καλεπὸν καὶ ὅτι τὰ ἄλλων καρπῶν ποιῆσαι τὸ πόθυμος. βούλεται γὰρ εἶ κρείττονα τὴν ἀνθρωπίνης φύσεως τὰ παρεστῶτα τῷ λόγῳ αὐτὸ ὁ θεὸς, καὶ ἀπαιτεῖ αὐτὸν παρὰ δόξα, καὶ ἵν' ὅτας ὀνομάσω θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀνθρώπου ἔργα· διὸ καὶ πᾶσι λέγει ὡς καλεῖ ὅτι τὴν μακαριότητα· ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· μεμφόμενος τοῖς μὴ βουλομένοις ἀποθεωθῆναι καὶ υἱοῖς ὑψίστου γενέσθαι, λέγει· ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε· καὶ γὰρ ἑκάστην ἁμαρτίαν, ὅτε ἐσμὲν θνητοὶ, καὶ καὶ ἀνθρωπον παρεπαπτώτες, οὐδὲν ἄλλο ἐνεργοῦμεν ἢ ὁ ἀποθνήσκειν, καὶ φανερὸν ὅτι εἰ καὶ σὰρκα ζῶμεν, μέλλομεν ἀποθνήσκειν, ὡς ἐδίδαξεν ὁ ἀπόστολος. ταῦτα καὶ λέγω· καὶ γὰρ ἦν ὁ καιρὸς τῶν σύκων. οὐ καὶ τὸ μύρκον πέζος, ἰδὼν τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν, εἶπε τῷ θεῷ· ἰδὲ ἡ συκῆ ἣν κατηράσω, ἐξηράνθη. κατάρας γὰρ τῆς ἀπὸ τοῦ λόγου ἀξία, ἢ μὴ φέρουσα τὸν λόγον καρπὸν ζητοῦσι· ὅτι τέλειοι δὲ πάλι ὁ λόγος παρεγενεπλικὸν τοῦ πιστεύοντας λήψεσθαι. καὶ ἄλλως γὰρ λήψόμεθα, εἰ μὴ αἰτήσωμεν. ἔστω οὖν καὶ ἡ ἀληθοῦς ἀξία τοῦ τυχεῖν ὧν αἰτῶμεν. καὶ ἡ ψυχὴ μὲν ὅτι πάσης ἀπαιτεμπομένη, ἀξία τοῦ ἐπιτυχθῆναι. καὶ τὰ αἰτήματα ἔστω ἐπουράνια, καὶ μεγάλα, καὶ ἄξια τοῦ δίδοντος παρὰ τοῦ θεοῦ.

A cum tristitiam, tædiumve nemo sacessit, operosum non est; at cum mœrorem alicui, & angustiam, ac fastidium instantia mala comparant, & Verbi tamen subsidio tantos fecerit progressus, vt eo etiam tempore quo mœroris causas habuisse visus est, hilaritatem præ se ferat; & quum ignominia afficitur, flagrisve cæditur, gaudeat, & quocunque tandem calamitoso tempore præcepti hujus meminerit: *Semper gaudete*, beatus ille procul dubio est, vt pote qui gaudium fructum ferat; atque id quidem in non tempore, vt ita dicam, 1. Thess. 5. 16.

B ficorum. Idem quoque de reliquis Spiritus fructibus demonstrare arduum non est: nam qui fidem amplectitur & divino Verbo audientem se præbet, humana natura superiorem esse ac præstantiorem vult Deus, & inusitata ab eo, ac portentosa, &c, vt ita dicam, Dei potius, quam hominis facinora requirit. Quapropter omnibus edicit, quos ad beatitudinem vocat: *Ego dixi, Dij estis, & filij Excelsi omnes*: at eos arguens qui Dij fieri, & filij Excelsi nolunt, ait: *Vos autem sicut homines moriemini*. Quamdiu enim *carnales sumus, & secundum hominem ambulamus*, nihil aliud quam mortem per singula peccata operamur; *Si enim secundum carnem vixerimus, nos morituros* liquet, quemadmodum ab Apostolo traditum est. Hæc à nobis dicta sunt, propter illud: *Non enim erat tempus ficorum*: at juxta Marcum Petrus *Videns ficum aridam factam à radicibus* Servatori dixit: *Ecce ficus cui maledixisti aruit*; cum enim Verbo quærenti fructum non præberet, merita fuit quæ imprecationibus ab eo devoveretur. In fine autem fideles ad accipiendum adhortans aliquid Scriptura continet; non aliter enim accipiemus, nisi petiverimus: ita igitur affecti simus, vtquæ poscimus consequi mereamur; & precatio cum scientia fusa felici exitu digna sit: postulata autem cœlestia sint, & magna, & plane digna quæ à Deo concedantur. Psal. 81. 6, 7. 1. Cor. 3. 3. Rom. 8. 13. Marc. 11. 13. Matt. 11. 20, 21.

C D